KARYS

1967
BALANDIS - APRIL
Nr. 4

KARYS

1967
Nr. 4 (1431)

Redaktorius — Zigmas Raulinaitis
Administratorius — Leonas Bileris
Redaktoriaus pavaduotojas — Jonas Rūtenis

Dail. literatūros dalį redaguoja — Vincas Jonikas

Atskirus skyrius redaguoja:
P. Petrušaitis — Tremties Trimitas
E. Petrauskaitė — Šaulė Tremtyje

Balys Brazdžionis — Lietuviai Kariai Laisvajam Pasaulyje
Bronius Balčiūnas — Karinės Žinios
Leidžia — L. V. S. Ramovė New Yorko Skyrius

TURINYS

Lietuvos Vytis Vietnamo fronte ..... viršelis
V. M. Klausutis — Mūsų politika ir potencialas 97
L. Vasiliūnas — Už ką aš kariavau 99
Z. Raulinaitis — Bravalos mūšis 102
V. Lagenpušas — Treji kursai 108
S. Baipšys — Lakūno A. Skaržinsko sapnas 111
B. B. — Branduoliniai ginklai 112
K. Č. — Ar galimos derybos su komunistais? 114
Tremties Trimitas 117
Šaulė Tremtyje 120
Lietuviai Kariai Laisvajame Pasaulyje 122
Karinės Žinios 124
Kronika 126

ATSTOVAI: Baltimore ..... M. ŠIMKUS
Chicago ..... J. STANKŪNAS
Cleveland ..... L. LEKNICKAS
Los Angeles .... O. ŽADVYDAS
Philadelphia .. A. IMPOLĖNAS
Australija ..... V. ŠALKŪNAS

PLATINTOJAI

JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE

Boston, Mass. — "Baltic Florists"

Chicago, Ill. — J. Karvelis, "Marginiai, H. Naujoks, "Parama", K. Rožanskas, G. Šilingaitė. Kareckas, Edv. štangenbergas.

Detroit, Mich. — V. Perminas ir S. Malinauskas

Grand Rapids, Mich. — J. Belinis

Kenosha, Wis. — B. Juška

Los Angeles, Calif. — V. Prižgintas
Newark, N.J. — Kazys Trečiokas

Omaha, Nebr. — J. Kantanavičius

Woodhaven, N.Y. — J. Pašukonis ("Aidas") "Romuva"

Waterbury, Conn. — V. Vaitkus

KANADOJE:

Hamilton, Ont. — Z. Orvidas

Toronto, Ont. — Augustinas Kuolas, P. Misevičius

Montreal, Que. — "Parish Library"

ANGLIJOJE:

"Dainora" — 74 Priory Road, Kew Surrey

AUSTRALIJOJE:

A. Kubilius — 131 Crozier Avenue, Edwardstown, So. Australia

P. Mažylis — 1 Taroonga Court, Norlane, Vic.

L. Vasiliūnas — 26 Gwynne St., Firle So. Australia

VENEZUELOJE:

Kun. A. Perkumas, SDB
Centro Lituano, Plaza Principal de La Vega, Caracas

THE WARRIOR, magazine for the veterans, of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except July and August by "KARYS" — 916 Willoughby Avenue, Brooklyn, N. Y. 11221, U. S. A. Subscription $6.00 per year. Single copy 60 cents.
SECOND CLASS POSTAGE PAID AT BROOKLYN, N. Y.

KU biblioteka
093 00523799 1

Atgaivintas Jungtinėse Amerikos Valstybėse 1950 metais

KARYS

Įsteigtas Lietuvoje 1919—Nepriklausomybės kovų—metais

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 4 (1431) BALANDIS - APRIL 1967

MŪSŲ POLITIKA IR POTENCIALAS

V. M. KLAUSUTIS

Amerikos lietuvių politika JAValstybėse nebuvo praktiška, įtakinga ir todėl pilnai sekminga. Tokiu pat keliu, deja ir dabar, vykdoma Lietuvos išlaisvinimo politika. Visi amerikiečiai lietuviai, susipažinę su praktiškos politikos reikalu, nesutaria su mūsų politinių veiksnių vykdoma politika, kuri brangiai kainuoja, tačiau yra neįtakinga ir nevisai sekminga. Amerikos lietuvių kova už Lietuvos žmonių politinę, kultūrinę ir ūkinę laisvę yra būtina. Laikas amerikiečiams lietuviams rimtai pagalvoti ir rasti sekmingesnės politikos kelią, naujas kovos priemones, platesnę kovos aleją, kuri vestų mūsų visuomenę į sekmingesnės politinės veiklos lauką.

Užsienių kraštuose gyveną lietuviai, tuo labiau JAValstybėse, privalo rūpintis glaudesnių ryšių ir santykių išvystymu su tų kraštų, kuriuose jie gyvena, politinių ir kultūrinių institucijų žmonėmis. Labai aišku, kad lietuviai be kitų tautų žmonių ir politinių sferų politinės ir moralinės pagalbos neišvaduos Lietuvos, kad mūsų politinių grupių organizuoti vienetai—politiniai veiksniai, memorandumais ir rezoliucijomis neišlaisvins Lietuvos iš rusiškų pavergėjų. Todėl reikia ieškoti naujų kelių, naujų kovos priemonių, įtakingesnės politikos ir propagandos.

Nepaslaptis, kad JAValstybių politinių sferų abiejų partijų — demokratų ir respublikonų vadai ir vyriausybės priešakyje stovintieji, nevisi yra palankūs mūsų kovai, daug yra nepalankių, kurie ligi šiol žiūrėjo ir tebežiūri į mūsų politinius veiksnius su abejone. Jie mano, kad ALTas neatstovauja visų Amerikos lietuvių, kad užsieninis VLIKas neatstovauja visų Lietuvos žmonių, nes šie mūsų politiniai organai partinių grupių pastatyti, ne visuomenės rinkti, todėl jie neturi reikiamo pasitikėjimo ir yra neįtakingi JAValstybių politinėse sferose. Tokį supratimą užtiksime ir amerikiečių visuomenėje.

Dr. Algirdas Budreckis, mūsų jaunosios kartos žurnalistas, politikas ir paskaitininkas, šią tikrovę matydamas, pareiškė savo nuomonę. Jo išreikšta nuomonė, mintys apie praktišką politiką, jo nusakyta politinė orientacija mūsų kovos už išlaisvinimą ne tiktai reali ir teisinga, bet yra būtinai remtina. Jo pasiūlyta buvo, kad reikia įsijungti į JAV krašto politinę ir kultūrinę veiklą, veikti abiejų politinių partijų sferose, bendrauti su amerikiečiais, jei norime rasti amerikiečių palankumą mūsų kovai.

Kodėl dr. A. Budreckis taip galvoja? Aišku, jis žino, kad lietuviai įsijungę į amerikiečių politinių partijų veiklą, bendraudami su partijų veikėjais ir vadais, individualiai ir organizuotu būdu, rasią daugiau palankių žmonių JAValstybėse ir miestų, valstijų ir federalinės valdžios administracijoje, taip pat ir amerikiečių visuomenėje. Tuomet amerikiečiai žiūrėsią į lietuvius kaip į sau lygius ir artimus, būsią palankūs lietuvių kovos tikslui.

Amerikos airiai įsijungę į amerikiečių politines partijas, kultūrinę ir kitokią veiklą, daug laimėjo sau ir Airijos išlaisvinimui po I-jo Pasaul. karo. JAV krašto visuomenė, politinių ir kultūrinių sferų vadai rėmė airių kovą už Airijos išlaisvinimą, neatsižvelgdami į didžiąją Britų imperiją, valdančią septynias pasaulio jūras ir daug kraštų. Ir nors Britų imperijoje saulė niekados nenusileisdavo, nors Britanija buvo galinga ir įtakinga JAValstybių politinėse sferose ir visuo-

menėje, visgi, amerikiečių airių kova buvo laimėta! Airija tapo išlaisvinta. Lygiai taip veikė Amerikos žydai. Jie, su amerikiečių pagalba, sukūrė, arba, atstatė istorinę žydų valstybę po dviejų tūkstančių metų. Štai kame glūdi dr. Budreckio politinė sąvoka mūsų politikos atžvilgiu. Mes rasime daug lietuvių Amerikoje, kurie seniau yra pasisakę lygiai taip kaip dabar pasisakė dr. Budreckis.

MŪSŲ KOVOS POTENCIALAS

Amerikos lietuvių potencialas kovai už Lietuvos išlaisvinimą ne toks didelis kaip žydų ir airių, bet visgi, nemažas. JAValstybėse gyvenų lietuviai, lietuvių kilmės amerikiečiai, lietuvių tėvų sūnūs, dukros ir anūkai sudaro daugiau kaip milijoną JAValstybių piliečių. Tai nemažas potencialas, tačiau, neišnaudojamas lietuvių kovai už Lietuvos žmonių laisvę. Amerikiečiai lietuviai tėvai ir kai kurie mūsų politikieriai mano, kad mūsų jaunimas yra nutautėjęs, lietuviškai nekalbąs, išsiskyręs iš lietuvių bendruomeninio kultūrinio ir organizacinio gyvenimo, taigi, žuvęs mūsų tautai.

Ši mūsų nuomonė yra nesuderinama su tikrove. Nemokėjimas tėvų kalbos dar nereiškia mūsų vaikų ir anūkų visišką nutautėjimą. Negalima šį mūsų tautinį potencialą — jaunimą nurašyti kaip žuvusį. Airiai ir žydai, bei kitų tautų imigrantai, taip pat galvojo, sielojosi dėl jų jaunimo žuvimo svetimoje kultūroje, bet vėliau jie patyrė, kad klydo taip galvodami ir sakydami. Klystame ir mes lietuviai.

Iš gyvenimo ir įvykių patyrėme, kad nevisi JAV krašte gimę ir augę tautinių mažumų žmonės visiškai nutautėjo ir žuvo. Po I-jo Pasaul. karo atstatant Lietuvos valstybę, amerikiečiai lietuviai šią tikrovę patyrė, džiaugėsi matydami savo sūnus, nors lietuviškai kalbėti nemokėjusius, tačiau, stojančius į Lietuvos Laisvės Sargų organizuojamą brigadą JAValstybėse. Tūkstančiai JAV gimusių ir augusių JAV karių, įsirašė savanoriais į LLS brigados kuopas. Aš atsimenu tą dramatinį ir spontanišką amerikiečių lietuvių sąjūdį, nes aš pats tame sąjūdyje buvau įsijungęs. Worcesterio (Mass.) mieste gyvendamas, pakviečiau amerikiečius lietuvius, JAV karius, į susirinkimą, išaiškinau jiems tikslą, įsirašė 250 liet. karių į LLS brigados kuopą. Jie ryžosi vykti į Lietuvą talkinti savanoriams ginti Lietuvos nepriklausomybę 1920 m.

Tadas Kosčiuška, rašytojas Adomas Mickevičius ir kiti mūsų prabočiai, gimę Lietuvoje, bet augę lenkų kultūroje, nekalbėjo lietuviškai, o mes žinome, kad jie laikė save lietuviais, kovojo už savo tėvynės Lietuvos išlaisvinimą. Tokių amerikiečių lietuvių rasime nemažai šiame krašte, kurie nekalba lietuviškai, bet laiko save lietuviais, didžiuojasi savo tautine kilme. Tad ar galima juos nurašyti kaip žuvusius mūsų tautai? Ne, negalime.

JAValstybėse dabar rasime lietuvių karių organizacijas, karo veteranų ir legionierių organizuotus vienetus, kuriuose yra daug amerikiečių lietuvių lietuviškai nemokančių kalbėti ir rašyti. Už tai jų netenka kaltinti, nes jie be lietuviškos mokyklos augdami šiame krašte, prie savo tėvų mažaraščių negalėjo išmokti lietuvių kalbos ir rašybos. O, visgi, yra lietuviškai kalbančių net ir trečiojoje lietuvių kartoje.

Jei mes, lietuviai, įsijungsime į amerikiečių politines partijas ir kultūrines institucijas, bendrausime su amerikiečiais, mes pasieksime didžių laimėjimų sau, būdami šio krašto piliečiais ir paruošime palankesnę dirvą kovai už Lietuvos išlaisvinimą. Kai mes bendrausime su amerikiečiais, bendradarbiausime amerikiečių politinėse sferose ir kultūrinėse institucijose, amerikiečiai laikys mus savais ir rems mūsų kovą; tačiau, jei mes gyvensime atsiribojęę lietuvišku "kevalu", nebūsime aktyvūs amerikiečių visuomeninėje veikloje, tuo labiau politinėse jų partijose, aišku, nesusilauksime amerikiečių moralinės ir politinės paramos mūsų kovai už tėvų krašto išlaisvinimą.

Čia ir glūdi dr. Budreckio politinė sąvoka, jo reiškiama mintis, nurodanti mūsų kovai platesnę aleją. Mūsų potencialas nemažas Amerikoje, reikia jį išnaudoti, į mūsų kovą įjungti amerikiečius, tuo labiau lietuvių kilmės piliečius, tuos "nutautėjusius" lietuvių kilmės amerikiečius. Aš neabejoju, kad daug jų atsiras mūsų tautai nežuvusių, nepabėgusių nuo savo tėvų kraujo, neišsižadėjusių tėvų žemės Lietuvos. Esu išsamiai išsikalbėjęs su JAV kariais ir jų vadais vaidinančiais svarbų vaidmenį amerikiečių ir lietuvių visuomenėje, lietuviškai nekalbančiais, bet save lietuviais laikančiais, dalyvaujančiais lietuvių tautinėse šventėse, demonstracijose, lietuvių vardu paraduose ir Vasario 16-tos minėjimuose. Jie yra tas raktas kuriuo galėsime atidaryti duris į lietuvių kilmės amerikiečius, patraukdami į mūsų gretas "nutautėjusius", jei veiksime amerikiečių politinėse partijose.

Laikas keisti mūsų politines gaires,— gana mums eiti siauru keliu ir takeliu dabartinės mūsų politinės veiklos. Laikas išeiti į plačiąją aleją vedančią mus į sekmingesnę politiką ir kovą už Lietuvos išlaisvinimą.

UŽ KĄ AŠ KARIAVAU?

(Savanorio atsiminimai)

LEONAS VASILIŪNAS

Kas mane, vos 18 metų jaunuolį, vertė eiti savanoriu į besikuriančią Lietuvos kariuomenę ir kovoti su tėvynės priešais?

Gimiau 1900 m. gegužės mėn. 22 d. pasiturinčio ūkininko šeimoje, Grūšlaukės bažnytkaimyje, Darbėnų valsčiuje, Kretingos apskrityje. Pradžios mokslą baigiau Darbėnuose.

Būdamas nesveikatingas, mano tėvas 1902 m. savo ūkį perleido broliui Aleksandrui, o pats su šeima išvažiavo Liepojun pasijieškoti lengvesnio pragyvenimo. 1908 m. mirė mano mama, palikusi visus šeimos rūpesčius ant silpnų tėvo pečių, o jis tos naštos pats vienas nebegalėjo pakelti. Mane pasiėmė dėdė J. Venclova, o mano seserį Branę — tetulė Paulauskienė. Dėdė buvo stambus ūkininkas, apsišvietęs lietuvis, kaimo seniūnas ir bažnytinės tarybos narys, globojo mane kaip tikras tėvas, leido tęsti Liepojuje pradžios mokslą nutrauktą Darbėnuose. Taip pat, namie mane mokė lietuviškai skaityti ir rašyti.

Anais laikais Žemaitijoje garsėjo mokytojas -daraktorius Poška, kuris keliaudavo per kaimus, mokydamas vaikus lietuviškai skaityti, rašyti ir katekizmo. Atsimenu, 1910 m., per patį bulviakasį, jis atvyko į Daubėnų sodžių pas ūkininką A. Gliožerį, kuris turėjo didelius erdvius namus. Čionai ėmė rinktis to kaimo ir apylinkės vaikai. Vos spėjus prasidėti mokslams, jau trečią dieną prieš pietus, Gliožerio sodybą apsupo ginkluoti rusų žandarai. Visus vaikus suvarė į vieną kambarį, o mokytoją Pošką ir šeimininką A. Gliožerį suėmė, pareikšdami, jog čia jaunimas ir kartu senimas yra kurstomas sukilti prieš caro valdžią. Mums, vaikams, įkrėtė po keletą bizūnų į uodegas, kai kurias knygas pasiėmė su savim, o kitas čia pat sudegino. Mokytoją Pošką prisirišo prie arklio ir nusitempė į Darbėnus. Nors lietuviškoji spauda jau ir buvo leista, bet toks sauvališkas rusų žandarų pasielgimas su mumis ir su visų mylimu mokytoju man padarė neišdildomą įspūdį ir sukėlė didelę neapykantą rusams.

1914 m. karui prasidėjus, rusų armijos nužygiavo į Rytprūsius, žadėdamos kepurėmis užmėtyti vokiečius, bet tenai prakišę kautynes, sumišę dūmė per Lietuvą į savo Maskoliją.

Daubėnų kaimas randasi prie didžiojo Kretinga - Darbėnai - Skuodas kelio, tad besitraukdami rusai ėmė gyventojų arklius, vežimus ir palydovus gabenti pavargusiems bėgliams ir jų grobiui. Iš mano dėdės paėmė du arklius ir roges, o man įsakė važnyčioti. Apsivilkau ilgais, šiltais kailiniais ir pasiėmiau kelionei maisto. Pavažiavus kilometrą, pasiekėme ūkininko Butkaus sodybą. Pakelėje jis buvo pasistatydinęs labai gražią koplytėlę su Dievo Motinos stovylėle, po stogu. Rusai man liepė sustabdyti arklius ir durtuvais subadė Dievo Motiną, o paskui dar ant jos

Savanoris Leonas Vasiliūnas

nusišlapino. Liepojuje išmokęs gerai rusų kalbą ėmiau maskoliškai kolioti kareivius, išvadindamas juos bedieviais ir kitokiais vardais. Jie savo ruožtu ėmė mane daužyti šautuvų buožėmis, atėmė šiltuosius kailinius, visą maistą ir liepė važiuoti toliau. Žemaitijoje tų koplytėlių ir pakelės kryžių yra labai daug, tad rusų kareiviai turėjo daug darbo: šaudė į Rūpintojėlius, kapojo kardais, daužė buožėmis ir biauriai tyčiojosi.

Keliai buvo vietomis užpustyti, vietomis duobėti, kareivių prisėsdavo į roges tiek, kad arkliai nebegalėdavo bepatraukti. Tad jie mušė arklius, mušė mane, pavėžininką, piktai blevyzgodami. Vargais negalais dašliaužėm iki Mažeikių. Prieš miestą mano vienas arklys sukrito ir nebekėlė. Rusai daužė jį buožėmis tol, kol negyvai užmušė. Po to ėjo ieškoti kito, bet niekur nerado, nes gyventojai buvo išsislapstę miškuose. Užmuštą arklį nutempė nuo kelio ir liepė važiuoti vienkinkiu. Bet ir šis pastarasis greit nusivarė nuo kojų, tad kareiviai bandė ir jį buožėmis atgaivinti, tačiau nepavyko. Pakaitomis mušė ir mane, bet matydami, kad mušimu toli nenuvažiuosi, kareiviai su keiksmais nuėjo savo keliais.

Po dviejų mėnesių grįžęs be arklių, be rogių, be kailinių, namie jau radau naujus okupantus— vokiečius, kurių savo gyvenime dar nebuvau matęs. Žemaičiai vokiečius vadindavo prūsais - germanais - kulčiakais. Biaurus pavadinimas, pamaniau, bet teisingas, nes vokiečiai elgėsi nė kiek ne geriau, kaip rusai. Frontui pasitraukus į rytus nuo Lietuvos, vokiečiai ėmė kasti įsitvirtinimus Salantų, Mosėdžio, Skuodo, Mažeikių apylinkėse ir kitur, kad pasitraukimo atveju turėtų kur atsispirti. Apkasams buvo imamas jaunimas ir visi stiprūs, sveiki vyrai. Sugautieji būdavo laikomi, lyg belaisviai, griežčiausioje kareivių priežiūroje, o gal net dar blogiau, nes vokiečiai neduodavo valgyti. Kas neturėjo pinigų maistui nusipirkti ir iš niekur jo negavo, turėjo mirti badu. Vyrai taip pat būdavo vežami į fronto linijas, kur vykdavo dideli mūšiai.

1916 m. pabaigoje mane ir mano draugus, A. Gadliauską iš Daubėnų kaimo ir A. Galdiką iš Lazdininkų kaimo, išvežė apkasų kasti tarp Minsko ir Kalkūnų, kur tuomet vyko žiaurios kautynės. Po dviejų savaičių smarkaus rusų puolimo, artilerijai atidengus nepertraukiamą ugnį, ir apšaudant iš lėktuvų, vokiečiams sulindus į slėptuves, mes pasinaudodami sąmyšiu, pabėgom ir su nuotykiais grįžom namo.

1917 m. pradžioje prisiglaudžiau pas savo giminaitį Kiaupą Grūšlaukėje kuris turėjo ūkį ir vienas pats neįstengė jo tvarkyti. Nors vokiečių karinė valdžia buvo išleidusi potvarkį, kuriuo buvo uždrausta imti laukų darbininkus apkasams kasti, tačiau vieną dieną atbirbė du sunkvežimiai ir ką tik patiko iš jaunų vyrų sodino į sunkvežimius. Mane su kitais jaunuoliais vėl išsigabeno į įtvirtinimų darbus. Ten teišbuvom kelias dienas. Mat, jau išmokom iš patirties, kad tokiais atvejais geriausia išeitis — kuo greičiau nešti kudašių. Pabėgęs namo, pakeičiau gyvenamąją vietą, apsistojau pas savo dėdę J. Siurblį, kuris mane prirašė prie savo šeimos, mat, turėjo didelį ūkį, o darbininkų nebuvo.

Tačiau neilgam. Po dviejų savaičių vokiečių žandarai visus mus suėmė ir uždarė daboklėje, kuri buvo įrengta bažnytkaimio špitolėje. Jie mus kaltino pabėgus iš apkasų prievolės. Gavome lazdų ir jau norėjo mus vėl išvežti darbams. Bet dėdei Juozui Siurbliui, seniūnui ir vietos klebonui tarpininkaujant, buvau paleistas.

Grūšlaukėje buvo didelis kariuomenės judėjimas, nes Darbėnai - Grūšlaukė - Salantai rišami didelio vieškelio, tad vieni paleidžia kiti vėl suima ir veža apkasų darbams. Negalėdamas toliau pakęsti tokį vokiečių elgesį, persikėliau į Genčių Metsėdį, pas savo tetą Šalnienę, kuri čia turėjo apie 50 ha žemės, gyveno nuošaliai, iki artimiausio miestelio buvo 13 kilometrų. Čia pagyvenau saugiau ir ramiau.

1918m. Lietuvos Tarybai paskelbus nepriklausomybę, laukiau tos dienos ir valandos, kada galėsiu stoti į Lietuvos kariuomenę ir mušti priešus, kurie tiek buvo mane mušę ir kankinę.

1919 m. sausio mėn. pasklido gandai, kad Kretingoje jau įsisteigusi lietuviška komendantūra, kuriai vadovaująs Prišmontas. Prišnekėjau savo draugus, su kuriais kartu augome ir kartu kentėjome okupantų nuoskaudas, vykti Kretingon jieškoti tos komendantūros.

Vieną speiguotą sausio rytą susirinkom pas mano dėdę Venclovą, kuris pritarė mūsų žygiui ir išsirengėm į Kretingą. Alfonsas Gadliauskas, Alfonsas Gliožeris, Adolfas Čunka, visi Daubėnų kaimo, Adolfas Reinikis ir Antanas Galdinas iš Lazdininkų kaimo, ir aš. Kretingoje tuo metu vokiečių daug nebuvo, maišėsi tik žandarai ir okupacinės valdžios pareigūnai. Pamažu klausinėjamės kretingiškių, kur ta lietuviška komendantūra. Vieni atsako, girdi, ją vokiečiai išvaikė, kiti aiškina, jog jinai kažkur apie Kretingsodį įsikūrusi. Vaikštinėjam iš vieno miesto galo į kitą, niekur nieko nerandam, niekas nieko tikro negali pasakyti. Ir taip mūsų būreliui begoglinėjant prisistato keturi vokiečių žandarai. Ir klausia, ko mes čia jieškome. A. Čunka kaip vyriausias amžium sako mums, girdi, šie žandarai tai tikrai pasakys, kur yra lietuviška komendantūra. Na, tuojau ir buvom nuvesti, tiktai ne į lietuvių komendantūrą, o į vokiečių karo žandarmeriją, kur jau radom ant suolų kampe keturius apsiver-

kusius, nosis nukabinusius jaunuolius, kurie matyti, buvo atvykę Kretingon tuo pačiu tikslu, kaip ir mes. Po to, įėjo lietuviškai kalbąs žandaras, matyti, klaipėdiškis ir ėmė klausinėti, ko čia būsim atkeliavę iš kaimo. Pagal mūsų ankstyvesnį susitarimą atsakėm, kad Kretingon atėjom pasiklausyti vokiečių kariško orkestro, kuris kasdien groja prie rusų cerkvės gyventojams palinksminti. Toks orkestras iš tikrųjų grodavo Kretingoje. Bet mūsų laukė kitokia muzika. Mus nuvedė į atskirą kambarį, o iš ten po vieną vedė į kitą, kur turėjom nusirengti ir atsigulti ant žemės. Du tvirto sudėjimo ir žmogžudiškos išvaizdos vyrai kiekvienam iš mūsų įkrėtė po dešimt lazdų, tur būt, šermukšninių, nes buvo labai kietos ir skaudžios. Uniformuotas budelis po to pasakė mums, kad jokios lietuviškos komendantūros nėra ir nebus: "O jeigu jos dar kartą bandysite jieškoti, tai būsit išvežti Vokietijon ir iš ten niekuomet negrįšit." Du žandarai mus išlydėjo už miesto ribų.

A. Gliožeris buvo mažiausias ūgiu ir silpniausias ir po šermukšninės pirties negalėjo paeiti, tad turėjom jį nešte nešti. Pasiekę Kurmaičių kaimą, gavome pastotę ir grįžom į savo kaimus. Kiek buvo nedamušta žandarų, pribaigė tėvai, kam be jų žinios ėjome Kretingon. O aš, savo ruožtu, dar gavau iš jų tėvų, kam prišnekėjau tenai eiti . . .

Vėliau jų tėvai sutiko leisti savo vaikus į savanorius ir jie visi tarnavo kariuomenėje, narsiai kovėsi visuose frontuose.

Nors vėliau pasklido kalbos, jog Kretingoje tikrai įsteigta komendantūra, tačiau nė vienas iš mūsų nedrįsom ten pakartoti kelionės. Mano dėdė Bertašius, buvęs pirmas Darbėnų valsč. viršaitis, patarė man vykti į Mažeikius, nes tenai veikianti lietuviška komendantūra ir visi savanoriai aprūpinami dokumentais ir traukiniu siunčiami į Kauną.

1919 m. vasario mėn. 16 d. išvykau į Mažeikius. Dėdė pavežėjo 10 kilometrų link Skuodo. Taip pusiau pėsčias, pusiau važiuotas pasiekiau Mažeikius, radau komendantūrą, buvau aprūpintas dokumentais, maistu ir nakvyne. Su kitais savanoriais išvykome į Kauną. Kelionė buvo ilga ir šalta, traukinys nešildomas. Mašinistas su pečkuriu ir konduktorium ir mes, pakeliui išlipę pasikapodavom malkų ir taip toliau važiuodavom, šiaip taip įpūtę ugnį garvežyje. Norėdami sušilti, išlipdavom iš vagono, pasibėgėdavom įkalnėn, po to sulaukę traukinio, vėl įlipdavom vidun.

Atvykęs Kaunan, prisistačiau komendantūrai ir tą pačią dieną buvau pasiųstas į 2 pėst. pulką. Nors jau buvo vėlus vakaras, mane pristatė majorui P. Mačiuliui, kuris, apžiūrėjęs mane, nusprendė, jog tiksiu į kulkosvaidininkus, o tai ir buvo mano didžiausia svajonė. Iš džiaugsmo net pamiršau valgyti ir ilgai negalėjau užmigti. Po trijų mėnesių apmokymo gerai išlaikiau kulkosvaidininko egzaminus, paskui buvau pakeltas į skyrininkus ir mokinau naujokus.

Kulkosvaidžio iš savo rankų niekuomet neišleidau, patsai šaudžiau visuose mūšiuose su bolševikais, bermontininkais ir lenkais. Už pasižymėjimus kautynėse su bolševikais, buvau apdovanotas (pulko vado plk. Grigaliūno-Glovackio) Vyčio Kryžium su kardais.

Pasibaigus Nepriklausomybės kovoms, 1922 m. gruodžio mėn. 15 d. pasiliuosavau iš kariuomenės viršilos laipsnyje ir to paties mėnesio 18 d. įstojau į viešąją policiją Plateliuose. Kalėdų atostogų metu suorganizavau vietos šaulių dalinį. Dalyvavau Klaipėdos krašto išlaisvinimo kovose, po to tarnavau pasienio policijoje. Lankiau Vytauto Didžiojo gimnazijos suaugusių kursus Klaipėdoje, įsigydamas keturių klasių cenzą, kuris buvo reikalingas kiekvienam augštesniam policijos valdininkui.

Vėliau persikėliau Kretingon, tenai tarnavau policijoje, dalyvavau Šaulių Sąjungos vadovybėje iki užplūstant Lietuvą bolševikam. Buvau apdovanotas Šaulių Žvaigžde ir Vytauto Didžiojo ordeno medaliu. Klaipėdos krašto sukilėlių komiteto sekretoriaus J. Vanagaičio buvau dekoruotas Klaipėdos Atvadavimo medaliu. Taip pat turiu ženklą ir už gerą šaudymą.

1944 m. savo brangią Lietuvą tėvynę palikau su kitais tūkstančiais tautiečių ir dabar gyvenu Pietų Australijoje. Esu ramovėnas, Adelaidės lietuvių sąjungos narys (amžinas), Adelaidės bendruomenės apylinkės narys, jaunimo ir sporto klubo rėmėjas, Katalikų centro rėmėjas. Talkininkauju Amerikos lietuvių spaudos platinime. Turiu sūnų 20 m. amžiaus, kuris yra mano išauklėtas tikroje lietuviškoje dvasioje ir priklauso lietuvių jaunimo organizacijoms. O aš laukiu tos valandos, kada vėl priešą reikės varyti iš gimtosios Lietuvos.

Plk. VLADUI GRUDZINSKUI

mirus, jo žmonai Elenai ir dukroms su šeimomis, liūdėdami kartu, reiškiame giliausią užuojautą

LVS "RAMOVĖ" Centro Valdyba

Švedų kariai, moterys ir karinės stovyklos palydovai VIII a.; taip jie vaizduojami Osebergo kilime. (Viking, 4 / 1940)

BRAVALOS MŪŠIS

Z. RAULINAITIS

Danų valdovui Haraldui, Karo Dančiu (*Hilditoen*) pramintam, įsigalėjus Skandinavijoje, jo brolio sūnus Sigurdas Hringas sukilo prieš jį. Haraldas, norėdamas išlaikyti Švedų provincijas (Skanę ir Gautlandą) savo valdžioje, buvo priverstas vykdyti karo žygį prieš savo brolvaikį Sigurdą. Danų ir švedų kariuomenės susitiko Bravalos (*Bravoell*) mūšyje.

Bravalos mūšio būta vieno iš didžiausių mūšių Skandinavų istorijoje. Deja, maža kas istoriško apie jį pasiekė mus. Mūšis, tačiau, buvo apdainuotas poetų ir aprašytas kronikininkų, nors tų aprašymų maža yra teišlikusių, todėl jis yra supamas legendų ir pasakų. Savo garsu ir didumu jis yra panašus į mūšį, kuriame šimtmečiais anksčiau Angantyras sumušė hunus prie Dauguvos (žiūr. Z. R. *Hunų žygis į Prūsus*). Šitie yra du garsiausieji, Šiaurės pasakų ir legendų išgarsinti, mūšiai.

Mūšio data, spėjama, yra apie 750 metai (B. Nermanas). (Archeologas Oakshottas savo *The Archeology of Weapons* teigia mūšį įvykus 700 metais). Jo vieta — Švedijoje, dabartinėje siauroje *Braeviken* įlankoje, Oestergoetlande. Jos gale guli Norrkoepingas.

Yra aiškinama, jog Sigurdas Hringas pasipriešino kylančiai Danijos galybei ir sutriuškino danų valdžią Švedijoje. Mūšyje žuvo Danų karalius Haraldas Karo Dantis ir Skandinavijoje įsigalėjo Sigurdas.

Yra taip pat aiškinama, kad Bravalos mūšio laimėjimas davė pradžią apjungtai Švedų valstybei,nes po to mūšio suiro dano Ivaro Plačiavaldžio sukurta ir Haraldo Karo Danties paveldėta Skandinavijos konfederacija.

•

Skandinavijos legendinė istorija lyg ir užsibaigia Bravalos mūšiu, nors pasakiškojo elemento netrūksta ir vėlesnėje, vikinginėje, jos istorijos dalyje. Šitame didžiuliame mūšyje dalyvavo ir aisčiai. Tuo jis yra mums ir įdomus. Kai kurių istorikų nuomone (A. Švabės) to mūšio proga pirmą kartą istorijos šviesoje pasirodo aisčių (kuršių) laivynas.[1] Tačiau, jei pasikliauti šio ir anksčiau paskelbtų straipsnių bandymu spręsti to meto įvykių chronologiją, tai aisčių karo laivai Baltijos jūroje veikė helespontiečių ir orientalų—rytiečių vardu, jau žymiai anksčiau (žiūr. Karys, 1966 m. 3 ir 5 nr.).

Danijos valdovas Haraldas buvo jau senas ir net apakęs. Savo ilgo valdymo metu jis buvo labai pagarsėjęs: Skandinavijoje nebuvo už jį galingesnio valdovo tais laikais. Niekas, aišku, nedrįso pulti Haraldo valdomą Daniją. Tačiau padavimai sako, jog dievas Odinas nenorėjęs, kad toks garsus ir galingas karalius numirtų paprasta, negarbinga, mirtimi. Todėl, priėmęs Haraldo patarėjo Bruno pavidalą, Odinas paskatinęs karalių paskelbti karą savo giminaičiui Hringui. Dideliame mūšyje kritę skaitlingi karžygiai turėję paly-

dėti Haraldą, Odino skirtą garbingai žūti, tiesiai į Valhalą. Kad Hringas laimėtų prieš patyrusį karo vadą Haraldą Karo Dantį, Odinas pamokęs Hringą naujos kautynių rikiuotės — kylio (*cuneus*), kurios anksčiau jis buvo pamokęs ir Haraldą. Pagal Saksą ta rikiuotė dar vadinosi ir *acies corniculata*, arba sparnine rikiuote.

Smulkiai Bravalos mūšį yra aprašęs Saksas Gramatikas. Juo seksime, imdami kai kuriuos papildymus iš *Sögubrot* sagos. Šie du yra pagrindiniai ir beveik vienintėliai šaltiniai Bravalos mūšiui pažinti.

Saksas rašo: "Pirmasis danų kalba Švedų karo istoriją parašė Starkadas, kuris buvo to mūšio pagrindinė atspara. Tačiau ta istorija yra perduota daugiau žodžiu kaip raštu. Atpasakodamas lotyniškai mūšio eigą, kurią jis, protėvių papročiu, aprašė liaudies kalba ir aptvarkė, aš, svarbiausia, išvardysiu abiejų kovojusių pusių žymiausius vadus; nematau reikalo aptarti jų visą daugybę, nes trumpai rašant jų visų nei nesuskaitysi. Pradžioje išvardysiu tuos, kurie stovėjo Haraldo pusėje, o paskui tuos, kurie kovėsi po Hringo vėliava."[4]

Išvardinęs eilę danų ir islandiečių vadų ir paties karaliaus palydovų žymūnus, Saksas toliau kalba apie tris svetimšalių kariuomenės būrius atvykusius iš Šlesvigo ir iš slavų kraštų (vendai?). Įdomu, jog šiems būriams vadovauja moterys, karo merginos. Trečiąjį tų būrių veda karo mergina (*virgo bellica*) *Hetha*: "Savo pilnai šarvuotą būrį ji vedė į mūšį supama kovoti pasiruošusių palydų. Ten pirmieji buvo Grimaras ir Grenzlis; po jų minimas *Ger* iš Lybių krašto (*Livicus*), Hamas ir Hungeris, Humblis ir Briaris, narsiausi iš karalių. Dažnai ir sekmingai jie buvo kariavę ir garsias pergales laimėję."[2] Tačiau, čia pat, Saksas pažymi, jog tie jo išvardyti septyni karaliai kartais paremdavo tai Haraldą, tai Hringą.

Be danų ir minėtų svetimšalių, Haraldo pusėje buvo ir narsūs norvegų būriai.

"Jūra atrodė padengta danų laivyno, o Zėlandas ir Skanė, atrodė, lyg sujungtos tarp jų gulinčio tilto: kas iš vieno šių kraštų norėjo pereiti į kitą, tam jūra, susitelkusių laivų pilna, buvo lyg kelias pėsčiomis."[4]

Veiksmus pradėjo Haraldas paskelbdamas karą Hringui per šauklius, kuriems liepė aptarti su juo ir mūšio vietą.

Hringo pusėje stovėjo pirmiausia švedai ir gautlandiečiai, paskui gausūs būriai norvegų, toliau islandiečiai ir įvairūs kareivos iš karaliaus palydos, be jų dar septyni karaliai ir nepriklausomi valdovai, atvykę savais karo laivais. Įdomu, kad šių pastarųjų tarpe įterpiamas Starkadas ir rusinas, greičiausiai varingas, Regnaldas. Tas rodytų, jog Starkadas dalyvavo mūšyje su savu būriu karių.

Sögubrot čia kiek papildo Saksą: "Su Olu (*Ali*) Narsiuoju buvo ir kareiva, senosiose sagose garsiausias, būtent senis Starkadas (*Störkudhr*), Storverko sūnus (*Stórverksson*). Jis išaugo Norvegijoje Hördhalande *Fenringr* saloje, buvo plačiai keliavęs ir pas ne vieną karalių lankęsis."[3] Šioje sagoje, kaip matome, aistis Starkadas paverstas norvegu, nors ir nepasakyta, kad jis Norvegijoje gimė, bet ten buvęs išaugintas. (Apie Starkadą žiūr. 1966 Kario 9 nr.)

Pagal Saksą Hringo karo laivyną sudarė 2500 laivų. Švedų ir gautlandiečių laivynai susitelkė Gotlando saloje Garnumo uoste. "Hringas vedė sausumos kariuomenę, laivyno gi vadovybė buvo pavesta Olui. Gautlandiečiams buvo paskirta vieta tarp Viko (*Wik*) ir Verundios (*Werundia*), ten, nurodytu metu, jie turėjo susijungti su švedais. Kiek akys užmatė jūra buvo arte ariama laivų, o ant rėjų iškeltos burės dengė nuo žvilgsnio vandenį. Švedų laivynas iš anksto laimingai pasiekė mūšio vietą, kai danai dar vis tebekovojo su priešingu vėju. Pasiekęs vietą, Hringas liepė kariuomenės dalims išlipti iš laivų ir pradėjo jas, kartu su tomis, kurias atsivedė sausuma, rikiuoti mūšiui. Kai jos laisvai išsidėstė kovos lauke, vienas

kariuomenės sparnas nusitęsė iki Verundios. Tą gi masę, kuri dar nebuvo sutvarkyta ir nepaskirta į vietas, karalius raitas apjojo ir į priekinius dalinius paskyrė visus kovingiausius ir gerai ginkluotus vyrus. Jiems vadovauti jis paskyrė Olą, Regnaldą ir Vivilą. Po to, visą likusią kariuomenę jis išrikiavo išlenktai abiejuose sparnuose. Dešiniojo sparno vadovybę gavo Ungas su savo sūnumis Elriku ir Trigu, kairiojo — Laesas. Šonus ir laisvus būrius sudarė daugiausia sutelkti kuršių (*curetum*) ir aisčių (*estonum*) daliniai. Paskutinysis stovėjo svaidytojų būrys."[4]

Pagal P. Herrmanną mūšis įvyko *Brābohārad* vietovėje, Rytų Gautlando lygumoje, esančioje į šiaurės rytus nuo *Motalaelv*, kuri tęsiasi iki Kolmardo miškuotų kalnų, o į rytus — iki Baltijos 50 km ilgumo jūros įlankos—fiordo vadinamo *Brāvik*.

Hringo kariuomenė, atrodo, buvo išsirikiavusi plačiu frontu atkreiptu į rytus nuo Brāviko įlankos dalies prie Motalaelvo žiočių, šiandien vadinamos *Rörsvik*, į rytus iki *Vadsbäck* (*Vatá*) žiočių. Ji buvo užėmus plokščią vietovę ant *Branäs* pusiasalio, kuris yra Brāviko fiordo pietiniame krante. Pusiasalis yra stačių krantų ir augščiausiai iškilęs toje įlankoje. Čia stovėjo senasis karališkasis *Hringstadhir* dvaras. Priešais jį ir įvykęs tas lemiamas mūšis.

Saksas toliau rašo: "Tuo tarpu, sulaukęs palankaus vėjo, danų laivynas, buriavęs be pertraukos ištisas septynias dienas, prisiartino prie *Calmarna* miesto. Nuostabu buvo stebėti toli jūroje išskleistas bures. Ant rėjų ištiestos drobinės burės dengė nuo žvilgsnio dangų, nes slavai ir lybiai (*Livi*) ir septyni tūkstančiai saksų prisijungė prie laivyno."[4]

Haraldo laivynas perplaukęs visa Brāviko fiordą, pasiekė Motalos upės plačias žiotis ir iš ten tikėjosi užpulti karaliaus dvarą su visais jo turtais. P. Herrmannas mano, kad išsikėlusi iš laivų Haraldo kariuomenė išsirikiavo kiek toliau nuo pajūrio 5 km pločio *Bravellir* lauke tarp kalnų šlaito ties *Quilling* ir *Motalaelv*, kur dabar yra Norrköpingo vietovė.

Sekime Saksą: "Priekyje tų kurie žygiavo sausuma, ėjo vyrai iš Skanės, nes jie žinojo vietovę. Kai pagaliau danų kariuomenė prisiartino prie laukiančių švedų, Hringas liepė savo vyrams laikytis ramiai vietoje, kol Haraldas išsirikiuos mūšiui; liepė ragais tol netrimituoti, kol karalius neatsisės į vežimą greta savo kovos ženklo, tardamas, jog tikisi, kad aklą vadą turinti kariuomenė greitai subyrės. Mat Haraldas pasirodė esąs tiek pat aklas dvasioje, kaip ir kūniškai, kad savo gyvenimo pabaigoje, štai, liko suviliotas noro paglemžti svetimą valstybę; nesitenkina turimais turtais, kai pažvelgęs į savo amžių, turėtų būti patenkintas karsto duobe. Tuo tarpu švedams tenka už laisvę, už tėvynę ir už savo vaikus kovoti kovą, kurią priešas taip lengvabūdiškai ir piktai iššaukė. Be to, priešo pusėje nedaug stovi danų, jų eilėse daugiausia matosi tai saksų, tai kitų išlepintų kilčių vyrai. Švedai ir norvegai turi gi pagalvoti, kad teutonus ir slavus šiauriečiai turėtų rikiuoti toli užpakalyje. Taigi danai turi niekinti kariuomenę sudėtą, ne iš tvirtos ir stiprios vyrijos, bet surankiotą iš bejėgių žmonių. Taip kalbėdamas Hringas stipriai drąsino savo vyrus.

"Priešingoje pusėje Brunas gavo uždavinį už Haraldą išrikiuoti kariuomenę mūšiui. Iš priekinio dalinio jis sudarė kylį, pastatė Hetą dešinėje, Haką vadu — kairėje, o Visną (kovos merginą) jis paskyrė vėliavneše. Tada, iš tolo savo vežime matomas, Haraldas prabilo kiek galėdamas garsesniu balsu, skųsdamasis, kad Hringas jam atsilyginęs piktu už gerą. Tas kuris iš jo gavo dovanų valstybę, dabar pradedąs prieš jį karą. Hringas nejaučiąs jokios užuojautos seniui, jokio gailesčio savo dėdei; asmeniški jo įgeidžiai privertę jį užmiršti giminystę ir visą patirtą geradarystę. Danai turi prisiminti, kaip pergalėmis svetimuose kraštuose jie laimėdavę sau garbę, kaip jie yra įpratę savo kaimynams tik įsakinėti, bet ne jų klausyti. Jis ragino juos tokį gražų turimą garsą nesutepti vienos nugalėtos tautos sukilimu ir neleisti, kad valstybė, kurią jie jo jaunatvės žydėjimo metu jam iškovojo, dabar, jo senatvei atėjus, būtų iš jo atimta.

"Po to, suaidėjo ragai ir abiem pusėm sukaupus didžiausias pastangas, prasidėjo kova. Galima buvo manyti, kad ant žemės užgriuvo dangus, kad miškai ir laukai pradėjo skęsti, kad viskas susimaišė, kad grįžo senasis Chaosas, kad ūžiančioje audroje žlugo ir dangus ir žemė ir visas pasaulis virste nuvirto į pražūtį. Nes kai pradėjo svaidyti ir šaudyti, kilo nepakenčiamas ginklų tarškėjimas ir neįtikinamas tratėjimas. Iš žaizdu pakilęs garas staiga sudarė miglą danguje, nuo tankios svaidmenų krušos diena aptemo. Svaidytojai parodė mūšyje didelį sugebėjimą. Kai rankos ir svaidymo mašinos iššaudė visus svaidmenis, prasidėjo artima kova kardais ir geležim apkaltomis kuokomis. Daugiausia kraujo buvo pralieta dabar. Nuvargusiems kovotojams tekėjo prakaitas iš kūno ir toli aidėjo kardų smūgiai. Šio mūšio eigą pirmasis krašto kalba aprašęs Starkadas, ten priekinėse eilėse bekovodamas, kaip jis pats mini, nukovė Haraldo kilniuosius Huną ir Ellį, Hortą ir Burghą, o Visnai nukirto dešiniąją ranką. Toliau jis sako, kad Rosas, kartu su dviem kitais, Gnepia ir Gartharu, buvo jo sužeisti ir patiesti. Prie šių pastarųjų jis prideda dar ir Skalko tėvą, nutylėdamas, tačiau, jo vardą Toliau jis rašo, kad danų narsiausiasis, Hakas, jo buvo žemėn parblokštas, tačiau ir jis pats gavo

iš jo tokią žaizdą, kad turėjęs palikti mūšį, nes plaučiai kritę jam iš krūtinės, o galvos kaušas buvęs pusiau perskeltas, be to, jis netekęs vieno rankos piršto. Dar ilgai, po to, atvira žaizda nenorėjo užsitraukti ir užgyti."[4]

Pagal *Sögubrot*, Starkado vieta mūšyje buvusi prie *Ali enn froeckni*, Hringo paskirto vyriausio laivyno vado, kuris stovėjo mūšio rikiuotės viduryje, pačiame priekyje. Ten pat stovėjęs ir Starkadas. Saksas irgi pabrėžia, kad Starkadas kovėsi priekinėse eilėse.[3]

"Starkado liudijimu kovos mergina *Wegthbiorg* (*Webiorg*), kovodama su priešu, nudėjo narsuolį Sothą. Kai ji grasino nudėsianti dar ir kitus kareivas, Torkilas iš Telemarko šovė iš savo lanko strėlę ir ją pervėrė. Tas gautlandietis lankininkas tempė lanko stygą tokia jėga, kad savo strėlėmis jis perverdavo net skydus ir tai buvusi, iš tiesų, tikroji žudynių priežastis: šarvus ir šalmus tos jo strėlės pramušdavo lygiai taip pat kaip ir nuogą kūną. Tuo pat metu, žymiausiasis Haraldo karys, išsiskiriantis iš kitų savo ūgiu, fryzas *Ubbo*, nukovė dvidešimt penkis rinktinius kareivas, neskaitant vienuolikos tų, kuriuos jis mūšio metu sužeidė. Kilmės jie visi buvo švedai, arba gautlandiečiai. Po to jis puolė priekinį dalinį, metėsi į ankštai susiglaudusių priešų tarpą. Ten jis jietimi ir kardu smogė švedus į visas puses iš baimės beišsilakstančius. Bėgimas būtų virtęs visuotinas, jei ne Hagderis, Rolderis ir Gretiris, kurie jo narsumo paskatinti, pasiryžo pulti kareivą ir išstatydami savo gyvybes pavojun, nukreipti bendrą pražūtį. Tiesą pasakius, jie nedrįso įsileisti su juo į artimas kautynes. Ubas buvo iš tolo pervertas greitai viena po kitos sekančių strėlių, nes niekas neišdrįso stoti su juo kovon vyras prieš vyrą. Kol tą kovotoją apleido jėgos ir jo keliai palinko į žemę, į jo krūtinę turėjo susmigti net 144 strėlės. Tada tik drontheimiečiai ir Dalos srities vyrai suruošė danams didelę kraujo pirtį. Kova ir vėl pareikalavo daug kraujo ir niekas nesuruošė mūsų vyrams tokios pražūties kaip galingų šaulių lankininkų jėga."[4]

Kiek kitaip fryzo Ubo kovą aprašo *Sögubrot*: "Kilo smarki kova tarp Ubo ir Starkado. Abu buvo galingi kareivos ir vienas kitam smogė baisius smūgius. Starkadas smarkiai sužeidė Ubą, bet ir pats patyrė šešias žaizdas, jos visos buvo didelės ir gilios. Starkadui atrodė jog jis niekad nebuvo kovojęs taip pavojingai su vienu vyru. Tačiau kovojančiųjų eilės buvo tokios tvirtos, kad jie netrukus vienas nuo kito buvo atskirti ir taip baigėsi ta dvikovė."[3]

Mūšio pabaigą Saksas taip aprašo: "Kai aklasis Haraldas išgirdo savo vyrų liūdną murmėjimą, jis suprato jog karo laimė nusišypsojo priešui. Važiuodamas savo dalginiame kovos vežime, jis pavedė Brunui, kuris pasalūniškai buvo perėmęs vežiko pareigas, pažiūrėti kokia taisykle sekdamas Hringas išrikiavo savo kariuomenę. Šis paslapčia šyptelėjęs, atsakė, jog Hringas kovoja išrikiuotais sparnais."[4]

(Pagal *Sögubrot*, Brunas ir kiti žvalgai praneša karaliui: "Hringas puikiai išrikiavo savo ka-

Iškarpa iš Bartholomew's Atlaso, kairėje žemiau Stokholmo yra Brāviko fiordas

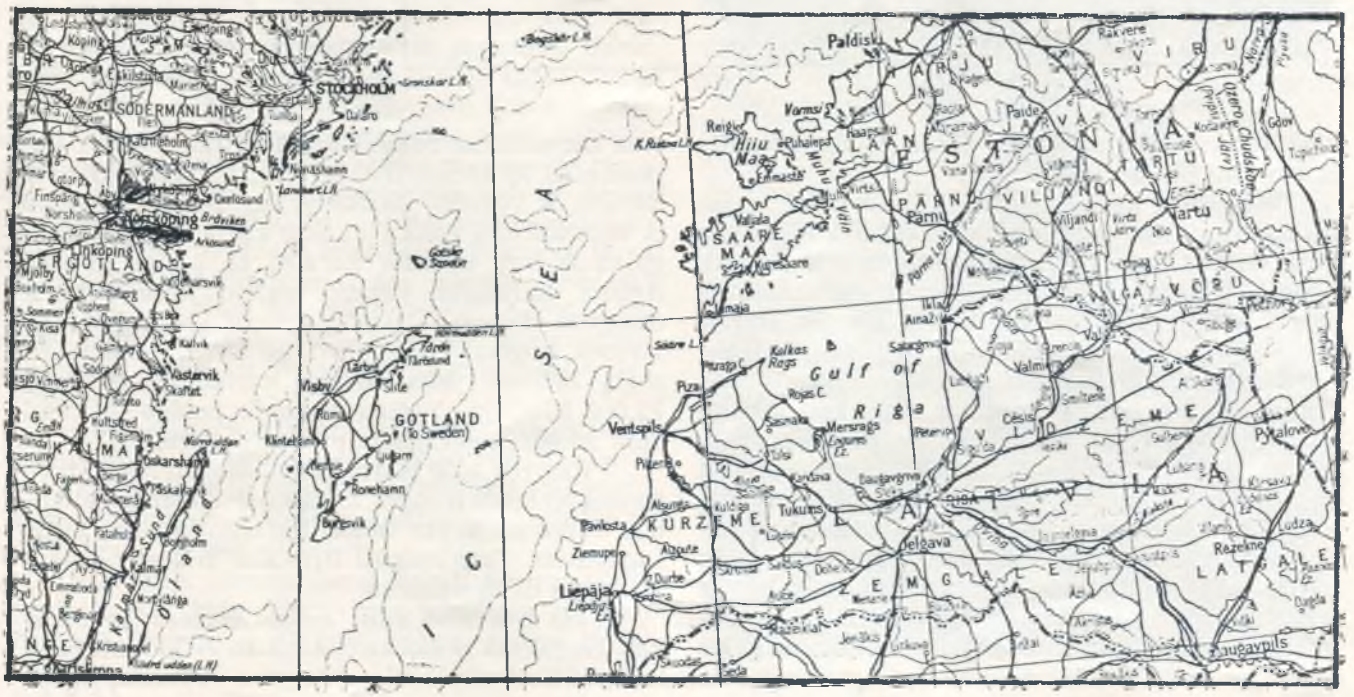

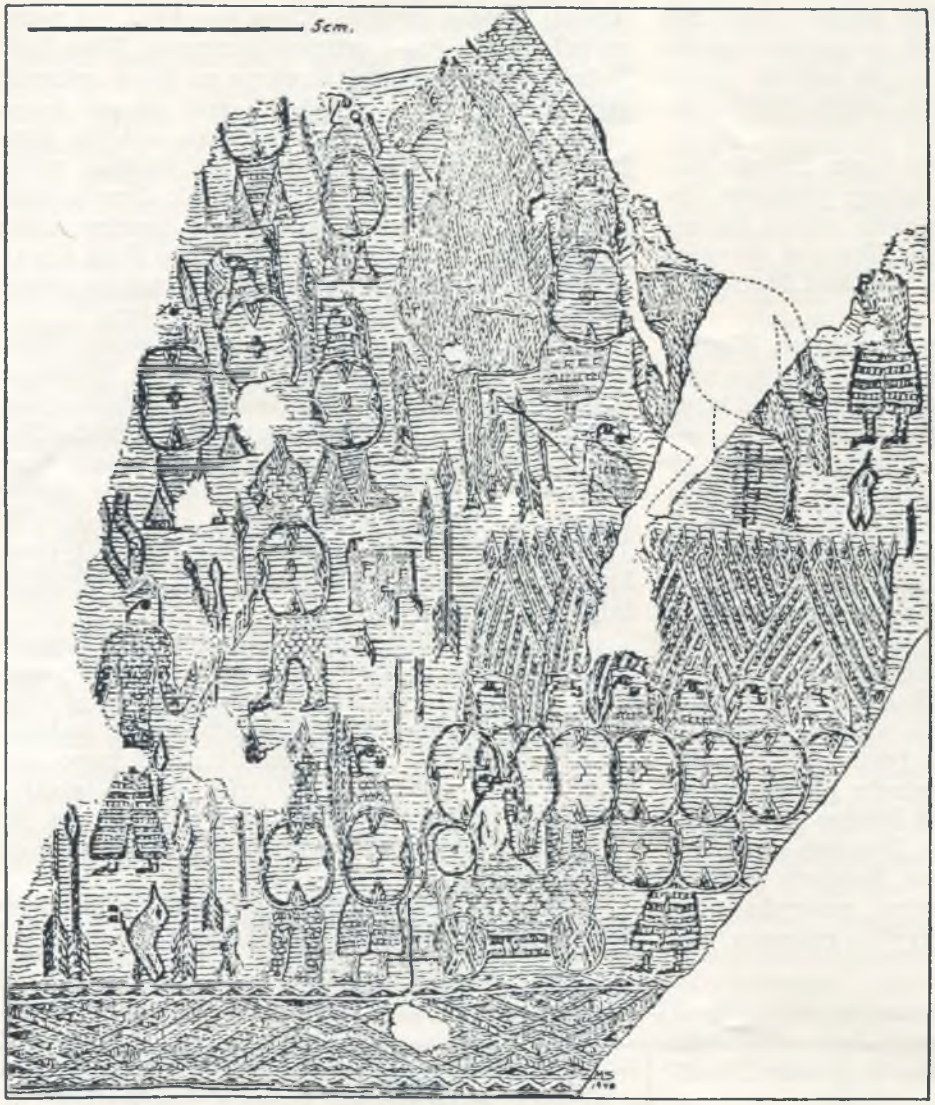

Osebergo kilimo gabalas. Manoma, jog čia yra pavaizduotas Bravalos mūšis. Apačioj — Haraldo kovos vežimas supamas asmens palydos. (Viking, 4, 1940)

riuomenę, sustatydamas ją šerno kyliu (*hamalt*) ir kova su juo bus sunki".[3])

"Išgirdus, karaliui ėmė širdis drebėti ir jis, didžiai nustebęs, pradėjo klausinėti iš ko Hringas gavo nurodymus savo kariuomenę taip išrikiuoti, nes tokią taktiką buvo išradęs pats Odinas, kuris ją perdavė jam ir niekam kitam. Tik jis, Haraldas, tą naująjį karinį mokslą buvo perėmęs. Kai į tai Brunas tylėjo, karaliui staiga šovė mintis, kad čia ne Brunas, bet pats Odinas esąs; kad toks jo patikimas anksčiau dievas, dabar pasislėpęs pakeistu pavidalu gali jam suteikti paramą, arba ją atimti. Jis dievą pradėjo nuoširdžiai melsti, kad danams, kuriems iki šiol taip maloningai padėdavęs ir dabar vėl suteiktų pergalę, ir būtų jiems toks palankus mūšio pabaigoje, koks jis buvo pradžioje. Jis jam žadėjo dovanoti visų žuvusiųjų sielas (pagal *Sögubrot* vieton pergalės Haraldas meldžia Odiną leisti jam garbingai su visa kariuomene žūti). Tačiau Brunas nebuvo sujaudintas tų karštų maldavimų: jis staiga išvertė karalių iš vežimo, bloškė jį ant žemės, ištraukė iš krintančiojo rankų kuoką, kuria smogė jam į galvą ir taip užmušė karalių po paties ginklu. Aplink karaliaus vežimą gulėjo nesuskaitoma daugybė lavonų. Žuvusių krūvos siekė iki ratų viršaus, augštai kaip vežimo rodiklis, siekė žuvusiųjų krūvos. Mat Hringo kariuomenėje žuvo 12,000 kilniųjų. Tačiau Haraldo pusėje jų krito apie 30,000, neskaitant paprastų kareivių."[4]

"Patyręs apie Haraldo žuvimą, Hringas davė ženklą nutraukti kovą ir pasiūlė danams paliaubas. Buvo padaryta taika. Haraldo lavonas buvo sudegintas. Taip baigėsi Bravalos mūšis ir švedai atsikratė danų valdžios."[4]

Taip Bravalos mūšį aprašė Saksas Gramatikas. Negalima iš šio kronikininko reikalauti tikslaus mūšio technikinio aprašymo. Autorius sukū-

rė daugiau poetišką didžio mūšio vaizdą, kiek išmanydamas, laikydamasis istorinių faktų ir istorinio rėmo savo paveikslui.

Nagrinėdamas mūšį P. Hermannas nurodo, jog švedai buvę stipresni kavalerija, mat gautai nuo seno garsėję savo eikliais žirgais. Danai, gi, tų laikų mažuose laivuose negalėję atsigabenti didesnio kiekio raitelių. Kadangi mūšis vyko plokščioje lygumoje, tai, stipresni lemiančia ginklo rūšimi — kavalerija, švedai laimėję mūšį.[5]

Toks tvirtinimas yra nieku nepagrįstas. Šaltiniai nei vienu žodžiu nemini raitelių. Nors tais laikais raiteliai vyravo mūšių laukuose beveik visoje Europoje ir skandinavai, kiek vėliau pagarsėję vikingų ir varingų vardais, išmanė kavalerijos kovos meną, tačiau, bent šiais ankstyvaisiais amžiais, jie daugiau pasikliaudavo pėsčių kautynėmis. O jos taip detaliai šaltiniuose yra aprašytos. Tačiau galima sutikti su Herrmanno piešiamu mūšio galo vaizdu: "Abi didžiulės kariuomenių masės susiduria; milžiniškus nuostolius patirdami danai pradeda trauktis. Įvyksta baisi katastrofa: sumušti puolikai netvarkinga mase traukiasi į laivus norėdami sprukti, tačiau ištisi jų būriai krinta nuo pergalėtojų kardo..."[5]

Pagal *Sögubrot* Bravalos mūšis buvęs toks smarkus, kito tokio, pagal senąsias sagas, kur kristų toki žymūs ir geri vyrai, Šiaurėje nėra buvę. Danų pralaimėjimo priežasčių, tačiau, reikia jieškoti ne raitelių stokoje, o kitur.

Haraldas puldamas švedus tikėjosi sutikti, kaip ir paprastai, blogai ginkluotus, blogai tvarkomus ir prastai vadovaujamus ūkininkų ir greitomis surinktus valstiečių būrius. Tačiau jį ištinka staigmena: jis patiria, kad švedai ir gautai yra tvarkingai išsirikiavę mūšiui ir, atrodo, žino kylio kautynių rikiuotę. Anksčiau tokio kovos būdo išmokę, greičiausia iš germanų, danai buvo nemaloniai nustebę. *Sögubrot* sako: "Visą savo kariuomenę Hringas išrikiavo šerno pozicija... kiek tik žvilgsnis užmatė, vyrai stovėjo vienas greta kito ankštai. Nors šerno snukis buvo prie pat krūtinės, t.y. kariuomenė stovėjo šerno pozicijoje, jos silpniausių vietų gerai pastebėti negalėjai, nes ji atrodė labai plati. Rikiuotė buvo taip išskleista, kad vienas jos sparnas siekė iki *Vatá* upės, o kitas ėjo iki *Brávik*."[3] Atrodo, jog visa mūšio rikiuotė sudarė lyg ir puslankį su sparnais, kurio viduryje kyšojo trikampis kylys (Delta).

Abu mūšio šaltiniai aiškiai kalba, kad danų puolimas žlugo atsimušęs į tvirtas švedų eiles, o ypač dėl taiklių jų šaulių—lankininkų veiksmingumo. Dėmesio vertas sutelktas lankininkų ir svaidytojų panaudojimas.

Starkadui likimas lėmė kovoti švedų pusėje prieš danus, kurių tarnyboje būdamas jis dažniausiai kovodavęs už juos, dėl to ir tapo jų legendiniu didvyriu. Kartu su danais jis buvo daug kovojęs ir prieš savo tėvynainius aisčius. Tačiau savo didžiausius žygdarbius jis atliko Bravalos mūšyje besikaudamas švedų (ir aisčių) pusėje prieš danus, slavus, germanus ir lybius.

Lybių karalius Ger stovi, aišku, danų pusėje. Tam būta gerų priežasčių. Slavų spaudžiami, besiveržidami ir beslinkdami Baltijos jūros krantų linkui, aisčiai susidūrė su suomių kiltimi lybiais, gyvenusiais Baltijos pajūryje ir greičiausiai turėjusiais savo valstybinę organizaciją. Saksas bent dviem atvejais mini jų karalius. Aisčių kilčių spaudimas sugrūdo lybius į siaurą pajūrio ruožą. Jie, be abejo, gynėsi nuo aisčių ir galbūt naudojosi danų parama prieš kuršius, žiemgalius ir latgalius. Gal tas kiek paaiškina, kodėl nuo seniausių laikų danai taip dažnai vykdė žygius į Kuršą ir dabartinę Estijos sritį, kur pajūrio gyventojai jiems galėjo kartais talkininkauti, nes savo ruožtu iš sausumos juos spaudė aisčiai ir šiauriau jų slavai.

Taigi, visai logiška, kad šiame didžiųjų galybių mūšyje aisčiai stojo prieš danus, tikėdamiesi švedų pagalba atsikratyti įkyrių danų, kai lybiai, atvirkščiai, norėdami atsverti aisčių spaudimą rėmė jų priešus danus.

Išskyrus Starkadą, su jo nuosavu daliniu, aisčių vaidmens Bravalos mūšyje būta tik pagalbinio. Jie stovėjo šonų apsaugoje ir sudarė "laisvuosius būrius". Šiems pastariesiems, greičiausiai, teko žvalgų, patrulių, bei sąlyčio dalinių tarnyba. Jie saugojo mūšio rikiuotės šonus nuo galimų priešo apėjimų, supimo, ar prasiskverbimų

Haraldo Karo Danties žuvimas

TREJI KURSAI

VERNERIS LAGENPUŠAS

Iki 1922 metų Karo Mokykla išleido keturias laidas,— jos visos buvo sutrumpinto kurso. Penktoji laida, išleista 1923 m. rugsėjo mėn., laikoma pirmąja taikos meto laida. Visos tolesnės laidos jau išbuvo Mokykloje trejus metus, o nuo 1926 metų, kai į Karo Mokyklą imdavo tik abiturientus, reikėjo išbūti dvejus metus. Taigi, kariuomenėje atsirado dvejų rūšių karininkų: vieni, su didele praktika ir kovos patyrimu, kiti, su didesniu teoretiniu bagažu.

Šiam skirtumui išlyginti buvo įsteigti Augštieji Karininkų kursai, prie kurių veikė įvairūs skyriai. Šiuos kursus perėjo bemaž visi rikiuotės karininkai,— pirmiau vyresnieji, o paskui ir kiti, kurie negavo progos studijuoti užsieniuose. Kadangi kaikurie kursai tęsėsi dvejus metus (artilerijos, technikos), tai kartais įterpdavo t.v. sutrumpintus kursus, kuriuose tekdavo išbūti 4-6 mėnesius, nes kitaip pulkai būtų jautę ilgą laiką karininkų trūkumą.

Į savos ginklo rūšies kursus skirdavo pulko vadas — čia niekas negalėjo atsisakyti. Bet į kitus kursus, kuriuose buvo mokoma kita specialybė, pulko vadas ieškodavo "savanorių", ir tik jų nesant, skirdavo savo nuožiūra. Kaikuriuos kursus aš ir noriu čia paminėti.

1926 m., baigęs 8-tą laidą, pakliuvau į 4-tą artilerijos pulką. Buvau paskirtas į 2-ą sunkiąją bateriją, apginkluotą seno tipo anglų pabūklais. Joje išbuvęs pusę metų, buvau perkeltas į 2-ą gaubicų bateriją, kuri turėjo vokiškus pabūklus. Čia aš buvau kaip ir "namie",— jos vadas buvo kpt. Šimkus, pas kurį aš tarnavau dar eiliniu, prieš stojant į Karo mokyklą. 1928 m. pradžioje mane perkėlė į 7-tą bateriją, kuri kaip tik buvo gavusi naujas lauko patrankas iš Anglijos. Tokiu būdu per pusantrų metų perėjau per visas pulko baterijas ir susipažinau su įvairių rūšių pabūklais. Čia tai ir atėjo mano kursų metas.

1928 m. gegužės 1 d. buvau komandiruotas į trumpalaikius ryšių kursus, kurie turėjo tikslą per penkis su puse mėnesius paruošti ryšių karininkus, t.y. duoti jiems žinių apie visas ryšių priemones, vartojamas visose kariuomenės dalyse. Šie ryšių kursai buvo vienas iš daugelio skyrių prie Augštųjų Karininkų D.L.K. Vytauto kursų, kur be teoretinių žinių buvo atliekami ir praktiški darbai. Į šiuos kursus (Šančiuose) atvyko iš pėstininkų — 9, iš artilerijos — 3, iš kavalerijos — 2 ir iš kitų dalių — 2 karininkai, viso 16 žmonių.

(Šiuos kursus lankė šie karininkai: kavaleristai vyr. ltn. Juozaitis ir ltn. Petrulionis, artileristai kpt. Žilys, vyr. ltn. Narkevičius ir ltn. Lagenpušas, pėstininkai kpt. Venclauskas, vyr. ltn. Strazdas, vyr. ltn. Stašaitis, ltn. Kiršinas, ltn. Šliavas, ltn. Počebutas, ltn. Petrauskas ir dar du, kurių pavardes užmiršau, iš kitų dalių vyr. ltn. Čeponis ir vyr. ltn. Česna.)

Mokoma buvo šių dalykų: telefonijos, telegrafijos, elektrotechnikos, radiotechnikos, ryšių taktikos ir organizacijos ir apie automobilius. Telefoniją dėstė kpt. Hinentalis, telegrafiją — mjr. Petkelis, elektrotechniką — plk. Babinskas, radio-

---

(infiltracijos). Sakso čia minimi *Estonum* nėra estai, bet aisčiai. Jei tai būtų estai, logiškai, jie būtų stovėję, kartu su savo giminaičiais lybiais, Haraldo pusėje.

Saksas Gramatikas savo istorijoje daug kur mini aisčius, bet niekur nevadina jų prūsais. Jis tokio vardažodžio, atrodo, visiškai nežino. Tačiau, jau jo rašymo laikais prūso vardažodis pradėjo išstumti aisčio vardą, nustumdamas jį į užuomarštį. Pagal K. Būgą, bent iki XIII a. vardu prūsai buvo vadinami ne visi Prūsų gyventojai, o tik Pagudės, su didžiausiu ir žymiausiu savo miestu *Truso*, prie Drūsens ežero. Taigi, Sakso minimi aisčiai galėjo būti pagudėnai, atplaukę savais laivais iš *Truso* talkinti švedams, kartu su kuršių laivynu, prieš danus, su kuriais nuo neatmenamų laikų nuolatos kovodavo, ir kurių valdžios aisčių kiltys kaip įmanydamos kratėsi. Kuršių ir aisčių (prūsų-pagudėnų) karo laivai prisijungė prie švedų armados Gotlando salos uoste.

LITERATŪRA:

1. A. švabe, Histoire du Peuple Letton, 1953
2. Saxonis Gesta Danorum, Saxo Grammaticus T.I, 1931
3. Kongeligt Nordisk Oldskrift Selskab, Antiquités Russes, I t., 1850
4. P. Herrmann, Saxo Grammaticus Daenische Geschichte I Teil (uebersetzung), 1901
5. P. Herrmann, Erlaeuterungen zu den ersten neun Buechern der Daenischen Geschichte des Saxo Grammaticus, II Teil (Kommentar), 1922

1928 m. ryšių kursų klausytojai ir jų lektoriai. Sėdi iš kairės: kapelm. Valeika, kpt. Dainius, mjr. Petkelis, kpt. inž. Jurskis, gen. št. plk. Griganavičius, plk. štencelis, gen. št. plk. Jakutis, kpt. Hinentalis, inž. Piskorskis, kpt. (?), kpt. Venclauskas; stovi iš kairės: kpt. Žylis, ltn. Petrauskas, v. lt. Narkevičius, v. lt. Česna, v. lt. Juozaitis, v. lt. (?), v. lt. Stašaitis, lt. Kiršinas, lt. Lagenpušas, v. lt. Strazdas, lt. Počebutas, v. lt. Čeponis, lt. Šliavas.

techniką — kpt. inž. Jurskis, ryšių taktiką — gen. št. plk. Griganavičius ir gen. št. plk. Jakutis, o automobilius — inž. Piskorskis. Praktiškus darbus lauke vedė mjr. Petkelis, o bendrą priežiūrą vykdė plk. Babinskas, kuris ryšių priemonių srity buvo vienas iš geriausių specialistų. Savo metu plk. Babinskas dirbo kartu su garsiuoju Popovu, laikomu antenos išradėju. 1928 m. spalių mėn. 15 d. kursai pasibaigė.

Man kursuose išbūtas laikas labai patiko. Jau vien dėlto, kad gavau daug naudingų žinių, kurių, bebūdamas pulke, niekad nebūčiau gavęs. Antra, suėjau pažintin su kitais karininkais, taip kad bemaž kiekviename pulke turėjau gerą pažįs-

1929 m. artilerijos šaudymo kursų dalyviai ir jų lektoriai. Sėdi iš k.: lt. Ivašauskas, lt. Berentas, v. lt. Maksimavičius, v. lt. Lagenpušas, kpt. Dainius, plk. Bytautas, plk. štencelis, plk. Reingardas, kpt. Jasulaitis, v. lt. Kazlauskas; stovi iš k.: lt. Liūtas, lt. Kazlauskas, lt. (?), lt. Kiaulėnas, lt. Žadvydas, lt. Kilna, lt. Tervydis, lt. Byla, v. lt. Kuzavinas, lt. Kaupelis, lt. Raugalė, v. lt. Miltakis, lt. Pocius, lt. Gričiūnas, lt. Jurkūnas.

tamą. Trečia, nors ir reikėjo gerokai padirbėti, laisvo laiko buvo žymiai daugiau nei pulke. Todėl, grįžęs į pulką, laukiau ir vėl kokių nors kursų, į kuriuos galėčiau važiuoti.

Ilgai laukti neteko. 1929 m. Augšt. Kar. D. L.K. Vytauto kursai surengė trumpalaikius artilerijos šaudymo kursus, į kuriuos buvo siunčiami jaunesnieji karininkai. Kursai prasidėjo kovo mėn. 15 d. A. Panemunėje. Iš visų artilerijos pulkų susirinko 20 karininkų, iš kurių tik trys buvo iš senesniųjų Karo mokyklos laidų.

Kursų artilerijos skyrius kaip tik tuo metu isigijo Baranovo šaudymo aparatą, kurio pagalba galima atlikti visus šaudymo pratimus. Čia buvo šaudymo laukas su įvairiausiais taikiniais, į kuriuos žiūrint per tam tikrus žiūronėlius ir buvo šaudoma. Tai buvo labai gera priemonė pasimokyti šaudyti, ypač jaunesniems karininkams, nes šie karininkai poligono šaudymų metu tegaudavo iššauti vos po 9-12 sviedinių. Šis skaičius šūvių buvo permažas, šaudant tik vieną kartą į metus, kad išmoktum ir šaudyti ir sekti sprogimus, nors šaudymo taisyklės ir būtų gerai žinomos.

Kursuose buvo dėstomi šie dalykai: artilerijos šaudymo teorija, artilerijos taktika, topometrija ir trigonometrija. Naujas "mokslas" buvo topometrija, t.y. susipažinimas su būdais, o ypač su instrumentais, kurių pagalba atliekami įvairūs lauko matavimai taikinių, sekimo punktų, baterijos pozicijų ir kitų taškų apskaičiavimams nustatyti. Šį dalyką dėstė kpt. Jasulaitis, tik ką grįžęs iš Prancūzijos, ir plk. Reingardas. Artilerijos šaudymą ir taktiką dėstė plk. Bytautas, o trigonometriją — plk. ltn. Vyšniauskas.

(Trumpalaikius artilerijos šaudymo kursus lankė ir baigė šie karininkai: vyr. ltn. Maksimavičius, vyr. ltn. Kuzavinas, vyr. ltn. Miltakis, vyr. ltn. Kazlauskas, vyr. ltn. Lagenpušas, ltn. Gričiūnas, ltn. Ivašauskas, ltn. Berentas, ltn. Kazlauskas, ltn. Liūtas, ltn. Kiaulėnas, ltn. Žadvydas, ltn. Kilna, ltn. Byla, ltn. Kaupelis, ltn. Raugalė, ltn. Pocius, ltn. Jurkūnas ir dar du, kurių pavardes užmiršau.)

1929 m. liepos mėn. 15 d. kursai pasibaigė ir karininkai grįžo į pulkus.

Ir šių kursų mokslai man patiko. Gavau daug naujų žinių, kurių įgijęs jaučiausi "tvirčiau" savo tarnyboje. Be to, ir vėl buvo susieita su senais draugais, o su kitais užsimezgė gera pažintis.

Iki sekančių kursų man teko laukti virš metų. 1930 m. prie Augšt. Karininkų D.L.K. Vytauto kursų buvo įsteigtas topografijos skyrius, į kurį, be karo topografijos skyriaus karininkų, turėjo būti komandiruojami pėstininkų ir artilerijos pulkų karininkai. Šių kursų tikslas buvo topografų parengimas, kurie galėtų vėliau prisidėti prie Lietuvos ploto nuotraukų vykdymo darbų ir pagreitintų įvairaus masto žemėlapių išleidimą. Kitas tikslas buvo tas, kad įvairūs štabai ir pulkai (ypač artilerijos), turėtų savo tarpe gerai su žemėlapiu susipažinusių žmonių. Čia pavyzdys: nustatant azimutą iš busolės, pasinaudojama magneto adatėle. Ši adatėlė rodo magnetinio poliaus kryptimi, kuri nesutinka su žemėlapio "šiaure". Skirtumas tarp jų vadinasi deklinacija. Tam skirtumui apskaičiuoti — jis įvairiose vietose yra skirtingas — reikia atlikti tam tikrus saulės ar šiaurės žvaigždės matavimus ir gana sudėtingus skaičiavimus. Tai ir yra topografo darbas. Visi artilerijos pulkai turėjo reikiamus instrumentus, bet trūko kas juos teisingai vartotų. Taigi, į šiuos kursus patekau ir aš.

Kursai prasidėjo 1930 m. spalių mėn. 15 d., A. Panemunėje. Susirinkome apie 20 žmonių: 7 karininkai iš karo topografijos skyriaus, likę — atėjo iš įvairių pulkų bei štabų. Kursų viršininkas buvo plk. inž. S. Dirmantas, kuris dėstė topografiją ir instrumentų teoriją. Plk. ltn. inž. Krikščiūnas mokė kartografijos, inž. Ratautas — geodeziją, inž. Butrimas — niveliaciją, astronomiją — doc. Kodatis, o augštąją matematiką — plk. ltn. Vyšniauskas.

Šiuose kursuose teko žymiai daugiau padirbėti, negu tuose, kur anksčiau lankiau. Gal dėl to, kad susidūriau su visai nauju dalyku. Be to, nuo gimnazijos laikų praėjo daug metų ir kai kurios matematikos žinios buvo iš galvos išgaravusios, o be jų joks kartografinis darbas neįmanomas. Taipgi nauji instrumentai, jų patikrinimas ir darbai su jais, reikalavo daug dėmesio. Jau vien "lygio teorija", kurią taip stropiai dėstė plk. inž. Dirmantas, amžinai liks mano atmintyje. Užtat ir šie kursai tęsėsi 10 mėnesių ir pasibaigė 1931 m. birželio mėn. 15 dieną.

(Topografijos kursus baigė šie karininkai: mjr. Andrius, mjr. Krūvelis, kpt. Asmenavičius, kpt. Chamanskis, kpt. Puodžius, kpt. Krištopavičius, vyr. ltn. Žiaurys — visi iš karo topografijos skyriaus, vyr. ltn. Staranevičius, vyr. ltn. Lagenpušas, ltn. Ivašauskas ir ltn. Kilna — iš artilerijos pulkų, pėstininkai: vyr. ltn. Brazauskas, ltn. Abramikas, ltn. Ambrazas, ltn. Narbutas ir iš kitų dalių: ltn. Uždavinys, ltn. Vezbergas, ltn. Liesis ir dar, regis, du, kurių nebeatsimenu.)

Steigdama įvairius kursus Lietuvos kariuomenės vadovybė davė karininkams galimybę specializuotis įvairiose šakose, ir tai dar nemokamai. Sąlygos tam buvo labai geros, iš tavęs buvo prašyta — tik dirbk. Paminėti, kad tarnaujant kariuomenėje ir tavimi buvo rūpintasi, ir yra šio straipsniuko tikslas.

LAKŪNO LTN. ANTANO SKARŽINSKO SAPNAS

STASYS BAIPŠYS

Naikintuvų eskadrilė, kurioje tarnavo lakūnas ltn. Skaržinskas, rudens manevrams buvo pasiųsta į Gaižiūnų poligoną.

Gražios rudens dienos tęsėsi viena po kitos. Todėl ir bendradarbiavimas su kariuomenės daliniais ėjo sklandžiai. Duoti eskadrilei uždaviniai buvo puikiai įvykdomi, jokių nesklandumų nebuvo.

Balti, lyg karveliai, "Fiatai" kildavo, tai pavieniai, tai po kelis iš karto ir greitai išnykdavo dangaus skliaute.

Eskadrilės štabas triūsė prie popierių krūvos: čia nauji įsakymai šiai dienai, čia dėl rytojaus, čia poryt, o, ana, uždaviniai jau įvykdyti, nagrinėjimui ... Lauko telefonas dūzgia — tai viršininkai įsakymus keičia, tai papildo, atšaukia ... Kas be ko, ir raštininkai sumano žodžiais pasikeisti, reiškia, tampresnį ryšį tarp dalinių užmezga ...

Rašomoji mašinėlė be perstojimo barbena taip įkyriai ir taip išglerusiai, jog primena seno malūno išklibusias girnas. Visų veidai ištysę, lyg giltinė kibotų virš visų galvų. Vieni baimėje, kad viršininkai neužmestų kreivo žvilgsnio ir po manevrų saldžiu žodžiu širdį patiešytų; o gale metų atestacijos lape visus iš eilės "samavorus" sudėtų į jo kreditą, reiškiantį — sumanus, gabus ir t.t.

Kiti dirbo savo darbą. Registracija lėktuvų išlekiančių, registracija parlekiančių. Raportai lakūnų apie atliktus ir neatliktus uždavinius. Pranešimai apie pastebėtus lėktuvo motoro defektus ir t.t.

Mechanikai triūsia apie lėktuvus, tai papildydami degamą medžiagą, tai alyvos pridėdami, valydami, remontuodami. Tikra rugiapjūtė aerodrome. O dulkių debesys kyla ir kyla iš po kylančių, bei besileidžiančių lėktuvų.

Tai buvo laikai, kai lėktuvai dar neturėjo stabdžių ir visas stabdymas buvo vien "kastylio" darbas. O tas "kastylis", lyg koks arklas, išlindęs iš lėktuvo uodegos ir spaudžiamas visu lėktuvo svoriu, taip rėžė Gaižiūnų aerodromo minkštą dirvožemį, kad žemė skriejo į visas puses. Propelerio, daugelio šimtų arklio jėgų, pučiamas dulkių ir žemės debesys išsidraikydavo plačiausiu ruožu ir vėliau vėjo nešamas, nužygiuodavo per visą aerodromą, neaplenkdamas nei eskadrilės vado su jo visu štabu, nei pietų stalo, nei tos barbenamos rašomosios mašinėlės, kurios metrikai, jei ir nesiekė Nojaus arkos laikų, tai toli pranešė visų štabo narių ir jų pirmtakūnų atmintį. O kai toks debesėlis truktelėdavo per remontuojamas mašinas, tai ne tik mechanikai ilgai akis šluostydavo, bet ir mašinos motorai apsiverkdavo, jei ne čia pat žemėje, tai pakilę į orą, tikriausiai.

Gaižiūnų poligonas turi daug pasakų; ne tik pasakų, bet ir dainų sukūręs. Ir dabar, kai tik susimeta broliai lietuviai kur nors Čikagoje, ir jei tik rūsys su bufetu sočiu ir drėgnu tai ir pradeda kirvius, bei kalavijus galąsti ir niekada neapsieina be Gaižiūnų poligono. Ir tada daina iš jaunų dienų, kai vyrai dar tikrais vyrais tebebuvo, taip išsiveržia iš krūtinių, kad atrodo lyg Gaižiūnų poligono dirvožemis kilojasi, lyg visos eskadrilės, kastyliai būtų sujudę, sunikę purenti, paglamonėti tėvynės smiltyną.

Taip. Tada tai buvo jaunystės dienos. Prakaitas. Dulkės.

Vakare sriubos bliūdas.

O po vakarienės ... daina, net pušys galvas nulenkdavo. O tos šimtametės, savo šakomis linguodamos, atrodė lyg nori ploti, lyg ašarą nubraukti mėgina. O vyrai tada ūžė iš širdies po savo dangumi, laisvi, laisvame savo krašte, pasiryžę savo laisvę ginti, savo kraštui aukotis.

* * *

Dienos, kad ir saulėtos, šiltos, bet naktys būdavo šaltokos. Rasos krisdavo ant besiilsinčių nakties prieglobstyje vyrų. Šaltos srovės drugiu pereidavo per kūną ir vėl miegi. Išauš, saulė pakils ir vėl bus šilta.

Iš ryto didokas rūkas.

Pasiuntinys atneša kavą eskadrilės lakūnams į štabą. Vieni kur prisėdę, kiti stati gurkšnoja ją, užkąsdami kareivišką užkandį. Kaip ir kiekvieną rytą, tik su tuo skirtumu, kad šį rytą, visad kalboms santūrus lakūnas Antanas, pirmas paėmė žodį. Dėlto visi žymiai daugiau susidomėjo, negu šiaip, kaip paprastai, nei iš šio, nei iš to, tai vienas, tai kitas numesdavo žodį, lyg šuniui kaulą, ir tą gerokai apčiulptą.

Lakūnas Antanas, tik atėjęs į štabą pasitikrino jam paskirtą tai dienai uždavinį. Jam uždavinys buvo, kaip grandies vadui, skristi su grandimi į Dotnuvos rajoną. Grandies sudėtis: grandies vadas ltn. Skaržinskas, grandies sudėtyje ltn. Grincius ir psk. Mikalauskas.

Branduoliniai ginklai ir masė

Jei nesusipratimai išsispręstų susitarimais, nereikėtų teismų, policijos, kalėjimų, o tarpvalstybinių problemų plotmėje — kariuomenių, brangaus ginklavimo ir, pagaliau, žmonių gyvybes ir tautų laisves kainuojančių karų. Nežiūrint didžiausių pastangų išvengti konfliktų sprendimų jėga, žmonijos istorijoje iki šiandien, jėga buvo ir tebelaikoma dalis nūdieninio pasaulio. Jos pagelba sprendžiami susitarimų keliu neišsprendžiami konfliktai — tarptautinė taika ir politinis valstybių svarumas tebepalaikomas jėgų pusiausviros balansu.

Maždaug prieš 40 metų Kellogg - Briando paktu Amerika pasmerkė karus kaip priemonę politiniams tikslams ir pasižadėjo visus konfliktus spręsti tik taikiu būdu. Praėjus vos 15 metų Amerika įsitikino, kad kontroliuoti agresyvius veiksmus teįmanoma tik jėga — nacionalsocialistinis judėjimas Europoje ir imperialistiniai japonų siekiai privertė amerikiečius ir jų sąjungininkus daryti viską, kad suorganizuotų jėgą, kad apsisaugotų nuo sunaikinimo.

Nežiūrint šiandieninio "pokarinio" pajėgumo (kuris reikia pripažinti yra didžiausias) amerikiečiai leidžiasi lyg ir apstumdomi silpnesnių tironiškų jėgų, tuo parodydami, kaip yra nemoralu naudoti jėgą. Šitoks laikymasis yra daugelio kritikuojamas, tačiau bendra idėja yra: ginkluotas jėgas naudoti tikslingai ir vadovaujantis įstatymu.

Daugelis kraštų neprisideda prie šios linijos ir todėl išstatė save nuolatiniam agresijos pavojui. Maži karai (!) nuo Berlyno kapituliacijos visame žemės rutulyje tebesitęsia. Pokarinės valstybės: Egiptas, Alžerija, komunistinė Kinija, Indonezija ir kitos, nors oficialiai karų neskelbė, tačiau buvo įsivėlusios į ginkluotus konfliktus. Kokio masto vietiniai ginkluoti konfliktai išsivystys ateityje, priklausys nuo įvykių vystymosi eigos. Imkime Aziją, kur kiniečių komunistinis imperializmas jau sutrypė Tibetą ir atsidūrė prie Indijos sienų. Tai yra neoficialus, bet tiesioginis veikimas į Vietnamo konfliktą. Atrodo, kad amerikiečiai bijo imtis radikalių veiksmų, kad sustabdytų smurtą. Yra verta atkreipti dėmesį į amerikiečių reagavimą II Pasaulinio karo metu, į kurį amerikiečiai stojo oficialiai paskelbdami karą ir jų reagavimą į oficialiai nepaskelbtą šaltąjį karą. Abiem atvejais amerikiečių vyriausybė panaudojo ginkluotas jėgas pagal aplinkybes, skaitantis su galimybe sukelti visuotiną karą.

Amerikiečių reagavimas į Sovietų vedamą karinę politiką yra aiškus.Kitaip yra su kiniečiais — tiesioginiuose ar netiesioginiuose veiksmuose per jų satelitinius kraštus, padėtis visuomet yra neaiški ir klaidinanti. Šio neaiškumo rezultatas ir klaidina amerikiečių pažiūrą į taikos ir karo charakteristiką. Amerikiečiams, šiuo atveju, karas yra susidūrimas dviejų priešingų kraštų armijų, kurios būtų ginkluotos nebranduolinės energijos ginklais. Iš tikrųjų, gi tikrasis vaizdas kitoks. Tiesa, branduolinės energijos ginklai nenaudojami, priešingos armijos nesusiduria, bet veiksmai Vietname išsivystė į pilnos skalės karo veiksmus, kuriuose dalyvauja ne vien uniformuoti kariai, bet ir tam krašte gyvenantys asmenys, trumpam ar ilgesniam laikui prisijungę prie veikiančiųjų partizanų ir tai neatsitiktinai, bet planingai paruošta programa. Jie sudaro veikiančių karinių jėgų aktyvią dalį. Žemdirbys dienos metu, tačiau, minuoja kelius naktį, daro pasalas, užpuola vadovietes. Uždavinį atlikęs, vėl grįžta prie dienos darbo.

Amerikos politikoje iki šiol išryškėjus taikos ir karo samprata yra tokia: jei karas paskelbtas, tai reikia naudoti visą krašto pajėgumą, kad paskelbtas karas būtų prasmingas (kitaip tariant — reikia karą laimėti); nepaskelbtam kare naudoti tik tiek jėgų, kad sutrukdžius priešo agresiją ir apsigynus nuo jo puolimų. Naujas faktorius, kuris niekur neminimas — tai revoliucija. Kaip gi būtų su kraštu, kuris žiūrėdamas tik už valstybės ribų į gresiančius pavojus ar nepalankias politines sąlygas, visai neatsižvelgtų į aplinkybių vystymasi krašto viduje.

— Keistą sapną sapnavau — pradėjo Antanas. — Aš vedžiau grandį, skridome trys lėktuvai. Ne augštai. Žiūriu, ltn. Grincius paėmė ilgu kotu busoką (gaisrininkų vartojamas kablys ant ilgo koto) užkabino mano lėktuvą ir nutraukė ant žemės — baigė Antanas ir kiek šyptelėjęs, toliau sau gurkšnojo kavą, kareiviška duona užkąsdamas.

Mes irgi šyptelėjome. Nepasigirdo nei iš vieno lūpų, kas mėgintų sutapdinti sapną su būsima realybe, nors visi žinojo, kad tuoj, už valandos, lakūnas Antanas Skaržinskas ves grandį, kurioje skris ir ltn. Grincius.

Trys balti lėktuvai, "Fiatai", pakilo ir blizgėdami saulės šviesoje, išnyko vakarų pusėje — ištirpo erdvėje.

Praėjus nustatytam laikui, grįžtančių lėktuvų nesimatė. Niekam neatėjo į galvą Antano pranašingas sapnas. Laukiame, Ogi, jau parskrenda. Bet . . . tik vienas lėktuvas!

Nervingai nutūpęs, neįprastu ruliuoti greičiu, lėktuvas atskubėjo prie pat eskadrilės štabo. Iš lėktuvo iššoko lak. psk. Mikalauskas ir čia pat pranešė, kad ltn. Skaržinsko lėktuvas nukrito, o ltn. Grincius tūpė ir apsivertė. Pranešėjo nuomone, ltn. Skaržinskas žuvo, o ltn. Grincius liko sveikas.

Kaip vėliau paaiškėjo, ltn. Grincius užgavo ltn. Skaržinsko lėktuvą ir pritrenkė pilotą. Ltn. Skaržinsko lėktuvas nukrito nevaldomas ir sudužo. Lakūnas ltn. Skaržinskas, atbėgusiam plk. ltn. dr. Domarkui su med. pagalba, į klausimą — koks tavo vardas?, atsakęs: Antanas. Ir tai buvo viskas. Jis tuoj nustojo sąmonės ir neužilgo mirė.

O taip ruošėsi gyventi. Buvo daugelį kartų laimėjęs šaudymo pirmenybes, visada buvo kruopštus savo pareigose, draugiškas, mėgėjas pasivažinėti. Buvo tik ką įsigijęs naują Opeliuką. Daug vilčių dėjo į gyvenimą, bet, štai, sapnas. Toks prozaiškas, toks paprastas, neįtikėtinas, net nusišypsojimą jam pačiam sukėlęs ir privertęs nusišypsoti kitus. Lyg maža išdaigėlė prie kavos puoduko.

Dėl stipraus revoliucinio judėjimo krašto viduje, didelės valstybės skaudžiai nukenčia. Net ir, pavyzdžiui, nūdieninė Kinija su šimtmilijoniniu gyventojų skaičiumi. Revoliucinis judėjimas visiškai pakeitė to krašto veidą per palyginti labai trumpą laiką, ir tai tokio krašto, kur tradicijos nusistovėję tūkstančius metų. Ir kariniu atžvilgiu tas kraštas, vietoj modernių ginklų, numato naudoti žmonių ekspansiją, kad nukariautų kitus kraštus... Tai kas, kad nuo branduolinių bombų žus 500 milijonų kiniečių; likusis pasaulis, tuo pačiu, bus irgi sunaikintas ir bus nepajėgus, gi kiniečių vis dar liks 200 milijonų ir jie, po dešimties metų, valdys visą pasaulį". Tai Mao-Tse-Tung'o žodžiai, pasakyti Jugoslavijoje 1963 metais. Vietkongo karinės jėgos irgi nesibijo oro puolimų ar artilerijos ugnies telkinių, nes partizaniniame, arba revoliuciniame kare vyrauja žmonių jėga, veikianti atskiruose taškuose, nesistematingai išdėstytuose, kurie yra nepastovūs ir net labai paslankūs. Tačiau ypač pavojingos revoliuciniams partizaniniams veiksmams tai cheminės karo priemonės. Užtat visas pasaulis taip labai subruzdo ir protestavo, kai amerikiečiai panaudojo ašarines dujas, kad išstumtų Vietkongo kovotojus iš požeminių tunelių. Ginkluotas konfliktas negali būti išspręstas vien tik pagal vienos pusės priimtinus kariavimo metodus, ar ginklus.

Paisant nekariaujančių kraštų nuomonės, amerikiečiams dar daug kartų teks panaudoti visas karines jėgas, kad apgintų savo reikalavimus, nes tarptautinis įstatymas yra padarinys, tam tikram laikotarpyje pajėgių tautų pasireiškimo tarptautiniuose santykiuose. Ir nūdieninėje politikoje nėra aišku, ką įneš rytoj kasdien stiprėjantis Pekingas su savo visai individualiais reikalavimais, ir per Azijos kraštus besiveržiančia, kasdien didėjančia, žmonių mase. Tada politikos ar militarinių jėgų svarba atsistos kaip įrankis problemų sprendime. Tuo pačiu ir karinė galvosena turi būti perorientuota į žmonių masės antplūdį. Modernių ginklų karyboj tai skamba labai nepriimtinai, nes paskutinieji du pasauliniai karai vedė prie technikos pirmavimo ir dėl to kovotojai kovos lauke skleidėsi.

Daugelio dėmesys nukrypsta į klasikinį pavyzdį — Romos imperijos žlugimą: — išorinis žmonių masės spaudimas viršijo Europos, reliatyviai moderniškais ginklais apsirūpinusios, žmonių masės pasipriešinimą. Panašus reiškinys vystosi ir šiais laikais, kai ekspansija prasideda Indijos šiaurės rytiniam pasieny ir nusitęsia iki Albanijos prietilčio, kuris šiuo metu yra tik politinis avanpostas Europos kontinente. Pažvelgus į pokarinį laikotarpį nuo 1945 metų lengvai galima pastebėti Vakarų valstybių traukimąsi iš anksčiau turėtų avanpostų pasaulio kraštuose, kurie buvo laimėti šimtmečius užsitęsusiomis pastangomis.

Iš kitos pusės matome kiniečius per trumpą laiką prasiveržusius iš stagnacinės formos į dinamišką, su branduolinės energijos ginklais, milžinišku šuoliu į plieno gamybą, kuris paverčiamas ginklais ir politiniu krašto parengimu. Šios dinamikos atgarsiai siekia centrinę Afriką ir net Kubą. Tai yra nuopelnas Sovietų, kurie išjudino šią milžinišką jėgą, tikslu pasinaudoti ją kitų pavergimui, nepramatant, kad ir patiems, tolygiai, gali prisieiti nukentėti. Andre Malraux yra išsireiškęs, kad pasaulio kelią nulemia grubi tikrovė, bet ne geri norai. Ir mūsų eroje, atrodo, didžiausios pastangos, grįstos gerais norais, baigiasi labai nepageidaujama tikrove — karu.

Šia proga reikėtų išryškinti amerikiečio A. Harrigano išsireiškimą studijoje "Politika ir jėga", kurioje nagrinėja amerikiečių padėtį tolimuose Rytuose ryšium su karo veiksmais Vietname. Jis rašo: "Amerikiečiai turi pakeisti savo naivią pažiūrą, kad karą nulemia priešo kariai, o ne visuma priešo gyventojų. Dažnai mes girdime dažną sakant", tęsia toliau A. Harriganas, "III Pasaulinis karas bus neišvengiama būtinybė, jei mes neįvertinsim taikos. Vis dėlto, nuo 1945 m. karo pabaigos iki šiol karai (maži) juk nesustojo, ir sakyti, kad pasaulis gyvena taikos periodą, negalima. Normandijos invazijai prasidėjus, Stalinas jau turėjo planus, kaip nukariauti savo ištikimiausią sąjungininką Ameriką ir tų planų vykdymas tebetęsiamas iki šiandien. Mes negalime toliau vaizduotis karą kaip dviejų priešingų falangų mūšį, vykdomą ginkluotų jietimis, išsirikiavus lygiam lauke, arba specialiai uniformuotų vyrų, paliktų savo likimo valiai ir jų vienų atsakomybei kautynių lauke, generalinių štabų nužymėtose pozicijose. Ši nepaslanki pažiūra veda kraštą į pražūtį — nūdieninės eros karas, kokio masto jis bebūtų, yra visų gyventojų, toje valstybėje gyvenančių, karas, nežiūrint lyties, amžiaus ar profesijos".

Šiandieninio karo forma yra toli nuo daugeliui įprastų, ir Vakarų pasaulis niekad nelaimės nei šalto nei ginklų karo prieš komunistinį pasaulį taikydamasis prie priešo reikalavimų, arba prie priešo primestų konfliktų formų. Nuo 1945 m. iki šiandien komunistai nesustojo provokavę konfliktų ir visokeriopai netiesioginiai juos rėmę, kur jie tik pasireiškė prieš Vakarų pasaulį, ypatingai prieš amerkiiečius. Kiekvienas konfliktas buvo netiesioginė kova tarp civilizacijoje pažengusių Vakarų kraštų ir atsilikusių Rytų ir Afrikos. Reikia pastebėti, kad šiuose konfliktuose dalyvaują amerikiečiai, tartum jausdami gėdą, būdami stipresni ir kariniai ir ekonominiai, nepanaudojo pilnos jėgos, kad konfliktą išspręstų savo naudai. Modernūs ginklai tebesandėliuojami, kovojama žmonėmis ir tolygiais priešininkui ginklais.

Jeigu Vakarų pasaulis žino, kad nesustojančiai didėjanti žmonių masė Azijoje yra pavojingas ginklas priešo rankose, tai privalo taip pat žinoti, kad priešas tą masę nukreipė prieš Vakarų pasaulį, kur ji rastų erdvės ir maisto tolesniam plėtimuisi. Komunistai su dideliu stropumu jieškojo jautraus plyčio Vakarų pasaulio pozicijose, ne politinėje situacijoje, strateginėse klaidose ar ginkluose, bet principuose moralinio supratimo. Jei jiems paaiškėjo, kad vakariečių sąžinė yra instrumentas, kurį gali sekmingai išnaudoti savo siekiams, tai ir naudos ją visais atvejais iki paskutinės galimybės. Tuo tarpu, patys komunistai jau įprato prie nuolatinio rafinuoto agresyvumo, kuris iki šiol buvo jiems sekmingas.

Iš įvykių raidos matome, kad tam pasekmingumui atsiekti su jokia morale ar tolerancija visai nesiskaitoma. Todėl ir Vakarų pasaulis, ypatingai tas liestų amerikiečius, turėtų suprasti ir laiku įvertinti jėgos reikšmę, kitaip nebus įmanoma nuslopinti šią gaivališką bangą, kuri grasina Vakarų pasaulio saugumui. "Laukti iki agresorius panaudos vissas priemones (žmonių masę ir branduolinius ginklus) kad sužlugdytų Vakarų civilizaciją ir pasiglemžtų ją sau, turint šiandien galimybę likimą pakreipti kita linkme, būtų tikra savižudybė. Tas veda į galimybę panaudoti racionaliu mastu branduolinius ginklus", pastebi anksčiau minėtas A. Harrigannas (vienas iš karinės politikos tyrinėtojų tolimiems Rytams prie amerikiečių kariuomenės štabo).

B. B.

Ar galimos derybos su komunistais?

Taika yra labai patrauklus ir populiarus šūkis. Kas gi gali nenorėti pastovaus, įstatymais tvarkomo gyvenimo be ypatingų dramatiškų pasikeitimų. Jei ramiose sąlygose ir įvyksta kurie smurto aktai, tai įstatymus saugančios įstaigos, taigi pirmon eilėn policija, tuos sauvaliautojus griebia už pakarpos.

Ne vien tik išorinės norime taikos, bet ir vidujinės, taigi ekonominiame gyvenime siekiame pastovumo. Betkurie didesni kainų pasikeitimai, ypač jei gresiama piniginio vieneto pirkimo galos pastovumui, veikia neigiamai į nusistovėjusį gyvenimą. Mes, lietuviai, ypač gerai žinome, ką reiškia pinigų nuvertinimas, nesgi žuvo rusų caro rubliais turėtos santaupos, taipgi okupacinės vokiečių markės; pagaliau, užplūdę sovietai 1940 m. nuvertino ir mūsų pastovųjį litą. Tad taupęs asmuo lieka nubaustas, o prasiskolinęs, sakytum, lyg ir savotiškai teisėtai apvagia tą taupųjį, nes skola nuvertinimo yra savaime "nurašoma".

Taigi taupymo idėja, nors ji yra visaip skatinama, ne visose sąlygose beatodairiniai sektina ar įvykdytina. Pav., sovietinėje santvarkoje pavergtas žmogus ir norėdamas ne ką gali sutaupyti, juo labiau, kad ten ateityje numatoma pinigus visiškai panaikinti. O, ir laisvajame pasaulyje pinigų pirkimo galia keičiasi, nes kainų spiralė (darbininkų atlyginimai ir gaminių vertė) nesustodama, iš metų į metus, kyla. Todėl tikro pastovumo, sakytum, taikos nėra ir ekonominiame gyvenime.

Juo labiau tos taikos pasigendama politiniame gyvenime ir tarpvalstybiniuose tautų santykiuose. Kiek jau tų negailestingai žiaurių karų vien 20-tas šimtmetis matė, nors mes ir labai linkę garbinti mūsų gyvenamą 20-tą amžių, kaip milžinišku šuoliu pakilusios civilizacijos gadynę. Bet, štai, pasibaigia II Pasaulinis karas, ir atrodė, kad jau dabar tai tikrai turėjo įsivyrauti pasaulyje taika. Milijonai žmonių iššudyta; dar daugiau jų sužalota ir tapusių invalidais. Ką jau čia bekalbėti apie sunaikintus medžiaginius turtus. Tad kas galėjo tikėti, kad po tokios baisios pasaulinio masto žmonijos katastrofos žmonija nestos prie derybų stalo ir nesieks taikos. Betgi, taikos nėra. Net taikos sutartis nesudaryta, ir todėl, nežiūrint praėjusių dvidešimties su viršum metų nuo besąlyginio ašies valstybių pasidavimo, okupacinės kariuomenės tebestovi daugelyje Europos valstybių.

Išryškėjo faktas, kad pajėgiausios valstybės tėra tik dvi: J.A.V-bės ir Sovietija. Neatrodo, kad Vakarų Europa pajėgtų apsijungti politiniai ir militariniai, bent jau artimoje ateityje, ir todėl trečiasis galingas pasaulinio masto valstybinis kompleksas šiandien nesudaro realybės. Atrodo, kas gi paprastesnio ir labiau pageidautino būtų, jei ne derybos tarp dviejų pasaulio galiūnų—valstybių, ir taika, bei pastovus gyvenimas, būtų jau čia pat. Deja, gyvenimas patiekia visiškai priešingus įvykius.

Prisimename faktą iš bolševizmo pradžios, kai caro kariuomenės likučiai kovėsi su komunistais. Štai, apsuptame Kieve caro kariuomenė, daugiausia karininkai, atkakliai gynėsi nuo juos puolančios raudonosios armijos. Pagaliau, pradėta derybos, pagal kurias caro karininkai turėjo padėti ginklus, ir jiems buvo žadėta leisti, laisvai su šeimomis, pasitraukti į užsienius. Vos spėjo atiduoti ginklus, kaip visi karininkai buvo tuč tuojau suimti ir sušaudyti, o jų moterys ir dukros buvo atiduotos komunistų kareivių sauvalei. Vadinasi, susitarimo buvo nei nemanyta laikytis.

Arba, vėl, visi juk atsimename sukilusių vengrų derybas su sovietais, kurie pareikalavo, kad į derybas būtų atsiųsti vengrų karo ministeris ir pats ministeris pirmininkas. Jei vengrai tikėjo į derybas su komunistais, tai jie tą savo naivumą skaudžiai apmokėjo, nes į derybas nuvykusieji jų atstovai vėliau buvo nužudyti, o nekliudomai (nesgi buvo vedamos "derybos") atvykę rusų tankai ištaškė sukilusius vengrus, apgriaudami ir pačią vengrų sostinę Budapeštą. Reiškia, komunistai nė nemanė rimtai derėtis, o juo labiau laikytis derybų sandėrio, jei net pačius delegatus sauvališkai pasmerkė miriop. Derybomis jie tik norėjo užvilkinti laiką, kol jų "baudžiamosios" tankų kolonos nekliudomos prisiartino.

Lenkai, irgi savo metu (tuoj po II Pas. karo), buvo pasiuntę delegaciją iš 12 žymių intelektualų į Kremlių deryboms. Delegatai buvo suimti, ir jų likimas kažin ar kuo skyrėsi nuo likimo tūkstančių lenkų karininkų Katyno miške, prie Smolensko.

Aiškus dalykas Sovietų derybos su J.A.V-ėmis taip tragiškai šių pastarųjų delegatams nepasibaigia. Jei prisiminsime Korėjos karo paliaubas ir po to vykusias derybas, kurioms prireikė ar net poros metų, tai ir čia matysime, kad sovietai derybas veda ne tam, kad susitarimo laikytųsi. Sumušti ir išsekę šiaurės korėjiečių armijos likučiai su kiniečių "savanoriais" buvo reikalingi užtęstų derybų, kad galėtų išlošti laiką ir persitvarkyti, atsieit, atsigauti nuo smūgių. Ir komunistai meistriškai vilkino tas istorijoje dar negirdėtai užtęstas derybas. Kaip jos komiškos ar kvailos nebūtų, jas vistiek sankcijonavo Vašingtonas. Pasekmes visi žinome. Š. Korėja tų paliaubų nei nemanė laikytis.

O kuomet buvo atiduotas Laosas komunistams, jį neva neutralizuojant, nors prieš tai viešai pats J.A.V-ių prezidentas žadėjo ginti jo nepriklausomybę, — tai, vėl, buvo derėtasi su komunistais. Rezultate: koalicinė su komunistais Laoso vadinamoji "neutrali" vyriausybė ir šalies į tris sektorius padalinimas. Dabar komunistai jau valdo šalies du trečdalius, o koalicinė vyriausybė jau senai iširo. Taigi derybos buvo naudojamos, kaip visuomet, tik apgaulei.

Nežiūrint šių ir daugelio kitų visiškai aiškių faktų, nes sovietai jokių sutarčių nesilaiko, J.A.V-ių prezidentas daugelį kartų primygtinai pabrėžė (net ir taip išreklamuotoje Manilos konferencijoje), kad Pietų Vietname Amerikos vyriausybė kariauja, o Šiaurės Vietname antraeilius karinius taikinius bombarduoja tik tam, kad priverstų komunistus derėtis. Norima netgi derėtis, nestatant iš anksto komunistams jokių sąlygų (o jau, gink Dieve, niekuomet nesiūloma, kad komunistai pasiduotų be sąlygų). Dabar jau ir Vietkongo delegetai norima įtraukti į derybas ir pusiau lūpomis prasitariama apie eventualią koalicinę su Vietkongu P. Vietnamo vyriausybę. Ar tai tam nelaimingas Vietnamas buvo padalintas į Šiaurinį ir Pietinį, kad Š. Vietnamo komunistai galėtų infiltruoti P. Vietnamo vyriausybę?

Nebereikalo jau seniau buvo kalbama, kad J.A.V-ių amabasadorius H. C. Lodge nepalankiai žiūris į dabartinę kariškių P. Vietnamo vyriausybę ir jos norus, nes tie kariškiai aiškiai nusistatę kariauti ir nugalėti komunistus. Jie, tie kariškiai, mielai siektų net atvaduoti iš komunistų jungo Š. Vietnamą, taigi perkeltų karą į Š. Vietnamą bei sudarytų karinę sąjungą su Čiangkaišeku, bei Tailandu. Bet J.A.V-ės (prezidentas lankydamas 1966 m. pietryčių Azijos valstybes, vengė atlankyti Čiangkaišeką, kaipo "perdaug" nusistačiusį prieš komunistus) tokiems planams nepritaria, ir einama prie to, kad tokie aktyvūs kariškiai—antikomunistai būtų pakeisti civilių asmenų vyriausybe, kuri būtų jau palankesnė deryboms

su komunistais. Juk tam buvo organizuoti ir P. Vietname rinkimai.

Taigi, perspektyvoje ir vėl derybos, derybos ir neužsibaigiančios derybos. Jų taip aistringai siekiama, nors ir žinoma, kad susitarimų komunistai niekados nesilaiko. Kaip ne keista, bet pats Amerikos prezidentas tai daug kartų viešai pakartojo: norima taikos, norima derybų su Hanoi komunistų vyriausybe, bet ne pergalės ir ne Š. Vietnamo išlaisvinimo.

Čia mes visai nebeminime derybų, kurias vedė lietuvių ir kitų Pabaltijo valstybių atstovai, kai sovietai pareikalavo įsileisti įgulas, o vėliau po ultimatyvinių derybų okupavo Pabaltijo valstybes, sulaužydami visas prieš tai sudarytas nepuolimo sutartis. Taigi, su mažais, militariniai silpnais kaimynais komunistų derybos dažniausia pavirsta ultimatyviniais reikalavimais. Ir, žinoma, Hitlerio - Stalino susitarimo dėl pasidalinimo "įtakos sferomis" Pabaltyjy ir Lenkijoje vengiama viešai minėti, nors tas susitarimas aiškiai prieštaravo tarptautinio teisėtumo dėsniui.

Ar bereikia suminėti dar vienas gana "originalias" nusiginklavimo derybas, kurios tęsiamos Šveicarijoje, su pertraukomis, jau eilę metų. Įdomi detalė apie tos komisijos tarnautojus. 1962 m. tos J.A.V-ių ginklų kontrolės ir nusiginklavimo agentūros tarnautojai vidutiniai gaudavo $9.970 per metus. Keturiems metams praslinkus jų algos buvo beveik padvigubintos iki $17.000 kiekvienam. Atstovų Rūmų ats. H. Collier stebisi, ką šitos komisijos 187 nariai veikia per 8 val. į dieną, per 5 dienas į savaitę ir per 52 savaites į metus. Kokios rūšies tos jų, metų metus užsitęsusios, "derybos" ir ką tokiomis pseudo-derybomis norima atsiekti? Inspektuoti laisvai savoje teritorijoje sovietai nei nemano leisti; tad ištikrųjų komunistai nei nemano nusiginkluoti. Bet jie labai trokšta, kad J.A.V-ės ir kitos laisvos valstybės nusiginkluotų.

Jei komunistų nevaržo jokios per derybas sudarytos sutartys, nes jie tas sutartis laiko tik beverčiais popieros gabalais; jei komunistai nesilaiko jokios tarptautinės teisės nustatytos delegatų deryboms neliečiamybės; jei išviso sovietiniai įstatymai jų užgrobtose teritorijose nevykdomi, nes ten vyrauja administracinė sauvalė, — tai kodėl gi taip aistringai (ypač Vietnamo atveju) veržiamasi į derybas su tais klastingais komunistais Ir kokios gi alternatyvos iš tokių derybų, jei "nenorima nugalėti komunizmą."

Mozės knygos 20 perskyrime pasakyta: "Kuomet tu prisiartini prie miesto pradėti prieš jį kovą, paskelbk jam taiką," taigi užvesk klastingas taikos derybas. Tuomet sumažės miesto gynėjų kovingumas, atsiras pasitikėjimas. Tada pasilieka tik sulaužyti sutartį, o naivius pasitikinčius išskersti. Taip buvo senovėje. Ta pati sovietinė taktika taikoma ir praėjus daugeliui šimtmečių.

Komunistai yra triukšminga mažuma, bet ji ryžtinga ir nesiskaitanti su priemonėmis, siekianti pavergti mažai aktingą daugumą, ir, štai, jie jau valdo milijonus žmonių. Pasidavimo ir nuolaidų taikos, štai ko, ypač per derybas, jie siekia. "Taikos, taikos", — šaukia infiltruoti komunistų pakalikai. Betgi mes nenorime taikos, kuri reikštų mūsų pasidavimą. Mes siekiame tokios taikos, kur laisvė ir teisėtumas vyrautų, ir, žinoma, tokios taikos, kur sovietai militariniai nebepajėgtų grasinti laisvajam pasauliui. Prezidentinio kandidato Goldwaterio 1964 m. išsigando visi "taikos apaštalai", nors jie, tikrenybėje, yra tie neabejotini taikos ardytojai. Nesgi komunistai vienaip kalba, kelia triukšmą, visur nenuilstamai kartoja savo melagingus ir veidmainingus obalsius ir tuo būdu sudaro "viešąją opiniją", o elgiasi visai priešingai, ir naiviai patikėjęs eilinis pilietis, jų orbiton pakliuvęs, vieton taikos, sulaukia nuolatinio persekiojimo (karo) teroristinės policinės komunistų administracijos pavidale. **K. Č.**

Prieš penkiasdešimt metų

(1917 m. revoliucijos Rusijoje pasekmės)

Romanovų dinastijos autokratiško viešpatavimo 300 metų sukaktis 1913 m. buvo paminėta labai iškilmingai. I Pas. karo metu, 1917 m. kilusi revoliucija Rusijoje tą dinastiją sunaikino. Kaip prisimename, 1917 m. Rusijoje įvyko dvi revoliucijos. Pirmoji, įvykusi kovo mėn., palyginti, buvo švelni ir demokratiška. Jos tikslas buvo, per parlamentą įvesti socialines ir politines reformas. Tuo metu Leninas buvo Šveicarijoje ir, atrodo, į įvykius jokios įtakos neturėjo. Pirmoje revoliucijoje kaip tik dalyvavo rusiškoji inteligentija, kuri nuo seniau svajojo apie demokratinę santvarką. Sužinojusi apie revoliuciją, Vokietija nusprendė, kad Rusijos iš karo pasitraukimas jai padės nugalėti karo sunkenybes Vakaruose. Todėl vokiečiai užplombuotame vagone Leniną su jo draugais, per Suomiją, nusiuntė į Petrogradą (Leningradą). Tų metų žiauri revoliucija ne tik nušlavė visas svajones apie demokratiją, bet įgrūdo Rusiją į tok despotizmą, kokio nebuvo nei carų ir nei mongolų viešpatavimo laikais.

Antrosios revoliucijos pasekmėje bet kokia administracijos šaka Rusijoje nustojo veikusi, o t. v. susitvėrę darbininkų komitetai, arba neturėjo legalios valdžios jokio autoriteto, arba buvo valdomi slaptosios policijos. Šimtas tūkstančių žmonių važinėjo skersai ir išilgai Rusiją jieškodami saugesnio kampo, nes prasidėjo badas, epidemijos, prievartavimai ir žmogžudystės. Žmonės iš bado mirdavo gatvėse; be priežasties ir be teismo buvo grūdami į kalėjimus ir tūkstančiai nekaltų žmonių buvo sušaudyta.

Jau praslinko 50 metų nuo vienos iš kruviniausių revoliucijų žmonijos istorijoje, todėl reikia peržvelgti, ką po tos revoliucijos Rusija pasiekė ir kokia kaina.

Per visus 50 metų santvarka Rusijoje pasiliko beveik ta pati. Tas reiškia, kad ir toliau valdo viena partija ir toliau žmonės verčiami aklai klausyti ir pildyti visas jos direktyvas. Raudonieji valdovai pasistatė tikslą išplėsti pramonę, karinę jėgą ir politiniai - tarptautinį autoritetą.

1913 m. carinė Rusija pramonėje stovėjo penktoje vietoje, būdama JAV, Vokietijos, D. Britanijos ir Prancūzijos užpakalyje. Šiandien, po JAV, Sovietų Sąjunga stovi sekančioje vietoje, t. y., per 50 metų jos produkcija padidėjo 50 kartų. Plieno produkcija padidėjo 22 kartus, geležies žaliavų — 16, anglies — 20, cemento — 40, naftos žaliavos — 25, elektros jėgos — 272 ir dujų — 7,259 kartų. Tas viskas leido Sovietų Sąjungai negirdėtai išplėsti savą karo pramonę.

1913 m. jos karinės jėgos buvo vertinamos žemiau už Vokietijos, Prancūzijos, D. Britanijos, J. A.V. ir Japonijos. Šiandien, gi, Sovietų Sąjunga kariniai stovi antroje vie-

toje. 1957 m. Sovietai paleido pirmą žemės satelitą; šiandien ir dėl žmogaus nusileidimo mėnulyje, manoma, jie eina lygiagrečiai su J.A.V.

Kaina, kurią sumokėjo rusiškoji tauta, pavergtos tautos ir satelitinės valstybės jau prašoka bet kokią vaizduotę. Milijonai žmonių už tą viską sumokėjo savo gyvybėmis ir nežmoniškomis kančiomis. Milijonai žemdirbių, nenorėjusių stoti į kolchozus, buvo iššudyti arba išsiųsti į Sibirą sunkiausiems darbams, dingo. Krašto intensyvus supramoninimas pareikalavo daugelio milijonų žmonių įkinkymo į sunkiausią, nežmonišką darbą, atlyginant jiems tik tiek, kad nemirtų bado mirtimi. Kad tuos darbus žmonės atliktų be murmėjimo ir priešinimosi, Maskva sukūrė policinę valstybę, vispusiškai žmones taip varžančią, persekiojančią, kad sunku net ir įsivaizduoti, ar ką panašaus užtikti istorijoje. Yra įsteigtos stovyklos prievartos darbams slaptosios policijos priežiūroje.

Stalinui mirus, t. y. 1953 m. priverstiniems darbams koncentracijos stovyklose apytikris skaičius buvęs tarp 8 ir 14 milijonų žmonių — rašo "U. S. News and World Report". Milijonai išmirė iš bado 1921-22 m., kai valdžia rekvizavo visus grūdus, kad pardavus užsieniui. Milijonai mirė iš bado 1932-33 m., kai kolektyvizacijos metu žmonės buvo išvaryti iš ištisų kaimų, valsčių, o žemė buvo palikta dirvonuoti... Manoma, kad badas ir deportacijos į Sibirą iššudė apie 6 milijonus žmonių. O kiek žuvo mums girdėtose ir negirdėtose eksterminacinėse akcijose — tikrų ar įtartinų režimo priešų... Vien tik 1930 m. Stalinas iššudė tūkstančius žmonių.

Tik teroru ir priverstinais darbais Sov. Sąjungai pasisekė pakelti krašto pramonę, tačiau išmaitinimo problemos išspręsti nepasisekė. Net po 50 metų sovietai nesugeba pagaminti savo žmonėms reikalingiausių maisto produktų. 1913 m. Rusija buvo grūdų eksportuotoja, o šiandien ji privalo jų pirktis iš užsienio. Palyginant su amerikiečiais, rusai pagamina vos trečdalį. Mažiau už Sov. Sąjungą gyventojų turėdamos, JAV gamina cukrinių runkelių daugiau 3 kartus, bulvių 2,5 kartų.

Kalbant apie ideologiją, komunistai prižadėjo tautai sukurti tikrąją demokratiją, beklasę bendruomenę, bet ką įvykdė praktikoje, yra tikras despotizmas, kadangi monopartija jokios opozicijos nepripažįsta. Karinėje Rusijoje visas klases išnaikinę, sovietai sukūrė savo naują, partinio elito klasę, kurios nariai yra geriausiai atlyginami, savo srityse turi neaprėžtą galią administravime, pramonės planavime, moksliniuose tyrinėjimuose ir mene. Iš pažadėto komunistinio rojiško gyvenimo masės negavo nieko.

Ta pačia proga reikia prisiminti, kaip komunistai valdo. Politiniai, komunizmas valdo jėga, teroristiniu metodu, slaptąja policija, valymų ir deportacijų pagalba.

Ekonomiškai, valstybė viso judomo ir nejudomo turto savininkė, išskyrus gal piliečio lovą, stalą, kėdę, rūbus, apavą ir kitus smulkius asmeniškus daiktus, visai nepasirūpino savo piliečių žmogišku pragyvenimo lygiu. Užsienio politikoje komunistai ėjo ir tebeina pagal agresyvios, ekspansinės politikos senąją liniją, vietomis veikdami, kur tik galėjo ir gali, su laisvojo pasaulio valstybių komunistinių partijų pagalba.

Kada sovietinius komunistus kiniečiai pavadino marksizmo išdavikais, 1960 m. Maskva sulaikė Kinijai ūkinę paramą ir atšaukė sovietinius specialistus.

1965 m., kaip tvirtino sovietai, kiniečiai prie Sovietų sienos išprovokavo 150 ginkluotų incidentų. 1966 m. pranešama apie stambių kiniečių kariuomenės junginių prie Sovietų - Kinų sienos judėjimą ir grupių judėjimą Kinijos viduje, kovojančių dėl valdžios.

Kremliaus dabartinis valdovas Leonidas Brežnevas komunistinius kraštus ragino laikytis vienybėje prieš raud. Kiniją, Vakarams siūlė laikytis taikingos koegzistencijos, krašte pažadėjo panaudoti naujovišką techniką, kad atnaujinus lengvąją pramonę, palengvinti kolchozuose gamybą ir padidinti mainų prekybą su kapitalistiniais kraštais, ypač J.A. Valstybėmis.

Kokia iš viso to išvada? Neabejotina, kad Maskva bijo atominio karo rizikos. Galimas dalykas, sovietai yra iškamuoti milžiniškas sumas pinigų kainuojančiom lenktynėm su JA Valstybėm ginklavimosi srityse, kas sulaiko piliečių pragyvenimo lygio pagerinimą. Nereikia užmiršti, kad Sov. Sąjungoje jau kelia balsą naujoji generacija, kuri Stalino teroro nežino, bet žino, kad būdas ir pragyvenimo lygis Vakaruose, nors ir "supuvusio kapitalizmo", yra daug kartų augštesnis ir malonesnis negu Sov. Sąjungoje.

Toji karta supranta, kad komunistinis ūkininkavimas nesugebėjo išspręsti klaidų, kainų ir mokesčių problemos. Neabejotinai jie yra komunistai, bet ne toki komunistai, kurie be buto, gerų rūbų, apavo, sunkiai prakaituodami, norėtų atiduoti valstybei (ar partijai) savo paskutinį atsikvėpimą. Jie irgi nori gyventi, džiaugtis gyvenimu.

Tenka spręsti, kad paskutiniosios Sov. S-goje genkartės įvairių problemų ir svajonių pynėje, komunistinė ideologija stovi pačioje paskutinėje vietoje.

K. M. Juozas Šarūnas

Ats. aviac. kpt.

ALEKSĄ MARIŪNĄ,

jo mylimai žmonai Ernai mirus, giliai užjaučia

L. LENDRAITIS ir šeima

Mjr. J. Gruodį, šeimą ir artimuosius, mirus

plk. V. GRUDZINSKUI,

nuoširdžiai užjaučia

Marina ir Zigmas RAULINAIČIAI

Redaguoja —
š. P. Petrušaitis
1561 Holmes Ave.,
Racine, Wisc.

PIRMASIS PASAULIO LIETUVIŲ KONGRESAS

(Ištrauka iš mano dar nespausdintos knygos "Nepriklausoma Lietuva")

R. SKIPITIS

DULRo centro valdyba nutarė šaukti pirmąjį pasaulio lietuvių kongresą Kaune 1935 m. rugpjūčio mėn. Kongreso reikalais deleguoti DULRo pirmininką R. Skipitį į didžiausią mūsų išeivių koloniją — į Ameriką.

GRĮŽAU LIETUVON

Lietuvon grįžau apie liepos vidurį. Kongresui pasiruošimas, galima sakyti, buvo tik pradėtas, o jo atidarymas rugpiūčio 11 d. Visi DULRo centro valdybos nariai jungėsi į kongreso paruošimo darbą, kiek tik jiems leido jų tarnybos ir kitos aplinkybės. DULRo reikalų vedėjas J. Vilkaitis lakstė išsijuosęs. Neteko dykinėti ir man. Juk visi svarbesnieji, o kartais ir menkesni, reikalai neapsieidavo be mano dvylekio. O paskutinėmis dienomis prieš kongreso atidarymą ir DU LRo centro valdybos posėdžiai vyko kasdien. Buvo ir tokių reikalų, kuriuos man, DULRo pirmininkui, teko atlikti.

Opiausias reikalas buvo politinis. Nors DU LRo centro valdyboje turėjome du žymius tautininkus — Antaną Merkį ir Kazį Kasakaitį, dauguma, tačiau, buvo netautininkai, todėl ir pati organizacija neturėjo šimtaprocentinio pasitikėjimo valdžios sferose. Be to, kongresas buvo visai naujas dalykas. Kviečiami buvo suvažiuoti visokių, net ir kairiausiųjų pažiūrų atstovai. Ar neims tie suvažiavėliai, susidėję su Lietuvos opozicinėmis grupėmis, griauti valdžią?...

Tais reikalais man teko kalbėtis su prezidentu A. Smetona ir vidaus reikalų ministru St. Rusteika. Teko sutikti su prezidento A. Smetonos teze, kad kongresas neliečia Lietuvos vidaus santvarkos bei valdymo formos, nes juk atstovų daugumą sudarys kitų valstybių piliečiai. A. Smetonai sakiau, kad kongresan renkasi dauguma rimtų ir nuoširdžių lietuvių patrijotų, kurie neabejotinai, supras esamą padėtį ir sutiks priimti jo statomą sąlygą. Mačiau, kad A. Smetona džiaugėsi šaukiamu kongresu, bet drauge ir kažkodėl nerimo.

Vidaus reikalų ministras St. Rusteika jau turėjo žinių, kad kongresan yra atvykęs ir geras būrys komunistų ir kad jie jau skuba megzti ryšius su Lietuvos komunistais ir kitomis opozicinėmis grupėmis. Šiaip visuomet malonus ir švelnus St. Rusteika šį kartą ėmė reikštis kaip koks griežtas policijos viršininkas.

— Neleisiu jokios agitacijos, nei demonstracijos!... Tamsta turi žinoti, kad po pirmos agitacinės prakalbos kongresas bus išvaikytas, — kalbėjo man St. Rusteika. St. Rusteikos griežtumui suminkštinti aiškinau, kad vienas-kitas žodis, kad ir būtų revoliucingiausias, nesugriaus esamos santvarkos, o laisvesnis pasisakymas atvėsina įkaitusią opoziciją. Sakiau, jog aiškiai numatau, kad jokios revoliucijos kongresas nepadarys, kad pagaliau, aš pats imu visą atsakomybę už tvarką kongrese. Mačiau St. Rusteikos akyse, kad mano žodžiai gal tik kiek geriau jį nuteikė, bet ne visai įtikino.

Apie pasikalbėjimą su valstybės prezidentu ir su vidaus reikalų ministru pranešiau artimiausiame DULRo centro valdybos posėdy. Centro valdyba mano nusistatymui pritarė be ginčų ir nutarė prašyti prezidentą A. Smetoną būti kongreso globėju.

Susitarti su arkivyskupu J. Skvirecku dėl pamaldų kongreso proga irgi teko man. Arkivyskupas tuomet gyveno kažkur už Viliampolės, rodos, savo ūky. Nuvažiuoju. Arkivyskupą randu betriūsiantį sode. Be didelių įžangų, trumpai pasakiau, kodėl pas jį atvykau ir paprašiau, kad pats arkivyskupas atnašautų šv. mišias Kongreso atidarymo dieną bazilikoje. Jis man atsakė nematąs reikalo pats dalyvauti pamaldose, bet būsią gerai, jei jis leis ta proga svečiui iš Čikagos, pre-

DULR (Draugija Užsienio Lietuviams Remti) suorganizuoto Pasaulio Lietuvių Kongreso Kaune 1935 m. prezidiumas. Iš kairės: K. S. Karpius, S. E. Vitaitis, L. šimutis, adv. R. Skipitis, prel. M. Krušas, A. S. Trečiokas, K. Augustinas ir kt.

latui M. K. Krušui, atnašauti šv. mišias vyskupiškom apeigom. Tą pažadą arkivyskupas įvykdė.

Dėl kariuomenės parado tariausi su kariuomenės vadu gen. St. Raštikiu. Generolas nesutiko daryti formalaus parado, nes nekariškiams ir dar iš kitur atvykusiems galįs jis būti neįdomus: "Geriau padarysime įvairios mūsų karinės veiklos pavaizdavimą, kaip tai turėtų būti daroma karo metu," siūlė man generolas St. Raštikis. Mielai sutikau su generolo pasiūlymu.

Keturios didelės meno, spaudos ir kitos parodos, koncertai, spektaklis, sporto šventė, svečių sutikimas ir jų apgyvendinimas ir daug kitų darbų vertė mus, kongreso organizatorius, gerokai pasispausti ir net miego valandas trumpinti, kad tik būtų viskas tinkamai paruošta, bei sutvarkyta. Džiugu buvo tai, kad turėjome ir puikių nuoširdžių talkininkų, tai buvo skautai ir šauliai. Net ir plačioje visuomenėje gražaus pritarimo turėjome. Taip liudija ir šaulių laikraštis "Trimitas". Šio laikraščio 32 (765) numery, be kita ko, taip rašoma: "Kongresu susidomėjimas didelis. Visi mūsų laikraščiai mirgėte mirga žiniomis apie laukiamą didelį įvykį. DULR net iš tolimiausių provincijos kampų gauna laiškų, kuriuose klausiama, kaip galima į kongresą patekti. Daugelis Kauno visuomenės veikėjų siūlosi draugijai priimti savo butuose svečių. Jau suregistruota 2000 vietų nakvynėm svečiams iš užsienio."

PIRMOJI KONGRESO DIENA

Štai, jau toji didžioji rugpjūčio 11 diena atėjo. Sekmadienis. Pagerbdamas kongreso dalyvius, Kaunas pasipuošė tautinėmis vėliavomis. Ryto 9 val. Kauno bazilikoje vyko pamaldos kongreso proga. Prelatas M. Krušas, kelių kitų kunigų ir klapčiukų patarnaujamas, atnašauja šv. mišias vyskupiškom apeigom. Mitra ir visos ceremonijos teikė gražaus iškilmingumo. Į šias pamaldas buvo atvykę augšti valdžios pareigūnai, nemažas skaičius kongreso dalyvių ir šiaip mūsų svečių iš užsienių.

IŠKILMINGAS KONGRESO ATIDARYMAS

3-čią valandą po pietų valstybės teatre šaulių choras ir invalidų orkestras užima atatinkamas vietas, nes po respublikos prezidento kalbos bus giedamas tautos Himnas, orkestrui palydint. Prie teatro renkasi kelis kartus daugiau žmonių negu jis gali sutalpinti. Visi nori, šiokiu ar tokiu būdu, patekti į teatrą. Deja, teatras tesutalpina tik apie 1000 asmenų. J. Vilkaičio pastatyti žmonės atsiprašo publikos ir aiškina, kad daugiau vietų nėra, kad viskas bus perduodama per radiją, kad už kokių 3 valandų kongreso dalyviai eis prie Karo muzėjaus ir t.t. Nesmagūs skirstėsi norintieji patekti į teatrą. Tokių buvo dauguma. Bet buvo ir kitokių. Mat, keletą dienų prieš kongreso pradžią Kaunan atvykę Amerikos lietuviai komunistai skubiai susirišo su Lietuvos komunistais ir norėjo panaudoti kongresą savo demonstracijoms ir propagandai, o jei gerai seksis, tai ir perversmą padaryti. Amerikos lietuvių komunistų delegatai, žinoma, įėjo į teatro salę, o kauniškių bolševikų gal kokia šimtinė pasiliko už durų ir mėgino patriukšmauti, bet stovėjusios prie teatro policijos paraginti išsiskirstė.

Truputį po 3-čios val. į teatrą atvyko respublikos prezidentas Antanas Smetona. Jį sutiko DULRo prezidiumas — Antanas Merkys, Kazys Sleževičius ir Rapolas Skipitis. Vykdydamas DU LRo centro valdybos nutarimą paprašiau respublikos prezidentą A. Smetoną būti kongreso globėju. Sutiko. Prezidentas A. Smetona ir DULRo prezidiumas užėmėme vietas už garbės stalo teatro scenoje. Stalas buvo užtiestas žalia gelumbe ir iš teatro salės buvo aiškiai matomas prie gelumbės prisektas DULRo ženklas — virš žemės rutulio skrendanti kregždė.

WISCONSINO ŠAULIAI

DLK Kęstučio š. kp. metinis susirinkimas įvyko 1967.III.12 Racine, Wis. Jį atidarė kuopos pirmk. š. Br. Juška ir tylos minute pagerbė mirusius narius. Toliau, LŠST CV vicepirm. š. P. Petrušaitis kalbėjo apie LŠ S-gos įkūrėją ir ideologą Vladą Pūtvį, trumpai nušviesdamas jo gyvenimo bruožus, ypač paliesdamas tuos, kurie turėjo įtakos lietuvių kultūrai ir LŠS-gai. LŠST CV iždininkas š. K. Žilėnas buvo pakviestas įteikti ŠŽ ordinus sav. - kūrėjui š. Ignui Paukšteliui ir š. Stasei Petrušaitienei.

Susirinkimo pirmininku buvo pakviestas š. Z. Lukauskas, o sekretorium š. Ant. Mikus.

Iš pirmininko ir kitų pranešimų paaiškėjo, kad valdyba gražiai veikė, nors ir įvyko jos pirmininkų pasikeitimas. Š. J. Giedrikas prieš pat savo mirtį pareigas buvo perdavęs š. Br.Juškai. Suruoštos Joninės, paminėta Lietuvos kariuomenės šventė, talkininkauta Wisconsino Lietuvių Dienos pravedime, remtas PL Jaunimo kongresas, rinkti įnašai ir aukos LF, globotas sergantis š. J. Giedrikas, pasirūpinta jo šauliškomis laidotuvėmis ir lankyti sergantys šauliai. Kuopos turtas pinigais ir inventorium padidėjo iki 1200.00 dol.

Į naują valdybą išrinkti šauliai: Vl. Vilcinas, P. Petrušaitis, Z. Lukauskas, Ant. Novickas ir Em. Kleinotienė. Kandidatais — Ed. Shilling ir Ig. Paukštelis. Į rev. komisiją šauliai: Br. Juška, Ant. Mikus ir M. Tamulėnas. Atstovai į LŠST atstovų suvažiavimą — Br. Juška, Br. Keturakis, Ed. Shilling ir M. Tamulėnas.

Darbingas susirinkimas buvo baigtas Lietuvos Himnu. Prieš jį bebaigiant, š. P. Petrušaitis įteikė LŠST archyvo vedėjui š. Vladui Skirmantui ŠŽ ordiną.

Po susirinkimo įvyko jaukios vaišės, paruoštos sesių šaulių: M. Vedeikienės, L. Juškienės, Em. Kleinotienės, St. Petrušaitienės ir F. Pliūrienės, kurių metu buvo tęsiamos diskusijos šauliškais reikalais. **P. P.**

APDOVANOJIMAI

Už nuopelnus Lietuvai ir LŠST sekantieji asmenys apdovanoti pagal Žvaigždės Ordino Tarybos nutarimą Nr. 21 iš 1967.II.16:

š. Kęsgaila, Steponas, LK Mindaugo š. kp. — ŠŽ ordinu,

š. Petrušaitienė, Stasė, DLK Kęstučio š. kp. — ŠŽ ordinu,

š. Žadvydas, Osvaldas, J. Daumanto š. kp. — ŠŽ ordinu ir

š. Vijeikis, Vladas, LS Vyr. Skautininkas — ŠŽ ordinu.

Detroito jūrų š. būrio pirmininkas š. J. Petrulionis (k.) ir LŠST CV narys ir jūrų šaulių skyriaus vedėjas š. G. Valantinas tariasi organizaciniais reikalais.

Už nuopelnus LŠST šauliai:

Augaitis, Petras, DLK Gedimino š. kp. — ŠŽ medaliu,

Jakubickas, Stepas, DLK Gedimino š. kp. — ŠŽ medaliu,

Rimkus, Juozas, DLK Gedimino š. kp. — ŠŽ medaliu,

Strėlienė, Julija, LK Mindaugo š. kp. — ŠŽ medaliu ir

Valentinas, Gvidas, Klaipėdos j. š. kp. — ŠŽ medaliu.

IŠ MŪSŲ VEIKLOS

Neseniai įsisteigęs Detroito jūrų šaulių būrys 1957.II.12 padarė susirinkimą ir išrinko valdybą. Ją dabar sudaro j. šauliai: J. Petrulionis — pirm., J. Kinčius — I-sis vicepirm., S. Milmantas — II-sis vicepirm. ir jaunimo vadovas, Alb. Mateika — meno vadovas, J. Balnionis — ižd. ir Sof. Sirutienė — sekretorė.

Revizijos komisijoje yra j. šauliai: J. Maršalkovičius ir Vl. Kazlauskas.

1966 m. "Švyturio Baliaus" rengimo komisija ir valdyba. Iš k. į d.: pirm. S. Bernatavičius, K. Vasiliauskas, J. Skamienė, K. Dobilas, B. Bartkus, G. Vasiliauskienė, A. Kvečas, A. Šumakerienė, O. Dobilienė, G. Valantinas, A. Valeika, S. Bernatavičienė.

Redaguoja E. PETRAUSKAITĖ, 926 W. 52nd Street, Chicago, Ill. 60609

MEILĖ SAVO KAMPELIUI

Po dienos darbų ir rūpesčių miela jaukiame savo lizdelyje pailsėti. Po keliolikos metų šitame krašte jau patogiai įsitaisome. Bet buto jaukumas priklauso nuo šeimininkų skonio ir įsitikinimų. Per dažnai mažai kreipiam dėmesio, kaip sudarius malonią ir gražią buto aplinkumą, kad būtų malonu ne tik užeinantiems, bet ir šeimai. Yra keista, kai pastatomi dideli, su visais patogumais namai, bet juose neleidžiama šeimai pasireikšti. Net valgyti kambaryje vengiama, kad nepriteršus, todėl viskas nukeliama į požemį.

Kultūringas buto aptvarkymas yra jaukus, įdomus, malonu jame kuo ilgiau pabūti ir kai randama galimumo kuo nors užsiimti. Vitrininis buto demonstravimas nėra jaukus. Tai ne poilsiui, išsiblaškymui, susiartinimui ir kūrybingumui vietelė. Nuo seno mūsų žmonių buvo sakoma: "Nameliai mano brangūs". Prisilaikydami mūsų liaudies papročių, suteikiame savo šeimai kuo malonesnę ir gražesnę aplinkumą. Lietuvis mėgsta grožį. Tai matome liaudies išdirbiniuose, namų apyvokoje, statyboje, visur ir visame kame. Aplinkuma reikalauja papildymo grožiu, kad būtų jaukiau ir nuoširdžiai prasminga. Iš kitos pusės, grožis ne visų vienodai suprantamas ir ne visiems vienodai prieinamas. Kad neprasikišus, būkime apdairūs ir laikykimės nuosaikumo, kuo mažiau sentimentalumo. Nesusiviliokime naujumu ir pigiu patrijotiškumu. Kartojimas kas buvo matyta pas draugus ir pažįstamus nėra patrauklus, ar skoningas.

Yra malonu matyti lietuvių namuose švarų naują butą, naujutėlaičiais baldais apstatytą, papildant pakluotais ir užuolaidomis. Rodos, ko betrūktų, jei visos sienos, lubos, grindys ir visa kita naujai švaru. Viena kita gyva gėlė, per gausiai ir bereikalingai po kertes išdėliotos dirbtinės gėlės, vienas kitas prasikišantis rankdarbis, indas, lempos — ir tai jau sudarytų pilną buto vaizdą. Tas įprastinis, apribotas skonis užtinkamas beveik kiekviename bute: šaltas, pamėgdžiojantis ir per daug jau pasikartojantis. Atstumiančiai veikia ir perpuošimas visuose kampuose įvairiais suneštais iš pigių gaminių krautuvių trapiais priedais — puošmenom.

Kartais yra krautuvėse gražių, originalių, pagal menininkų projektus padarytų gaminių. Kol įsigysime, pagalvokime, ar tikrai būtų reikalingas ir ar derinsis prie visos aplinkumos, nuotaikos, padėties, ar nebus prasikišantis.

Įvairūs rankdarbiai, išdirbiniai suteikia jaukumo, šilumos, grakštumo, taip pat sukelia dėmesį. Nėra reikalo visa tai atstumti, laikant lengvapėdiškumu. Nesiskubinkime iš karto išsidekoruoti, prisilaikydami reklaminių laikraščių ir žurnalų. Palaipsniui, progomis įsigykime kas patinka ir reikalinga. Papildykime mūsų tautai būdingais išdirbiniais, kad papildžius plikus baldus, sienas ir tuščius kampelius. Savaime aišku, kad paveikslai, geros skulptūros, originali keramika ir kuo didesnė biblioteka, kad ir visuose kambariuose knygos, suteikia butui ne tik jaukumo, bet ir didingumo, orumo.

Mokslo ir muzikos priemonės, gražių formų stiklo, porceliano, kristalo, molio, akmens, medžio išdirbiniai visuomet butą daro patrauklų. Gėlės visur mielos, taip darželyje, taip bet kurioje patalpoje ir namuose. Įvairios dirbtinės gėlės pradžioje atrodo viliojančiai, bet greitai virsta šiukšlėmis. Jomis išsipuošimas dvelkia naivumu. Įvairūs pigūs paveiksų atspaudai šalintini nuo sienų. Jei negalima įsigyti dailininkų kūrinių, geriau tada išsipuošti vertingais rankdarbiais ir išdirbiniais.

Pratinkimės gerbti vaikų meną. Jų paveikslais, būtinai tvarkingai įrėminus po stiklu, prieš tai įdėjus į balto popieriaus aplanką, sandariai, švelnius, ne per tamsius, rėmukus uždėjus, puoškime savo visus kambarius. Nieko nėra gražesnio, kaip originali vaikų kūryba, tik mes nesuprantame ją įvertinti. Gerbkime daugiau savųjų žmonių individualią kūrybą, negu išreklamuotus, pasikartojančius, saldaus skonio gaminius.

Kultūringom priemonėm ir lietuvišku pobūdžiu išpuoštas butas yra mielas, jaukus ir didingas.

Jadv. Paukštienė

VLADO PŪTVIO MINĖJIMAS ČIKAGOJE

Kaip kiekvienais metais, taip ir šiemet, kovo 12 d. Čikagoje, Jaunimo Namuose, šauliai paminėjo savo garbingąjį Sąjungos įkūrėją a.a. Vladą Pūtvį. Paminėjimą suruošė Vytauto D. šaulių kuopa, o meninę dalį atliko tos pačios kuopos Meno kuopelės nariai. Skaitlingai atsilankiusiems šauliams ir jų svečiams užpildžius salę, minėjimą pradėjo kuopos pirmininkas kun. A. Šeštokas, kuris, po trumpo žodžio, pravedė garbės ženklų įteikimą ir pakvietė šaulį R. Skipitį papasakoti apie garbingąjį Šaulių S-gos įkūrėją Vladą Pūtvį.

Būdamas artimas Vlado Pūtvio kaimynas, kalbėtojas gerai pažino jo veiklą ir labai įdomiai apie jį papasakojo, ypatingai iškeldamas du jo svarbiausius veiklos bruožus — patriotinį ir socialinį. V. Pūtvis matė sunkią darbininkų būklę dvaruose ir pas save ėmėsi pravesti daugelį reformų, kuo, ir savo patriotine veikla, sukėlė didelę sulenkėjusių bajorų ir dvarininkų neapykantą ir kerštingą prieš jį kovą. Šiai kovai atlaikyti didelės paramos jis susilaukė iš savo žmonos. Savo patriotinę veiklą Pūtvis pradėjo įsteigdamas pas save taip vadinamą "Didįjį knygnešių kelią", kurio rusų pareigūnai neįstengė pagauti.

Meninę dalį atliko patys kuopelės nariai, pirmiausia suvaidindami montažą "Sudieu mano tėvyne". Kenčiančią Lietuvą, prie gedulu perrištos tautinės vėliavos, nuoširdžiai vaizdavo gražutė Ramunė Krasniūnaitė. Solo "Lietuva brangi mano tėvyne", gerai pasiruošusi, atliko Salomėja Petrauskienė, jai akomponavo šaulys Sabataitis. Šią sunkią dainą S. P. atliko labai nuoširdžiai ir patraukliai. Savo išgyventa deklamacija publiką žavėjo A. Markuzienė ir J. Petrauskas. Po montažo šaulys Vitas Biletavičius gan stipriai padainavo vieną dainelę. Labai publiką sužavėjo moterų kvartetas, kurį sudarė: Didžpinigaitienė Marija, Prankienė Pranė, Serapinienė Teodora ir Četkauskienė Angelė.

Minėjimui pasibaigus, bematant atsirado sustatyti stalai, kuriuos šaulės apkrovė suneštiniais pyragais. Prie pasivaišinimo buvo praleista keletas jaukių valandų draugiškuose pokalbiuose, tarpais juos paįvairinant dainomis. Vaišių metu paaiškėjo, jog pavėlavęs paimti savo garbės ženklą šaulys Ulevičius, tik ką grįžo iš ligoninės, kur jo žmona sulaukė pirmagimio sūnaus. Šauliškos šeimos padidėjimą vaišių dalyviai sutiko katutėmis ir labai pakilia nuotaika sudainavo Ilgiausių metų. Taip pat nuoširdžiai buvo sutiktas ir mielo kun. Suginto, laikinai apleidžiančio Čikagą, atsisveikinimo žodis. Tų pat vaišių metu iškilioji šaulė M. Vyšniauskienė Meno kuopelei paaukojo 40 dolerių pinigų sumą. Tuo susižavėję ją pasekė ir keletas kitų kilnaširdžių. O darbščiosios šaulės susirinkusiųjų tarpe pasekmingai platino Šaulių Istorijos knygas.

Ta pati V. D. Š. K. Meno kuopelė energingai repetuoja naują veikalą — 3-jų veiksmų komediją "Trys mylimosios", parašytą žinomosios rašytojos Žemaitės.

DETROITAS

Š.m. kovo 5 dieną įvykusiame St. Butkaus šaulių kuopos visuotiniame susirinkime išrinkta nauja vadovybė. Iš moterų tarpo į valdomuosius organus įeina šios šaulės: Stasė Pranienė — vald. vice-pirmininkė, Marija Šimkuvienė — į revizijos komisiją, o Marija Sims į spaudos ir kultūros sekciją. Šiai sekcijai pavesta atrinkti geriausius, iš jaunuolių atsiųstų, straipsnius tema "Kova dėl Klaipėdos krašto".

Iškilioji šaulė ir aktorė Zuzana Arlauskaitė-Mikšienė įsijungė nariu į Lietuvių Fondą, iš savo kuklios pensijos įnešdama 100 dolerių sumą. Ji taip pat aukoja savo darbą Detroito Dramos sambūryje, kurio parengimų pelnas taip pat skiriamas lietuviškiems reikalams.

BIRUTĖ — DIDŽIOJI LIETUVOS KUNIGAIKŠTIENĖ

Birutės vardas, D. L. Kunigaikščio Kęstučio žmonos ir jo sūnaus D. L. Kunigaikščio Vytauto motinos, Lietuvos liaudyje yra įleidęs labai gilias šaknis. Jos vardu ne tik žmonės krikštinami, bet ir įstaigos bei vietovės jos vardu vadinamos.

Birutė yra kilusi iš Palangos ir yra buvusi viena iš vaidilučių, kurią D. L. kunigaikštis Kęstutis bemedžiodamas sutikęs ir netrukus vedęs. Ji buvo antroji Kęstučio žmona, ištekėjusi 1349 metais. Birutės vardas pirmą kartą istorikų pradėtas minėti XVI a. Be Vytauto, su Kęstučiu Birutė dar turėjo sūnus Tautvilą ir Žymantą ir tris dukteris — Miklausę, Danutę ir Rimgailę.

Tikrų žinių apie Birutės gyvenimą ir jos mirtį istorikai neduoda. Manoma, kad Birutė politiniame gyvenime nedalyvavo ir buvo likusi iki pat mirties senosios tikybos, taip kaip ir jos vyras Kęstutis. Kada Kęstutis pradėjo kariauti su Jogaila, tada Birutė buvo išvežta į Lietuvos Brastą pas žentą kunigaikštį Jonušą. Kadangi Birutės vyras buvo nužudytas Jogailos, tai daleidžiama, kad ir Birutė buvo jo nužudyta. Vytautas kaltino Jogailą tėvo pasmaugimu ir motinos Birutės prigirdymu. Tačiau, lenkai įrodinėjo, kad tai netiesa, ir kad Jogaila nekaltas, kad Birutė mirusi natūralia mirtimi ir buvusi palaidota Birutės kalne Palangoje. Tai toki mūsų liaudyje šimtmečiais išlikę padavimai. Spėjama, kad Birutė mirusi Palangoje ir buvusi savo vaikų palaidota. Taip liudija ir kronikininkas Stryjkovskis savo 1582 m. kronikoje.

Povilas Dirkis

AUKOS

DLK Kęstučio šaulių kp. paaukojo 25 00 dol. Lietuvos prezidento dr. K. Griniaus paminklo statymui.

IŠ BOSTONO RAMOVĖNŲ VEIKLOS

Balandžio 16 d. įvyko visuotinis L. V. S. "Ramovės" Bostono skyriaus susirinkimas. Pirmininkavo K. Šimėnas, sekretoriavo Antanas Vilėniškis. Praėjusio susirinkimo protokolą perskaitė A. Vilėniškis, jame buvo nužymėti svarbesnieji praėjusių metų skyriaus veiklos bruožai:

Gegužės mėnesį buvo dalyvauta, su skyriaus vėliava, Memorial Day parade drauge su A.L.K. Veteranų lietuvių legijono Stepono Dariaus posto nariais. Bostono ir Brocktono kapinėse buvo aplankyti ir papuošti gėlėmis mirusiųjų skyriaus narių kapai.

Birželio mėnesį, Cape Code, p.p. Jansonų viloje Audronė, skyriaus nariai ir jų svečiai dalyvavo Joninių gegužynėje — išvažiavime į gamtą.

Liepos mėnesio 18 d., drauge su St. Dariaus posto Lietuvių Amerikos Legijono nariais buvo surengtas mūsų didvyrių lakūnų Stepono Dariaus ir Stasio Girėno 33-jų metų skridimo per Atlantą minėjimas.

Spalio mėnesy surengtas Literatūros vakaras "Kario" žurnalui paremti. Svečiais dalyvavo "Kario" redaktorius Z. Raulinaitis, rašyt. J. Rūtenis, adm. L. Bileris ir rašytojas St. Santvaras.

Lapkričio mėnesį buvo surengtas tradicinis iškilmingas Lietuvos ka-

(perkelta į viršelių 3-čią psl.)

LIETUVIAI KARIAI laisvajame pasaulyje

— Australijoje eismo nelaimėje žuvo aviacijos ltn. **Kazys Lisauskas,** buvęs Utenos rajone pasienio policijos viršininku, bėgdamas iš Lietuvos buvo patekęs kacetan; iš ten, vos išvengęs mirties, per Angliją buvo nukeliavęs į Australiją.

— **Vincas Barionis,** gyv. Clevelande, sužeistas II Pas. kare, Rytų fronte. Dalyvavęs Čiurlionio ansamblyje, žuvo tragiškomis aplinkybėmis bal. 4 d.

— Lietuvos kar. kapelionas **Pov. Kryžanauskas,** sulaukęs 82 m. amžiaus, mirė Ukmergėje kovo 6 d.

— **Ltn. Jonas Balčiūnas,** daug metų dirbęs Electro Mitive Div. La-Grange, buvo labai gražiai paminėtas bendrovės laikraštyje. Jam buvo įteikta už išradingumą darbe diplomas.

— **PVT Jonas Jurkynas,** kuris tarnauja JAV kariuomenėje Ft. Belvoir, Va., baigia šaldymo sistemos mokyklą.

— **Mikas Wehlus,** kurio tėvai gyvena Čikagoje, dabar tarnauja JAV armijoj, I divizijoje, Portoriko saloje.

— **Kaz. Oksas** pakeltas į ats. plk. ltn. Jis dalyvavo II Pas. ir Korėjos karuose, dabar yra 378 inž. dalinio vadas ir dirba p. Kazanausko banke.

— **Tėv. Sabataitis,** buvęs JAV armijos kapelionas V. Vokietijoje, dabar yra paskirtas eiti Tėvų Jėzuitų informacijos ryšininko pareigas Jaunimo Centre.

— **N. Masiulis,** gyv. Prancūzijoj, jam prašant buvo paskirtas karinei tarnybai jaunesnio leitenanto laipsniu, Morhange. Jis jau pakviestas skaityti paskaitas apie Lietuvą.

— **Karys Žilinskas,** dalyvavęs Lietuvos Nepriklausomybės kovose, mirė Lietuvių Sodyboje, Anglijoje.

— Lietuviai, gyvenantieji Anglijoje, gali įstoti savanoriais į karo mokyklą. Jei kas nori, prašomas rašyti Lietuvių Sąjungai, I. Ladbroke Gardens, London. W. II.

— **Ltn. Petras K. Bojevas** yra P. Vietname nuo pat rudens, kur jau pakeltas į kapitono laipsnį ir paskirtas į naujas pareigas — dalinio adjutantu.

— **Pranas Mainelis,** Clevelando ramovėnų valdybos narys ir kitų organizacijų talkininkas, laukdamas autobuso Clevelando vakarinėje dalyje, buvo užpultas ir sunkiai sužeistas.

— **Kazys Dokus,** I pas. karo veteranas, atvykęs iš Lietuvos prieš 54 m., atsiskyrė su šiuo pasauliu, sulaukęs 75 m. amžiaus Čikagoje.

— **Alvydas Jonikas,** Čikagos Lituanikos Tunto skautas vytis, išvyko tarnybon į JAV kariuomenę, kur pirmuosius žingsnius žengia Missouri valst.

— Karys **Ričardas Petrulis,** kilęs iš Čikagos, sėkmingai mokosi JAV kariuomenėje Keesler AFB bazėje. Jis ruošiasi tapti elektronikos žinovu karinių įtaisų sistemoje.

— **J. Tūbelienė,** buv. Lietuvos min. pirmininko našlė, 20 metų profesoriavo J. A. V. Krašto Apsaugos Kalbų Institute ir palikdama darbą gavo iš Laivyno Akademijos atminimui ženklą. Ji ten dėstė rusų kalbą.

8 **Pvt. L. Lickus** yra įstojęs į JAV kariuomenę. MFSS Fort Samm Houston, Tex. jis mokosi būti geru kariu.

— **Allen Petrulis** tarnauja JAV karinėse jėgose V. Vokietijoje. Jis rašo, kad Europoje yra labai gera būti kariuomenėje ir jam viskas gerai sekasi.

— **Jonas Ramonis,** gyv. Oldhame, Anglijoje, mirė. Jis ilgai tarnavo 3 artilerijos pulke ir K.A.M. ginklavimosi valdybose. Mylėjo sportą, drožinėjimą ir visuomeninį darbą.

— **Pvt. Kęstutis Urbutis** vasario mėn. 27 d. išvyko į JAV kariuomenę. Sekmės jam!

— **Kęstutis Kuraitis** yra įstojęs į JAV kariuomenę savanoriu ir jau baigė specialią ryšių mokyklą, kur už gerą mokslą gavo atžymėjimus ir tapo pakeltas į puskarininkius. Šiuo metu jis yra Vietname karo lauke, iš kur siunčia geriausius linkėjimus.

— Vilniuje mirė **kpt. Mykolas Gaidelis.** Jis buvo palaidotas Antakalnio kapinėse, o čia Čikagoje jo brolis Jonas surengė jo atminimą šv. Kryžiaus bažnyčioje su gedulo pamaldomis.

— **Ltn. Zigmas Vitkauskas** mirė Lietuvoje, tesulaukęs vos 52 metų amžiaus. Jis buvo baigęs Lietuvos Karo mokyklos XX laidą ir ilgai buvo ištremtas Sibire.

— **Vincas Lukoševičius - Lukas** iš Aliaskos buvo staiga iškeltas į P. Vietnamą. **Juozas Lukas,** jo brolis, antri metai tarnauja JAV kariuomenėje El Paso, Tex ligoninėje ir yra specialistas registrarų skyriuje. Nesenai jis buvo karinės vadovybės išrinktas pavyzdingiausiu kariu. Jų tėvai gyvena Grand Rapids, Mich.

Pvt. J. Petronis tanke, Vietnamo fronte

— **Pfc. James J. Petronis** iš Čikagos, buvo sužeistas į ranką, kovojant prie Kombodijos su komunistais. Jis yra rekomenduojamas pakelti į ketvirtąją klasę atžymėjimui, nes fronte jis ne tik pats išvengė mirties, bet išgelbėjo ir kitus, važiavusius tanku, nuo minos. Jis dirba kaip sanitaras, gelbsti savo draugus fronte, kartu vykdamas su jais į frontą.

— **Veteranas Ant. Radžiukynas,** šiuo metu guli Hines Veteranų ligoninėje. Jis priklauso Dariaus ir Girėno postui bei kitoms organizacijoms. Visi linki jam kuo greičiausiai pasveikti.

— **Plk. ltn. M. Palatas,** kovojantis P. Vietname, atsiuntė S. W. Herald labai nuoširdų padėkos laišką už siuntinėlius kariams fronte. Red. Vondrak vardu jis siunčia linkėjimus visiems Pietinės Čikagos gyventojams. Jis džiaugiasi, kad žmonės juos nepamiršta ir aplanko laiškais, siuntinėliais ir kt. Lietuviai, nepamirškit savų karių, aplankykime juos bent žodžiu ir spauda.

↑ Lietuvos Vytis ant amerikiečių helikopterio Vietnamo kare

SP/5 Algimantas Reivytis Vietnamo fronte. Jo dalinio, 161 Avn. Co., vienas helikopteris, kuriame jis ėjo kulkosvaidininko pareigas, buvo jo paties paženklintas Vyčio ženklu (žiūr. viršelį). A. Reivytis savo karinę tarnybą Vietname, kovoje prieš komunistus, atliko pareigingai ir narsiai. Jis yra apdovanotas šiais garbės ženklais: Distinguished Flying Cross — vienu iš augščiausių ženklų, net aštuoniais Air Medal ženklais, vienas kurių išskirtas bronzine raide "V" ir teikiamas vien tik už narsumą (valor), Combat Infantry Badge (už dalyvavimą kovose nemažiau kaip 6 mėnesius) ir Crew Member (Flight) Wings. Šiuo metu A. Reivytis, perkeltas iš Vietnamo, tęsia karinę tarnybą Vokietijoje, Frankfurte, 66 Aun. Co. Corps dalyje.

— Sovietų karinės jėgos šiuo metu yra telkiamos Rytuose, todėl atsirado reikalas derėtis su Vakariečiais dėl įgulų sumažinimo Europos okupuotuose kraštuose, kad dalį įgulų galėtų permestį rytuosna. Sovietai, praėjusių metų pabaigoje, perkėlė šešias rezervines divizijas prie Kinijos sienos. Kiniečių žiniomis sovietai paskutiniais mėnesiais sutelkė 13 divizijų prie kinų šiaurinės sienos.

Rytų Europoje šiuo metu sovietai laiko 26 kautynių divizijas: 20 rytų Vokietijoje, 2 Lenkijoje ir 4 Vengrijoje. Prie šių jėgų reikėtų pridėti dar 75 divizijas, išdėstytas įvairiose sovietų srityse. Jos eventualiu atveju galėtų būti permestos reikiamon vieton.

Didžiausia kliūtis sumažinti okupacines jėgas Europoje yra planas atominės energijos panaudojimo vakarų Vokietijoje, kurį yra linkę vykdyti vakariečiai. Tačiau tam priešinasi Sovietai, be to, vokiečiai priešinasi atominio nusiginklavimo sutarčiai. Vokiečiai visomis jėgomis siekia atsiginkluoti ir atsiimti, kas buvo prarasta II Pas. karo pasekoje. Sovietai žino, kad taikinys numeris pirmas bus Rytų Vokietija, tuo pačiu, tiesioginiai ir Sovietai.

— Amerikiečiai pagamino lengvas ir didelio galingumo raketas žemės talkiniams: tankams, kulkosvaidžių lizdams ir kitokiems įtvirtinimams. Lengvas prieštankinis raketsvaidis (apie 5 sv.) vieno kovotojo nešamas ir aptarnaujamas, nuo peties pramuša kiekvieno žinomo tanko šarvus pakankamai dideliam atstume ir yra labai taiklus. Vidutinis raketsvaidis sveria apie 27 svarus. Aptarnaujamas 3 kovotojų — taikytojo, užtaisytojo ir raketų nustatinėtojo. Šis raketsvaidis skiriamas pėstininkų būrio sudėtin. Sunkus raketsvaidis kuopos ir bataliono sudėty, nešiojamas ir šaudoma nuo trikojo.

Visi trys raketsvaidžiai savo tolinaša ir paslankumu vienas kitą papildo taktiniuose vienetuose — skyriuje - būryje, kuopoj - batalione.

Minėti raketsvaidžiai jau sėkmingai naudojami Vietname. Šios rūšies raketsvaidis lengvai pritaikomas tankuose — pabūklų vietoje, arba helikopteriuose.

— Lockhard bendrovė pagamino bedūmį kietą kurą raketoms. Tai bus ypatingai naudinga taktinėms raketoms — priešas negalės nustatyti raketos paleidimo vietos. Iki šiol vartotas raketų kuras palikdavo ore dūmų pėdsakus.

— "Raudonoji Kinija galės turėti vidutinio tolio branduolinės energijos užtaisų raketas 5 metų bėgyje, tarpkontinentinės raketos, kurios siektų Ameriką, gali būti pagamintos tik po 10 metų. Primityvios A bombos, išmetamos iš lėktuvų, gali pasirodyti po 2 metų" (gynybos sekretorius R. S. McNamara).

— Pasekmingai išbandyta priešlėktuvinė ir priešraketinė raketa **Chaparral**, kuri gali būti paleidžiama nuo įvairių motorizuotų platformų (sunkvežimių), taip pat ir nuo žemės, be ypatingų parengimų. Šia raketa bus ginkluoti naujai įsteigti pėstininkų batalionai, skirti specialiai priešorinei apsaugai amerikiečių žemės jėgų organizacijoje.

— Automatiškas aerofoto žemėlapių aparatas yra galutinai išbandytas ir jau naudojamas. 48 valandų laikotarpyje praėjus nuo fotografavimo iš lėktuvo, 1000 kvadratinių mylių ploto vaizdą paverčia kontūriniu žemėlapiu. Aparatas turi įrengimus automatiškai pašalinti neryškumus kraštuose — lapų sudūrimuose. Šis patobulinimas daug padės karo veiksmuose, nes žemėlapiai bus tikslūs ir parodys naujausius priešo įrengimus.

— Vandens valymo aparatas apie pusės tonos svorio, šešių pėdų ilgio, 4 pėdų pločio ir tiek pat augščio, per valandą perfiltruoja 420 galonų vandens, kuris tinka vartojimui. Toks įrengimas gali būti lengvai keliamas iš vietos į vietą helikopteriu. Vietname plačiai vartojamas individualinis vandens filtravimo įrengimas. Šis įrengimas negali pašalinti cheminių priemaišų. Dviejų kvortų talpos indas yra aprūpintas koštuvu, kuris nepraleidžia organinių dalelių, stambesnių negu 10 mikronų.

— Strateginės 7-to laivyno grupės jėgas šiuo metu telimuose Rytuose sudaro apie 200 laivų, 700 lėktuvų ir 70,000 personalo.

— Hanoi skelbia, kad 70 proc. ginklavimo š. Vietnamas gauna iš Kinijos, 20 proc. iš Rusijos ir 10 proc. iš Rytų Europos kraštų.

— Kiniečių metinis biudžetas gynybos reikalams siekia 6 bilijonus dolerių. Tokiu biudžetu Kinija yra ketvirtoji valstybė pasaulyje.

— Vasario mėn. KARY buvo minėta galima branduolinės energijos ginklavimosi plėtra. Kinijos grasoma Indija toje srityje turi dideles galimybes ir, atrodo, bus padariusi pradžią. Pakankami žaliavų ištekliai uranijaus rūdos perdirbimui buvo atrasti Bihar provincijoje. 1000 tonų per dieną, įrengimai baigiami statyti ir apie šių metų vidurį pradės veikti.

Susidomėjimas branduoline energija Indijoje siekia 1945 metus, kai buvo įsteigtas Tata mieste institutas, skirtas atominės fizikos mokslams. Institutas šiuo metu laikomas vadovaujančiu Rytuose ir yra jau padaręs daugelį išradimų toje srityje. 1957 m. įsteigtas atominės energijos skyrius su fizikos, chemijos, biologijos, inžinerijos ir metalurgijos poskyriais. Šis skyrius šiuo metu išvystytas į raketų ir erdvių papildomas programas. Ypatingas dėmesys šiam institute skiriamas branduolinei fizikai, su pagrindiniu uždaviniu tobulinti ir plėsti atominių reaktorių statybą krašto ekoniminiam gyvenimui. Pirmasis iš reaktorių buvo pastatytas prie Bombay 40 megawattų galingumo. Jis kanadiečių yra aprūpinamas naturaliniu uranium. Sekantis, kuris šiuo metu dar nebaigtas, yra Rajastane (į šiaurę nuo Bombay), 200 megawattų galingumo, naudojasi irgi naturaliu uranijumi. Šiame reaktoriuje deuterijus (sunkusis vanduo) bus naudojamas moderatorium. Trečiasis — amerikiečių statomas yra Maharashtra, kur bus du reaktoriai po 190 megawattų. Kurui bus naudojamas pakeistas uranijus.

Pastarieji du reaktoriai pradės pilnai veikti 1968 m. Ketvirtasis — projekte, prie Madras, 400 megawattų, numatomas pastatyti 1970 m.

Apie pusė išlaidų reaktorių statybai gauta iš kitų kraštų, todėl ir kontrolė kuro medžiagų naudojime, be abejo, pasilieka kitų kraštų rankose. Reaktoriai, taip sukonstruoti,

kad iš naudojamų medžiagų indai nepasigamintų branduolinės energijos ginklų.

Kitoks vaizdas kaimynystėje — Kinijoje. Ten sovietai pastatė kiniečiams reaktorius, Dubno atominių tyrinėjimų institute gerai paruošė kiniečių mokslininkus kaip pasigaminti U-235, Sinkiag provincijoje buvo atrasta daug uranijaus.

Įtampa tarp kiniečių ir indų kilo 1945 m., kai indai atsisakė pasirašyti su kiniečiais paktą prieš Tibetą ir 1932 m. padidėjo, kai kiniečiai įsiveržė į Indų teritoriją. Iki to laiko indai visai nejautė rimtesnio pavojaus iš kiniečių, tačiau kinams parodžius atvirą agresiją ir pradėjus sprogdinti A-bombas, indai susirūpino pasigaminti branduolinius ginklus. Atsakymai gauti iš virš 2,000 mokslininkų, daugelio politikų ir ekonomistų buvo teigiami. Indai turi visai neblogą technologiją ir žaliavų, kad galėtų pasigaminti branduolinės energijos ginklų. Pirmieji trys reaktoriai gali pagaminti plutoniumo per metus, kurio užtektų šimtui vidutinio dydžio bombų (plutoniaus nepakanka bombai — reikia ir uranijaus 235; Rajasthano reaktorius gamina U-235 iš thoriumo; U-235, kuris reikalingas bombai, kiek viešai žinoma, indai dar negamina). Krašte, didžiumoje, tebevyrauja Mahatma Gandhi taikos tradicija — nesiginkluoti ir nekariauti. Tas irgi dalinai stabdo ginklavimo pažangą.

Nežiūrint, kad Ingija turi nepaprastai didelių ekonominių sunkumų, jaunoji karta su baime žiūri į kasdien didėjančią grėsmę iš šiaurės kaimyno ir į savo krašto nepajėgumą. Tas skatina ir studentus ir intelektualus, ypatingai karius - strategus rasti kelią į galimai greitesnį apsiginklavimą branduoliniais ginklais. Jiems pritaria jauni politikai ir ekonomistai, norėdami išvengti Tibeto likimo. Norima sudaryti sutartys su A-bombas turinčiom valstybėm, kad apsaugotų Indiją nuo kiniečių užpuolimo. Bet patys indai sako, kad "kitų pažadais sotus nebūsi". Indai dar bando rasti priedangą aštuoniolikos valstybių nusiginklavimo sutartyje. Tik visas blogumas — reikia, kad čia ir Kinija dalyvautų, kas, bent šiuo momentu, neatrodo įmanoma.

Šiuo metu, indų vadai su ministeriu pirmininku ir parlamentu tautai aiškiai pasakė, kad indai žino kaip ir gali pasigaminti A ginklus, ir kad jais apsiginklavus krašto saugumo padėtis pasikeis. Ir visais laikais buvę taikingi indai pamatė, kad "jei nori taikos, ruoškis karui".

— "Schweitzer Soldat" apžvalgoje nūdieninės politikos rašo: — amerikietis kareivis Vietname kaunasi, kraujuoja ir miršta ... Mes reiškiame pagarbą Amerikos kariui, kuris aukojasi, kovoja, toli nuo savo namų, prieš komunizmo agresiją. Mes nesuprantam tų apmokamų autorių, kuriems negresia pavojus nei jų gyvybėms nei nuosavybėms, kurie, tačiau, drebia purvus ant amerikiečių".

— Marinų korpo vadas gen. W. M. Greene, grįžęs iš inspekcijos Pacifike pareiškė: — Jei kas sako, kad Amerikos jaunimas išlepęs ir niekam tikęs, tegu pažiūri, kokį atsakingą darbą jie atlieka Vietname, nevien prieš priešą, bet ir su vietos gyventojais. Jie pamatys nepalyginamos drąsos, herojiškumo, pasiaukojimo ir gilaus supratimo pavyzdį, ne vien mums amerikiečiams, bet kiekvienam už teisybę kovojančiam kariui. Jie perka valstybės bonus dėl to, kad jiems rūpi savo — toli palikto krašto gerbūvis, jie sužeisti prašosi leisti grįžti į veiksmus. Kiek daug nepalyginamų pavyzdžių gelbstint kautynėse sužeistus, koks darnus ir nepalyginamas bendradarbiavimas kovoje reikalaujančioje ne tik drąsos, bet sumanumo, galvotumo ir fizinio pajėgumo".

— Kai komunizmas atsirado prie Amerikos vartų, amerikiečiams kilo reikalas persiorientuoti, ne vien politiniai, militariniai ir psichologiniai, bet ir ideologiniai. Visas pasaulis, šiame trumpame dviejų dešimtmečių laikotarpyje, formavosi naujai dviem pagrindinėmis kryptimis: technologine ir militarine, tai viena, gi antroji tai — politinė ir ideologinė. Šiam formavimuisi, šalia kitų, svarią vietą užima branduolinės energijos ginklai. Pravartu pažvelgti, kokią vietą užima branduoliniai ginklai dabartinėje eroje ir kiek jie yra naudingi.

Yra nuomonių, kad branduoliniai ginklai, slėpdami siaubingas išdavas, kurių daugelį iš anksto negalima ir numatyti dėl jų panaudojimo pasekmių ir milžiniškos jėgos, yra priemonė išlaikyti pasaulyje taiką. Taigi, šiandienės pasaulio tautų pastangos, nukreiptos į branduolinių ginklų dauginimą, lyg ir reikštų didesnes galimybes išsaugoti pasaulio taika.

Labai populiari yra šiuo metu prielaida, kad karai — mažų konfliktų formoje (Korėja, Vietnamas, Artimųjų Rytų sritys etc.) visai nereikalingi branduolinių ginklų, nes veiksmo plotai yra riboti (Gen. McArturas buvo kitokio nusistatymo). Todėl sustabdyti tokius karus atominiais ginklais nebūtų galima, tuo pačiu jie yra lyg ir nereikalingi. Jei taip, tai taktiniai ir strateginiai pasirengimai atpuola. Tas veda prie branduolinės energijos nusiginklavimo. "Ir vis dėlto, pasaulinio masto taiką per paskutinį 20 metų pastoviai išlaikė branduoliniai ginklai" (Vakarų Vokietijos gynybos ministerio F. J. Strausso žodžiai). Jei vakariečių gynybos sistema nebūtų grindžiama branduoliniais ginklais, kiniečiai būtų vykdę savo ekspansiją. Jei amerikiečių rankose nebūtų buvę du trečdaliai viso pasaulio branduolinių ginklų, tarptautinis politinis balansas būtų nukrypęs toli komunistų pusėn. Net ir tie, kurie plačiai propaguoja moralinį aspektą branduolinių ginklų sąskaiton, pripažįsta strateginio balanso išlaikymą kaip nuopelną aniems ginklams. Jau buvimas tokio milžiniško ginklo yra, jei ne logikos išvada, tai baimės instinktas susilaikyti nuo agresyvaus žingsnio.

— Amerikiečių oro jėgos Vietname, šiuo metu, naudoja priemones nuo supersoninio greičio sprausminių lėktuvų iki neginkluoto "Bird Dog" lėktuvo, skrendančio 90 mylių per valandą greičiu.

—Taktiniai naikintojai F grupės **Phantom, Freedom Fighter, Supersabres, Thunderchiefs;** A grupės — **Skywariors, Skyhawks, Intruders, Crusaders** — tai didelio greičio ir ugnies galingumo aparatai skirti žemės ir oro taikiniams. Oro milžinas **B-52 Stradfort, B-57 Canberra, B-66 Destroyer** yra skirti strateginiams bombardavimams. II Pasaulinio karo metu naudotas smingantis bombonešis, **A-1 Skyraider,** čia pasireiškia šalia moderniškų sprausminių lėktuvų, kaip nepamainomas taktiniuose veiksmuose. Prie jo prisideda taip pat II Pas. karo veteranas, naudotas transportui, dabar ginkluotas — **C-47 Gooney Bird.** Žvalgybai sskirti 1000 m.p.h. greičio **RF-101 Voodo ir RA-5 Vigilante OV-1 Mohowk** ir **C-123 Provider** — artimo atstumo transportui; veikia bloguose kilimo - tūpimo lauko aerodromų takuose. Iš visų labiausiai vertas dėmesio ne tiek pats lėktuvas, kiek juo skraidantis personalas, kuris seka taikinius. Juos nurodo saviems lėktuvams ir juos koreguoja, tai **"Bird Dog"** neginkluotas lėktuvas, 90 m.p.h. greičio.

Atskirą grupę sudaro helikopteriai, kurių yra keletas rūšių — visi jie yra mažo greičio, skirti permesti dalinius, sekti žemės taikinius, nurodymui ir koregavimui žemės jėgoms ir ginklams; kai kurie turi ginklus, raketas kauti žemės taikinius. Ir vėl reikia pirmenybę duoti skraidančiam personalui, kuris leisdamasis į didžiausius pavojus, gelbsti sužeistuosius, padeda ugnimi ir taikinių nurodymu, bei vadovavimu iš oro, žemėje kovojančiam pėstininkui. **B. B.**

LIETUVIŲ VETERANŲ SĄJUNGA
RAMOVĖ
CENTRO VALDYBA

Čikaga,
1967 m. kovo mėn. 21 d.

Bendraraštis Nr. 86

Liečia: C. V-bos rengiamą Sąjungos narių savaitgalio suvažiavimą - pavasarinę iškilą.

Visiems LVS "Ramovės" skyriams JAV-se ir Kanadoje pranešama, kad C. V-ba drauge su Čikagos Skyriumi, šių metų pavasarį, rengia Sąjungos narių ir skyrių atstovų savaitgalio suvažiavimą - pavasarinę iškilą.

Šiam suvažiavimui suorganizuoti ir pravesti, š. m. kovo mėn. 12 d. C. V-bos posėdyje sudaryta organizacinė komisija, į kurią įeina: pirmininkas - K. Dabulevičius, nariai: A. Juškevičius, A. Rūkštelė ir E. Vengianskas.

Suvažiavimo tikslas

Atnaujinti pažintis, pabūvoti gamtoje, pabendrauti, aptarti, kaip tikslingiau ir iškilmingiau 1968 m. turėtume paminėti Lietuvos Kariuomenės atsteigimo 50-ją metinę sukaktį ir kitus Sąjungos veiklos bei organizacinius klausimus.

Laikas

1967 m. birželio mėn. 17-18 d.d. suvažiavimas pradedamas šeštadienį — birželio mėn. 17 d., 3 val. popiet, baigiamas — sekmadienį, birželio mėn. 18 d., 4 val. popiet.

Vieta

Gražioje gamtoje prie Michigano ežero. Čikaga - Detroitas - Klevelandas trikampy, Benton Harbor apylinkėje. Pottawattamie Resort, Benton Harbor, Mich.

Sąlygos

Suvažiavimo dalyviai ir svečiai bus aprūpinti nakvyne ir maistu. (Šeštadienį — vakariene, sekmadienį — pusryčiais ir pietumis). Nuo suvažiavimo atliekamu laiku galima bus naudotis visais vasarvietės pramoginiais įrengimais, maudytis Michigano ežere.

Kaina, įskaitant ir arbatpinigius patarnautojoms, $10.00 suaugusiam asmeniui. Ramovėnų šeimų nariams —vaikams, pagal amžių, atatinkamai mažiau.

Kviečiami

Visi JAV ir Kanadoje veikiančių LVS "Ramovės" skyrių nariai, ramovėnų šeimos ir gimininigų organizacijų — LK Birutės Dr-jos, Savanorių Kūrėjų ir Šaulių Sąjungos nariai su šeimomis.

Dalyvių registracija

Nakvynės patalpomis ir maistu aprūpinimo rezervavimo reikalams, suvažiavimo - iškylos dalyvių registracija atliekama iš anksto.

Tam reikalui, iš anksto, užpildomi su šiuo bendraraščiu siunčiami suvažiavimo dalyvių registracijos lapai, kurie **iki š. m. gegužės mėn. 25 d.,** kartu su $5.00 registraciniu mokesčiu asmeniui, grąžindami CV-bos iždininko **kol. J. Rapšio adresu: 7131 So. Richmond Ave., Chicago, Ill. 60629, USA.**

Pastaba: Registracinis $5.00 mokestis įskaitomas į bendrą suvažiavimo dalyvio mokestį ir jis negrąžinamas suvažiavime nedalyvaujant.

Programa

Birželio 17 d. — šeštadienį

3-5 val. 30 min. p. p. — Akivaizdinė suvažiavimo dalyvių registracija. Supažindinimas su programa ir nakvynės patalpų paskirstymas.

6-11 val. vak. Suvažiavimo atidarymas. Bendra dalyvių ir svečių vakarienė su oficialiąja, menine ir linksmąja dalimi.

11 vak. vak. Gražiam orui esant, Michigano paežeryje, laužas su atatinkama programa.

Birželio 18 d. — sekmadienį

8-10 val. ryto Pamaldos netoli esančioje bažnyčioje. Pusryčiai.

10-1:30 val. p. p. — LVS "Ramovės" veiklos ir organizaciniams reikalams aptarti ir pranešimams išklausyti bendras Sąjungos narių posėdis.

1:30 - 3:30 val. Bendri pietūs. Oficialus suvažiavimo uždarymas.

4 val. p. p. — Skirstomasi į gyvenamąsias vietoves.

Pastaba:

Ši suvažiavimo - iškylos programa, reikalui iškilus, vietoje, C. V-bos nuožiūra, gali būti keičiama, papildoma ar sutrumpinta.

Gerbiamieji LVS "Ramovės" veikiančių skyrių Valdybų nariai, kolegos Ramovėnai!

C V-ba organizuodama šią iškylą-suvažiavimą, apjungiančią visus JAV ir Kanadoje veikiančius "Ramovės" skyrius, remiasi kai kurių skyrių valdybų pageidavimu, kad toks suvažiavimas būtų rengiamas, todėl tikisi, kad jis ras visuotiną pritarimą, **ypatingai kaimyninių skyrių, Čikagos - Detroito - Klevelando narių tarpe.**

Tikimasi, kad šis savaitgalio Sąjungos narių suvažiavimas bus skaitlingas ir visais atžvilgiais naudingas, nes turėsime galimybės ne tik apsvarstyti LVS "Ramovės" veiklos organizacinius reikalus, bet ir pabuvoti gamtoje, atnaujinti senas pažintis, susitikti buvusius ginklo draugus bei bendradarbius ir linksmai bei nuotaikingai praleisti savaitgalį.

Tad visus kviečiame ir laukiame atvykstant. Tikėdamiesi gausaus dalyvių skaičiaus, tariame iki malonaus pasimatymo š. m. birželio m. 17-18 d. d. Sąjungos narių suvažiavime.

Priedas: Registracijos lapas.

(pas.) Prof. S. Dirmantas
Centro Valdybos Pirmininkas

Ed. Vengianskas
Sekretorius

ESTŲ LEGIONO JUBILĖJUS

Estų Legionas (Legion of Estonian Liberation, Inc.) atšventė savo 50 metų jubilėjų. Šventė įvyko Vašingtone, D.C. šių metų balandžio 21 ir 22 dieną.

Balandžio 21 d., penktadienį, programa vyko su obalsiu: Baltijos tautų problema bendrosios politinės situacijos fone ir atsižvelgiant į J. A. V. santykius su Sovietų Sąjunga. Pirmasis susirinkimas įvyko Amerikos Legiono patalpose Vašingtone, kur A. Legiono Tyrimų sk. direktorius McDonaldas skaitė paskaitą apie Amerikos Legiono kovą prieš komunizmą. Sekanti paskaita įvyko Valstybės Departamento patalpose apie J.A.V. ir S.S. santykius ir Baltijos problemą. Iš ten buvo vykstama į Pentagoną išklausyti pranešimo apie Baltijos valstybių sritį ir jos karines problemas. Galų gale, buvo padarytas vizitas Amerikos Balsui.

Vakare, Willard viešbutyje, įvyko iškilminga vakarienė, kurioje greta amerikiečių ir latvių atstovų dalyvavo ir lietuvių. RAMOVĖS Centro Valdybos įgalioti, lietuvius veteranus šioje vakarienėje atstovavo New Yorko sk. ramovėnai: plk. J. Šlepetys ir Z. Raulinaitis, be to, Vašingtone gyv. aviac. kpt. J. Andrušis.

Vakarienės garbės svečias buvo latvių min. A. Speke. Negalint dalyvauti p. Kajeckui, jį atstovavo iš Lietuvos pasiuntinybės dr. J. Bačkis. Vakarui vadovavo estų plk. G. A. Buschmannas.

Amerikiečių svečių tarpe matėsi Reed Irvine, patarėjas prie Federal Reserve System, Earl Copeland, žurnalistas ir Allan Brownfield, senatoriaus Dodd štabo narys. Vakarienėje viso dalyvavo apie 40 žmonių. Estų dauguma buvo jų legiono skyrių atstovai, atstovavę apie 16 skyrių. Dauguma buvo gana jauni žmonės.

Vakarienės metu Estų Legioną, tarpe kitų, pasveikino ir plk. Šlepetys, RAMOVĖS ir savo vardu. **D.**

Lietuviai legionieriai Hartforde: Lietuvaičių Sabonio Posto pagalb. skyriaus narės →

Sabonio Posto nariai

CENTRO VALDYBOS APLINKRAŠČIAI

Atsižvelgiant į tai, kad RAMOVĖS C. V. aplinkraščiuose telpa nurodymai, patvarkymai, sumanymai ir pageidavimai, mano nuomone, būtų labai tikslu ir praktiška, jei C. V. aplinkraščiai būtų skelbiami mūsų KARYJE. Tuo būdu C. V. nurodymai ir pageidavimai greičiau pasiektų ramovėnus, tuo būtų išvystyta platesnė informacija, susidarytų ir tampresnis ryšys tarp C. V. ir eilinių ramovėnų.

Siūlau tai todėl, kad skyrių valdyboms, prie geriausių norų, retai kada pasiseka sukviesti didesnį narių skaičių ir p'ačiau painformuoti narius apie C. V. aplinkraščius.

Lygiai taip turėtų daryti ir Kūrėjų - Savanorių Centro Valdyba. Tuo būdu, būtų atstatyti ir normalūs santykiai su KARIO redakcija, nes ir ramovėnai ir kūrėjai-savanoriai skaito tą patį, mūsų visų bendrą, laikraštį KARYS. Ramovėnų ir Kūrėjų-Savanorių Centro Valdyboms linkiu geriausio pasisekimo jų statutais numatytame darbe.

Raimundas Liormonas
ramovėnas ir kūr.-savanoris,
Ročesteris, N. Y.

Kadangi ramovėnai sudaro tik apie 25 proc. visų KARIO skaitytojų, todėl nevisi aplinkraščiai yra skelbiami ištisai, tik svarbesnieji (žiūr. šį nr.); kitų, gi, aplinkraščių būna patiekiama tik santrauka. Red.

NUOTRAUKOS

Žemiau išvardintų asmenų yra reikalingos KARIO redakcijai. Prašome paskolinti trumpam. Siųskite tiesiai KARIO redakcijai, 916 Willoughby Ave., Brooklyn, N. Y. 11221. Paskelbus nuotraukas leidžiamoje knygoje, jos bus grąžintos savininkams:

1. **Ltn. Vytautas Gontis,**
2. **Kpt. Juozas Ūselis,**
3. **Kpt. Juozas Puknys ir**
4. **Ats. ltn. Adolfas Ramanauskas.**

Juozas Lelis, nepersenai atšventęs savo 102 m. amžių.

DU SŪNŪS ŽUVO SAVANORIAIS — TĖVAS SULAUKĖ 102 METŲ

Panevėžyje tebegyvena caro laikų lietuviškosios spaudos platintojas Juozas Lelis, kuriam š. m. kovo mėn. 1 d. suėjo 102 metai amžiaus. (Jo brolis Antanas Lalis — anglų kalbos žodynų autorius, mirė 1960 m. Lietuvoje). Spaudos draudimo metais, iki Lietuvos atsikūrimo, J. Lelis gyveno Mintaujoje ir platindavo ten tarp lietuvių Jurgio Bielinio atvežtas iš Prūsų lietuviškas knygas ir laikraščius. J. Bielinis visada apsistodavo ir palikdavo knygas pas J. Lelį, nes ten gyveno kartu su kitais gimnazistais ir Bielinio sūnus Kipras (buv. VLIKo narys, miręs 1965 m. New Yorke). Tais laikais Mintaujoje gyveno apie 800 lietuvių, iš kurių apie 200 buvo gimnazistai. Ten veikė lietuvių Pašalpos Draugija (iš 180 narių), kuriai pirmininkavo J. Lelis, taigi, jis turėjo nemaža pagelbininkų tas knygas išplatinti.

J. Lelis supykdavo, kai jam palinkėdavom sulaukti 100 metų, sakydavo: "Kodėl aš negaliu išgyventi 120 metų, kaip kad mano senelis išgyveno". Sulaukęs 100 metų J. Lelis dar jautėsi gerai ir iškilmingai atšventė šimtmečio sukaktuves savo giminių tarpe.

Jo vyresnis sūnus Vladas 1915 įstojo į rusų armiją kaip "volnoopredeliajuščij" ir tokiu būdu galėjo išvengti paprasto kareivio vargų (nes mobilizacija jį jau lietė). Jis buvo patriotiškai nusistatęs ir norėjo pasirodyti "lietuvišku oficierium". Gavęs podporučiko laipsnį, jis žuvo fronte 1916 m.

Jaunesnis sūnus Jonas, gimęs 1902 m., buvo Lietuvos kariuomenės savanoris ir Vyčio Kryžiaus kavalierius, bet irgi neilgai tegyveno. 1919 m. sausio mėn. pradžioje bolševikams užėmus Panevėžį, Jonas Lelis, 7 klasės gimnazistas (17 metų amžiaus), kartu su kitais gimnazistais, slaptai pabėgo iš Panevėžio į Kėdainius ir ten įstojo į karininko J. Variakojo vadovaujamą savanorių grupę, kuri kovo mėn. 27 d. buvo užėmusi Panevėžį. Bolševikams vėl puolant stipresnėmis jėgomis, savanoriai neatlaikė ir turėjo pasitraukti. J. Lelis, tada tarnavęs raitųjų žvalgų komandoje, traukiantis iš Panevėžio, buvo sužeistas, bet jo žirgo laimingai išneštas. Vėliau jis vis prisimindavo tą savo žirgą. Gegužės mėn. J. Lelis vėl dalyvavo Panevėžio puolime. Tada, sutraukus lietuviams daugiau jėgų, Panevėžys buvo galutinai išvaduotas ir bolševikai nuvyti už Dauguvos.

Grįžęs iš kariuomenės, J. Lelis baigė gimnaziją ir Ž. Ū. Technikumo miškininkų skyrių, bet kovose išvargintas, jau anksčiau susirgęs džiova, jis mirė 1928 m. Nelengva buvo tėvui išgyventi dviejų jaunų sūnų žuvimus, bet jis tą skausmą stoiškai pernešė, tikėdamas į šviesią lietuvių tautos ateitį.

P. L.

A.A. plk. VLADAS GRUDZINSKAS

Prieš du metu atvykęs iš Lietuvos, trumpai pagyvenęs New Yorke, išsikėlęs į Čikagą, ten balandžio 8 dieną mirė plk. Vladas Grudzinskas.

Gimęs 1895 m., baigęs mokslus, mobilizuotas tarnavo Rusijos kariuomenėje. 1918 m. buvo Lietuvos kariuomenės intendantas, vėliau Klaipėdos Maisto fabriko direktorius.

Atvykęs Amerikon įstojo į Ramovės New Yorko skyrių. Per trumpą savo gyvenimo laikotarpį Amerikoje jis paskelbė keletą straipsnių KARYJE ir kitoje spaudoje. Prieš pat mirtį atsiuntė dar vieną straipsnį KARIUI, kurį netrukus spausdinsime.

Palaidotas balandžio 12 d. Čikagos šv. Kazimiero kapuose.

Jonas Lelis, gimnazistas — 12 metų amžiaus ir Vladas Lelis, rusų praporščiko uniformoje, 20 metų amž. Nuotrauka daryta 1914 m.

Kaina

(atkelta iš 121 psl.)

riuomenės atkūrimo sukakties minėjimas, dalyvavo Lietuvos konsulas A. Simutis iš New Yorko.

Lietuvos Laisvės kovų istorijai išleisti buvo paskirta $150 dolerių; "Kariui" paremti — $138 doleriai; Jaunimo Kongresui — $25; Laisvės Varpui" lietuvių radio išlaikymui — $25. Valdybos kasoje 1967 metams pasiliko $451.48. Nario mokesčius visi apsimoka tvarkingai. Savanoriai - kūrėjai ir pensininkai nuo nario mokesčio, susirinkimo nutarimu, yra atleisti.

1967 m. skyriaus valdybon yra išrinkti Kazys Šimėnas—pirm., dr. Ed. Jansonas—vicepirm., Antanas Vilėniškis—sekretorius, Pranas Martinkus—iždininkas, Petras Ausiejus—narys ūkio reikalams, Jonas Vizbaras —narys spaudos reikalams.

Naujoji skyriaus valdyba 1967 m. veiklos plane užsibrėžusi surengti:

1.) Birželio 18 d., Worcestery Maironio parke, Joninių iškylą. Į šį išvažiavimą — Jonines yra kviečiami Hartfordo Conn. skyriaus ramovėnai, Worcestery gyvenantieji buvę Lietuvos kariai-ramovėnai, Brocktono Šaulių Sąjungos skyriaus nariai, savanoriai-kūrėjai. Būtų malonu sąskrydyje matyti New Yorko ramovėnus, bei "Kario" redakcijos narius. Tokiu būdu, kaip skyraius pirm. K. Šimėnas išsireiškė susirinkime, sąskrydis Maironio parke, birželio 18 d., drauge būtų lyg ir Rytinio Naujosios Anglijos pakraščio ramovėnų sąskrydis, kuriame būtų pagvildenti aktualūs organizacijos reikalai.

2.) Lapkričio 18 d., So. Bostono Lietuvių Klubo salėje, bus rengiamas tradicinis Lietuvos kariuomenės atkūrimo šventės minėjimas. Pagrindiniu kalbėtoju pakviestas dr. A. Budreckis. Meninę programą išpildys B. Kerbelienės vaidintojų trupė, pastatydama "Partizanus".

3.) Sausio mėnesį bus surengtas Literatūros vakaras karinei spaudai paremti.

Toliau, skyriaus pirmininko buvo įneštas pasiūlymas, minint Lietuvos Nepriklausomybės 50-ties metų sukaktį, paskirti iš skyriaus kasos 100 dolerių premiją už geriausią straipsnį, atspausdintą "Karyje" tema — iš Lietuvos Laisvės kovų. Pirmininko pasiūlymas, po diskusijų, buvo priimtas. Susirinkime taip pat buvo diskutuotas klausimas, kad 1968 m. reikia prisidėti prie specialaus "Kario" numerio išleidimo, kuris būtų skirtas pavaizduoti Bostono ramovėnų veiklą. Jubilėjinių metų proga, Bostono Ramovės skyrius yra numatęs įstoti nariu į Lietuvių fondą, įnešant 100 dolerių.

Griežė-Jurgelevičius įnešė pasiūlymą, kad skyriaus valdyba surengtų paskaitų, kuriose būtų supažindinta su modernaus karo vedimo metodais, bei ginklais.

Skyriaus santykiai su kitomis lietuvių organizacijomis yra draugiški; ypač labai geri su lietuvių Amerikos karo veteranų legijono Dariaus postu, kurio vadu yra tremtinys Stasys Trepenskis.

Metų bėgyje skyrius neteko trijų garbingų savo narių. Kovo mėnesį mirė dr. J. Petronis, balandžio mėnesį mirė buvęs Lietuvos valstybinio teatro direktorius, dailininkas Viktoras Andriušis ir pavyzdingas skyriaus narys, savanoris kūrėjas, Juozas Kurapka. Laidotuvėse amžinos atminties skyriaus nariai buvo karišKai pagerbti. Jų karstai buvo pridengti tautine vėliava, o gyvieji pamainomis nešė garbės sargybą. Laidotuvių metu, gėlių vieton, bendraminčių sudėtos aukos buvo paskirtos Lietuvių Fondui. **J. V. Sūduvas**

— — —

"OPERACIJA CHRUŠČIOV"

Patikimi šaltiniai iš Maskvos praneša. kad sovietinė vyriausioji vadovybė pradėjo svarstyti klausimą, ištikus reikalui, atnaujinti keturių metų senumo Chruščiovo planą, kuriame numatomas Kinijos branduolinių jėgų ir rakietų įrengimų sunaikinimas. Svarstant dažnai linksniuojama Chruščiovo pavardė, kurį jau dabar priimta vadinti "žmogumi, perspėjusiu mus prieš Kinijos agresiją".

Chruščiovo planas numato, pirmoje eilėje, panaudoti pačius kiniečius — Mao priešininkus. Kai kurie iš jų randasi Kinijoje, o kiti, kurie dabar gyvena Sov. Sąjungoje pabėgėliais. bus permesti į Kiniją, reikalui ištikus.

Artimi Kremliui asmenys tvirtina, jei Maskva nuspręs veikti, tai Kinijai bus suduotas lemiantis smūgis. Sov. S-ga turinti tris kartus daugiau už J.A. Valstybes parašiutininkų, kurie bus panaudoti prieš Kiniją plačiu mastu.

Chruščiovo anksčiau rekomenduota "operacija", pirmoje eilėje, būsianti pavartota "savisaugos" tikslu. Abejodami Mao režimo tvirtumu. Brežnevas su Kosyginu mano, kad jis gali ryžtis rizikingiems veiksmams, kurie iššauktų labai rimtas pasekmes. Todėl, ištikus reikalui, prieš kinietiškus komunistus būsią panaudoti pergalę užtikrinantieji būdai ir priemonės.

K. M. J. Šarūnas

NAUJA NEW YORKO SK. VALDYBA

Gegužės 5 d. visuotiniame skyriaus susirinkime buvo išrinkta skyriaus valdyba 1967 metams. Ten pat pasiskirsčiusi pareigomis, nauja "valdžia" atrodo taip: pirmininkas — J. Šlepetys, vicepirm. — S. Lušys, kultūros reik. vad. — V. Alksninis, iždininkas — B. Bobelis ir sekretorius — Z. Raulinaitis. Revizijos komisiją sudaro: J. Sirgėdas, V. Klevas ir R. Markevičius.

Skyriaus nariai buvo supažindinti su C.V. aplinkraščiais. Į C.V. ir Čikagos sk. rengiamą suvažiavimą — gegužinę nutarta atstovo nesiųsti, paraginti norinčius asmeniškai ten vykti ir dalyvauti. Nutarta, taip pat, suvažiavimą pasveikinti.

Vienbalsiai buvo pasisakyta už visų vieningą dalyvavimą ruošiamoje gegužės 13 d. demonstracijoje — eisenoje New Yorke, paremiant kovojančius su komunistais karius Vietname.

AUKOJO KARIUI:

$14.00 — J. Balbatas, Cleveland, Ohio; **$5.00** — J. Truškūnas, Chicago, Ill. **Po $4.00** — J. Dūda, So. Boston, Mass.; Griežė-Jurgelevičius, Dorchester, Mass.; Vl. Kiaunė, Easton, Pa.; C. Sadeika, Farmington, Mich. **Po $3.00** — A. Daunys, Syosset, N.Y.; P. Dimas, Woodhaven, N.Y.; K. Tutinas, Sudbury, Canada; J. Vaičjurgis, So. Boston, Mass. **Po $2.00** — V. J. Grajauskas, Cliffside Park, N.J.; K. Juškaitis, Chicago, Ill.; M. Karaša, Baltimore, Md.; E. Klupšienė, Paterson, N.J.; J. Klimavičius, Brooklyn, N.Y.; J. Mitkus, Detroit, Mich.; V. Thomas, Baltimore, Md.; J. Vesa, Rochester, N.Y. **Po $1.00** — J. Bakšys, Toronto, Canada; J. Ceilius, Woodhaven, N.Y.; K. Kielius, Chicago, Ill.; R. Liormonas, Rochester, N.Y.; S. Lukaševičius, Chicago, Ill.; A. Mateika, Detroit, Mich.; B. Švilpa, S. S. Marie, Canada.

— — —

"Kas nenori dirbti, tas ir nevalgys" — Šv. Povilas antrajame laiške į Tesalonikiečius.

— — —

Koledžas saviems studentams turėtų įskiepyti dėkingumą prieš mus gyvenusioms kartoms ir pareigingumo jausmą ateinančioms kartoms; naujai augančioms kartoms turėtų priminti, kad mes patys esame dalis ir esmė didžiojo tęstinumo, kad mes, šių laikų žmonės, esame tik nykštukai pasistiebę ant milžino pečių...

Russel Kirk (N.R.)

KARIO LEIDINIAI

H. Sienkievičius, KRYŽIUOČIAI, 3 tomai, viso 1116 psl. Vertė K. Jankūnas; dail. V. K. Jonyno spalvuotas piešinys viršelyje ir aplanke. Vieno tomo kaina $3.50 (I t. išparduotas).

V. Biržiška, PRAEITIES PABIROS, 352 psl., daug paveikslų, įrišta. Kaina $6.50 (Prenumeratoriams — $5.50).

O. Urbonas, ŽALGIRIO MŪŠIS, 94 psl. teksto, 16 specialių iliustracijų ir dvispalvės mūšio schemos. Viršelis su aplanku. Kaina $3.00 (Prenumeratoriams $2.50). Šis veikalas yra atžymėtas ypatinga Ramovės premija.

Z. Raulinaitis, DURBĖS MŪŠIS, 96 psl., daug iliustracijų. Atspausta iš 1960 m. Kario. Kaina $1.25 (Prenumeratoriams $1.00). Laimėjęs metinę Ramovės premiją.

Z. Raulinaitis, AISČIAI KARINĖS ISTORIJOS ŠVIESOJE, 64 psl., iliustruotas. Atspausta iš 1961 m. Kario. Kaina $1.25 (Prenumeratoriams — $1.00). Laimėjęs metinę Ramovės premiją.

Z. Raulinaitis, GALINDAI PRIEŠ ROMĄ, 80 psl. Kaina $1.25.

Z. Raulinaitis, HUNŲ ŽYGIS Į PRŪSUS, 32 psl. Kaina $1.00;

O. Urbonas, DIDŽIOJO ŠIAURĖS KARO FRONTAS LIETUVOJE I dalis, 117 psl. Atspausdinta iš 1958 ir 1961 m. Kario, gausiai iliustruota, 250 egz. Laimėjęs metinę Ramovės premiją. Kaina $1.75 (Prenumeratoriams — $1.50).

O. Urbonas, DIDŽIOJO ŠIAURĖS KARO FRONTAS LIETUVOJE II dalis — kaina $1.75.

J. Variakojis, 4 P. L.K. MINDAUGO PULKAS. Kaina $3.50.

Z. Raulinaitis, VAIDEVUTIS, 64 psl. Kaina $1.25.

Naujas leidinys

P. ŽILYS

SUOMIŲ SOVIETŲ KARAS

1939 - 1940

Maža, ekonominiai ir kariniai silpna, valstybė kariavo su milžinu ir apgynė savo nepriklausomybę.

Kaip tas galėjo įvykti?

Kaip Suomija pajėgė atsispirti?

Ar ryžtinga Suomių kova galėjo būti pavyzdys mums ginti Lietuvos nepriklausomybę?

Lietuvos atstovas apdovanoja Suomijos šaulių sąj. vadovybę ordinais 1926 m. Iš k.: gen. Woldemar Hägglund, gen. Lauri Malmberg (šaulių sąj. v-kas), Lietuvos atstovas Jurgis Savickis, plk. P. O. Ekholm ir dr. R. Oeller, Lietuvos garbės konsulas.

Ar Lietuvos, Latvijos ir Estijos vyriausybės tiksliai pasielgė kapituliuodamos prieš Rytų barbarų ordas? Ar būtume daugiau laimėję priešindamiesi?

Toki ir panašūs klausimai yra nuolat iškeliami ir dar niekam nepavyko į juos patenkinamai atsakyti.

Gen. št. plk. Povilas Žilys, paruošdamas ir parašydamas šią knygą, patiekia daug medžiagos tų klausimų svarstymui ir teisingų atsakymų suradimui.

176 psl. knyga su gausybe schemų ir iliustracijų iš Suomių fronto kainuoja 3.50 dol. KARIO prenumeratoriams, tačiau, duodama žymi nuolaida.

Prenumerata JAV-se ir užsienyje: Metams — $6.00, pusmečiui — $3.00; atsk. nr. — 60¢. Skelbimai pagal susitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:

KARYS
916 Willoughby Avenue
Brooklyn, N.Y. 11221, U. S. A.

Čekius, arba "Money Order" adresuoti "KARYS" vardu.

Keisdami adresą nedelsdami praneškite KARIUI, pažymėdami naująjį ir senąjį adresą.

*

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbiami KARYJE nevisada reiškia redakcijos ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas kiekvieno mėnesio pradžioje. Jam skiriami straipsniai turi pasiekti redakciją nemažiau dvi savaites prieš išleidimą.